

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Diplomová práce

2012

Pavλίna Bártková

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyriľometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Pavĺína Bártková

Strategie Městského úřadu Vsetín k integraci cizinců

Diplomová práce

vedoucí práce: Mgr. et. Mgr. Agnieszka Zogata Kusz

2012

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a všechny použité informační zdroje jsem uvedla v seznamu literatury.

Ve Vsetíně 17. dubna 2012

Pavčina Bártková

„Jednou migranty vítáme, jindy se jich zase chceme zbavit...“

Daniel Münich, institut Cerge

Děkuji vedoucí práce Mgr. et Mgr. Agneszce Zogate Kusz za cenné rady a odborné připomínky při vedení mé diplomové práce.

Dále chci poděkovat zástupkyni vedení Městského úřadu Vsetín, zástupcům organizací a institucí za vstřícnost a ochotu při realizaci rozhovorů, mé rodině, přátelům a spolupracovníkům za pomoc, trpělivost a psychickou podporu.

OBSAH

Úvod	6
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Proces přistěhovalectví	11
1.1 Definice a vymezení základních pojmů	11
1.2 Příčiny migrace a jejich vliv na integrační proces	12
1.3 Cizinci v České republice	15
2 Integrační politika	21
2.1 Modely integračních politik: pro a proti	21
2.1.1 Etnicko- exkluzivistický model (diskriminační)	22
2.1.2 Asimilační model	22
2.1.3 Multikulturní (pluralitní) model	24
2.2 Evropský kontext integrační politiky	25
2.3 Fáze vývoje integrační politiky v ČR	27
3 Sociální integrace cizinců	34
3.1 Definice a charakteristika pojmů integrace cizinců	34
3.2 Úrovně sociální integrace	35
3.3 Sociální integrace jako obousměrný proces	36
3.4 Sociální integrace jako multidimenzionální proces	37
3.4.1 Strukturální dimenze	38
3.4.2 Kulturní dimenze	39
3.4.3 Interaktivní dimenze	40
3.4.4 Identifikační dimenze	40
4 Sociální integrace cizinců na lokální úrovni	42
4.1 Historie vývoje integrační politiky České republiky na lokální úrovni	42
4.2 Lokální integrační politiky	44
4.3 Faktory ovlivňující integrační politiku na lokální úrovni	46
4.4 Lokální aktéři integrace cizinců a potřeba jejich koordinace	47
4.4.1 Role lokálních vlád:	48
4.4.2 Role nestátních neziskových organizací	49

4.4.3	Role Centra na podporu integrace cizinců	49
4.5	Město Vsetín a cizinci.....	50
METODOLOGICKÁ ČÁST		59
5	Metodologie výzkumu.....	60
5.1	Cíl výzkumu	60
5.2	Výzkumná metoda.....	60
5.3	Vytvoření výzkumného vzorku	62
5.4	Technika sběru dat.....	62
5.5	Výzkumné otázky a jejich operacionalizace	64
5.6	Zaměření výzkumu	65
EMPIRICKÁ ČÁST		67
6	Analýza výzkumu	68
6.1	Sociální integrace	68
6.1.1	Strukturální integrace.....	70
6.1.2	Kulturní a interaktivní integrace.....	72
6.1.3	Bariéry integrace cizinců	73
6.2	Institucionální zabezpečení integrace cizinců ve městě Vsetíně	76
6.3	Integrační politika města Vsetína	78
6.4	Shrnutí výsledku výzkumu.....	79
Závěr	83
	Seznam literatury a pramenů.....	86
	Abstrakt.....	91
	Abstract	92
	Seznam tabulek	93
	Seznam příloh.....	94

ÚVOD

Do centra pozornosti evropských imigračních politik se v posledních letech dostává otázka integrace cizinců. Představuje nástroj podpory pozitivních účinků migrace, ale zároveň i prostředek prevence negativních účinků, jež se projevují jak ve vztahu k přistěhovalcům, jejich životním podmínkám, tak ve vztahu k ekonomickému a sociálnímu rozvoji přijímajících společností. V oblasti sociální integrace nabývají na významu lokální integrační politiky, které se v evropských městech rozvíjejí v návaznosti na specifické charakteristiky místní přistěhovalecké populace, institucionální a společenské podmínky (Rákoczyová, Trbola, 2008, s. 7).

Imigrační politika je převážně definována a vytvářena na národní úrovni (Kadlečíková, 2011, s. 29). Její účinky ovlivňují život migrantů i hostitelské společnosti, a to zejména v regionech a lokalitách, kde je tato politika konfrontována se specifickými opatřeními v ostatních oblastech sociální politiky v oblasti politiky trhu práce, bytové politiky, politiky sociálního zabezpečení a podobně (Rákoczyová, Trbola, 2010a, s. 29). Rozvoj lokálních opatření se stává výrazem potřeby přizpůsobit integrační politiku místním podmínkám, zajistit její realizaci v místě usazení cizinců, ve kterém dochází k jejich kontaktu s místní majoritou a institucemi. Instituce sehrávají významnou roli v participaci na tvorbě a realizaci opatření na podporu sociální integrace cizinců. Cizinci tvoří integrální součást obyvatel měst a města by proto měla aktivní integrační politikou předcházet napětí ve vztazích mezi cizinci a ostatními obyvateli a sociální izolaci cizinců. Řada krajů a především větších měst s vysokou koncentrací cizinců na svých územích si naléhavost otázek souvisejících s integrací cizinců uvědomují a postupně, jak vyplývá i z provedených výzkumů integrace cizinců na lokální úrovni¹, přebírá iniciativu v jejich řešení.

Dosud však existuje jen málo informací o přístupu lokálních vlád k integraci cizinců ve městech s menším počtem obyvatel, mezi které patří i město Vsetín.

Diplomová práce s názvem „Strategie Městského úřadu Vsetín k integraci cizinců“ se zaměřuje na přístupy a opatření lokální vlády k integraci cizinců a roli, kterou v procesu integrace na svém území sehrává Městský úřad Vsetín. Cílem diplomové práce je prostřednictvím empirického výzkumu odpovědět na základní výzkumnou

¹ Rákoczyová, Trbola, 2011, 2010, 2008, Kadlečíková, Galová Kriglová, Gažovičová, 2011

otázku, která zní: Jakou roli v procesu integrace cizinců na svém území sehraává Městský úřad Vsetín?

K tématu diplomové práce jsem byla motivovaná nejen počtem cizinců ve městě Vsetíně, mediálními zprávami o vyvolávaných nepokojích cizinci v evropských zemích nespokojených s politikou vlády, ale především přesvědčením, že úspěšná integrace cizinců do společnosti nezáleží jenom na nastavení veřejných politik, ale zejména na přístupu municipalit k samotné integraci cizinců. Další motivací byl fakt, že o přístupu Městského úřadu Vsetín k integraci cizinců žijících na území města a jeho integrační politice uplatňované vůči cizincům, jako obywatelka města a zaměstnankyně Městského úřadu Vsetín, nemám dostatek poznatků.

Prací bych chtěla upozornit především municipality menších měst na nutnost věnovat zvýšenou pozornost problematice integrace cizinců na svém území. Jsem přesvědčená, že lokální samosprávy svou aktivní integrační politikou a přijatými opatřeními směřujícími přímo k cizincům mohou rozhodujícím způsobem přispět k jejich začlenění, přijetí do klíčových institucí a pozic hostitelské společnosti a k eliminaci možných negativních problémů souvisejících s jejich integrací.

Domnívám se, že upozornění by bylo vhodné směřovat nejen municipalitám, které jsou tvůrci integrační politiky na místní úrovni, ale i všem institucím a organizacím participujícím na integraci cizinců včetně vsetínské veřejnosti, a to k prohloubení jejich povědomí o přístupu vedení města k integraci cizinců žijících na území města.

Protože strategie integrace cizinců na území České republiky představuje relativně nový směr sociální politiky, který se rozvinul v souvislosti se zvyšováním imigračních toků a rozvojem role Evropské unie v této oblasti, nebyla strategie měst s menším počtem cizinců na svém území k integraci cizinců blíže prozkoumaná. Považuji proto za vhodné na tuto oblast pro její aktuálnost neustále upozorňovat, přestože vládní Koncepce integrace cizinců není pro samosprávné orgány na úrovni měst závazná.

Pomocí získaných poznatků z výzkumu by se dalo apelovat na případnou změnu strategie Městského úřadu Vsetín k integraci cizinců na svém území. Proto je nutné dovědět se konkrétní názory a postoje místní municipality k integraci cizinců, včetně poznatků o institucionálním zabezpečení integrace cizinců na území města, typu integrační politiky a názorů jednotlivých aktérů na spolupráci s místní municipalitou

v oblasti integrace cizinců. K případnému dosažení změny strategie Městského úřadu Vsetín budou poznatky z práce předány vedení města k dalšímu využití.

Práce neanalyzuje podmínky, které pro integraci cizinců vytváří stát prostřednictvím legislativy, fiskálních a koncepčních opatření, ale snaží se určit, jaké integrační postupy ve státě nastaveném rámci uplatňuje Městský úřad Vsetín v rovině koncepční, programové a realizační.

Diplomová práce se zabývá cizinci z třetích zemí² i cizinci ze zemí Evropské unie a je koncipována do tří částí – teoretické, metodologické a praktické.

V první kapitole teoretické části definuji na základě prostudované odborné literatury k migraci pojem migrace, vymezuji základní pojmy vztahující se ke zpracovávanému tématu, popisují příčiny a typy migrace a uvádím statistická data týkající se cizinců na území České republiky. Ve druhé kapitole charakterizují integrační politiku z hlediska přístupu jednotlivých zemí k integraci cizinců, popisují základní modelové typy integračních politik, přibližují vývoj integrační politiky České republiky od jejího vzniku po současnost a její evropský kontext. Ve třetí kapitole se zabývám integrací, definicí pojmu sociální integrace, rozdělením integrace do jednotlivých úrovní a dimenzemi sociální integrace. Čtvrtá kapitola popisuje specifika sociální integrace cizinců na lokální úrovni, vymezuje typy lokálních integračních politik, charakterizuje roli lokálních vlád v oblasti integrační politiky a lokálních aktérů sociální integrace cizinců a nakonec se zaměřuje již konkrétně na město Vsetín a jeho specifika, v souvislosti se zaměřením práce jsou zde uvedena statistická data o cizincích na jeho území. Po teoretické části práce je její další část zaměřena na metodologii prováděného výzkumu.

Následuje poslední třetí část práce, ve které se věnuji samotnému výzkumu, analýze a prezentaci výsledků. K získání dat pro výzkumnou část práce jsem zvolila výzkumnou strategii kvalitativního výzkumu. Za nejvhodnější techniku sběru dat považuji v tomto případě polostrukturovaný rozhovor, který bude veden se zástupkyní municipality a zástupci vybraných organizací ve městě Vsetíně, kteří přicházejí při výkonu svého povolání do styku s cizinci. Tato technika sběru dat bude doplněna o studium a analýzu dokumentů včetně internetových stránek.

² Výraz „třetí země“ označuje státy, které nepatří k členským státům Evropské unie.

Pokud se týká použitých zdrojů, ve své diplomové práci vycházím z odborné literatury, odborných periodik a z internetových stránek, které se zabývají integrací cizinců. Veškerá literatura a prameny, které byly zdrojem pro zpracování diplomové práce, jsou uvedeny v závěrečné části diplomové práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 PROCES PŘÍSTĚHOVALECTVÍ

Cílem této kapitoly je zasadit klíčový koncept diplomové práce, jímž je Strategie Městského úřadu Vsetín (dále jen MěÚ) k integraci cizinců do širších souvislostí vedoucí k pochopení procesů, které integraci cizinců na národní a lokální úrovni předcházejí. V první podkapitole budu na základě prostudované odborné literatury definovat základní pojmy související se zaměřením mé diplomové práce. V následující druhé podkapitole se budu v první části zabývat problematikou migrace, v druhé části pak rozčlením mezinárodní migrace podle tří základních kategorií – lokalizace, příčiny a časovosti. Zabývat se migrací a jejími typy se mi v kontextu práce zdá důležité zejména z toho důvodu, že typy migrace lze zařadit k rozhodujícím faktorům ovlivňujícím přístup hostitelských zemí k imigraci a následné integraci cizinců. Poslední podkapitola se věnuje vývoji migrace a charakteristice cizinců v České republice prostřednictvím vybraných statisticko-demografických dat. Tato data poskytují představu o počtech osob, kterých se problematika migrace a následné integrace cizinců v České republice dotýká. Potřebnost uvedení statistických údajů spatřuji i v tom, že jsou výchozím podkladem pro tvorbu národní Koncepční integrační politiky, od které se pak odvíjí i integrační politika na lokální úrovni.

1.1 Definice a vymezení základních pojmů

Práce nese název Strategie Městského úřadu Vsetín k integraci cizinců. Toto téma obsahuje mnoho pojmů, které považuji za důležité blíže vysvětlit. Termínem integrační **strategie** městského úřadu je myšlena integrační politika uplatňovaná na lokální úrovni, jde o přístupy či opatření vůči cizincům. Co je to **migrace**? Na tuto otázku bychom našli v odborné literatuře mnoho odpovědí. Latinské slovo migratio znamená stěhování, přestěhování(se). Jedná se o slovo odvozené od migro, migrace, tedy od -stěhovati se, vystěhovati se, přesídliti. Matoušek definuje migraci jako: „Stěhování obyvatel z jednoho regionu (země, kontinentu), do jiného regionu (země, kontinentu), může tedy jít o jev vnitrostátní i mezinárodní“ (Matoušek, 2008, s. 102). Jednoduchou a zcela jasnou definici migrace vyslovil historik Russel King (2008, s. 7). Ten charakterizoval migraci jako „pohyb lidí z jednoho místa země na druhé, kde se chtějí usadit“. Z hlediska určitého státu je migrace buď **imigrací** (přistěhovalectvím), nebo

emigrací (vystěhovalectvím). **Migrantem** je podle Matouška (2008, s.102) člověk, který se přesouvá na jiné místo s úmyslem trvale nebo dlouhodobě se tam usadit. Ve světě je považován za migranta ten, kdo překročil hranice a zůstává v jiné zemi déle než rok. Podle Terminologického slovníku Ministerstva vnitra České republiky přirozeným důsledkem migrace je proces postupného začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva, který je definován jako **integrace cizinců**. Jedná se o komplexní jev, který má své politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní, psychologické a náboženské aspekty (Tollarová, 2006, s. 5). Člověk, který emigroval ze země původu do cizí-hostitelské země, je v ní nazýván **přistěhovalcem či cizincem**³. Podle zákona o pobytu cizinců se cizincem rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie. V diplomové práci se přikláním k této terminologii a uvádím obě skupiny cizinců pro možnost případného porovnání, přičemž pokud je hovořeno o procesu integrace, vztahuji jej zejména na cizince ze třetích zemí. Toto je v souladu i s definovanou cílovou skupinou integrace cizinců v ČR, která se zaměřuje na občany třetích zemí (tj. mimo země EU), kteří legálně pobývají na území České republiky a nejsou žadateli ani poživateli mezinárodní ochrany a ve výjimečných případech, také občany EU (Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců, Společné soužití, s. 4).

1.2. Příčiny migrace a jejich vliv na integrační proces

Jako migrace bývá v politice i v sociálních vědách souhrnně označována (dobrovolná) migrace, stejně jako migrace nucená – uprchlictví (Janků, 2006, s. 15). Migrace je, jako každé jiné lidské chování, vysoce strukturováno a má své vzorce. Každý jednotlivý akt migrace je výsledkem rozhodnutí jedince nebo jeho rodiny opustit svou zemi původu, překonat větší či menší vzdálenost a usadit se v zemi určení. V rozhodování o migraci hrají roli charakteristiky země, v níž jedinec žije, její kladné stránky, které jej udržují „doma“, její záporné stránky, které jej ze země vypuzují a její stránky, k nimž jsou lidé indiferentní⁴ (Rabušic, Burjanek, 2003, s. 9). Osoby, které migrují do cizích zemí, mají své vlastní důvody k tomuto jednání. Příčinami či motivy, které je vedly k opuštění jejich vlasti, mohou být okolnosti osobního i pracovního života, faktory sociální

³ Za cizince jsou považováni jak muži-cizinci, tak ženy-cizinky

⁴ lhostejní

i psychologické, jako je touha po změně, touha cestovat či stěhování kvůli partnerovi (Rákoczyová, Trbola , 2009, s. 51,53).

Radka Klvaňová, zabývající se výzkumem integrace, spatřuje příčiny migrace v reakci lidí na sociální, ekonomické či politické rozdíly mezi různými geografickými oblastmi a podotýká: „*lidé vždy migrují z prostředí, kde se jim něčeho nedostává či jim něco nevyhovuje do prostředí, kde očekávají, že to, čeho se jim nedostává – to co hledají, najdou*“ (Klvaňová, 2007, s. 14).

V souvislosti s migrací se v odborné literatuře zmiňují dva typy faktorů, které motivují migranty k pohybu, takzvané „push“ (vytlačující) a „pull“ (přitahující) faktory.

Mezi faktory, které vypuzují obyvatelstvo ze země, Matoušek zařazuje: „slabou ekonomiku, vysokou inflaci, vysoký přírůstek obyvatel, mizení tradičních zdrojů obživy, ekologické katastrofy, politickou nestabilitu“. Naopak „ekonomickou expanzi hostitelské země – bohatství země, politickou stabilizaci, vzdělávací a pracovní příležitosti, lepší zdravotní péči, garanci lidských práv“ zařazuje mezi přitahující faktory (Matoušek, 2008, s. 102).

Konkrétně Česká republika může podle Rákoczyové a Trboly přitahovat migranty nejen svou kulturou, přírodou, ale i „českou atmosférou⁵“ nebo relativně fungující infrastrukturou (Rákoczyová ,Trbola, 2009, s. 53,54).

Typy migrace lze zařadit k rozhodujícím faktorům ovlivňujícím přístup hostitelských zemí k imigraci a následné integraci a rozdělit je podle několika základních kritérií. Přestože řada autorů pracuje s vlastní typologií, lze typologie migrace generalizovat podle Davida Heniga (2007, s. 3,4) podle tří kritérií – lokalizace, příčiny a časovosti.

Podle kritéria lokalizace rozlišuje migraci mezinárodní⁶ a interní⁷.

Podle kritéria příčiny rozděluje migraci na dobrovolnou a nedobrovolnou. Dobrovolnou migraci popisuje jako akt vědomé volby. Zařazuje zde pracovní - ekonomickou⁸

⁵ pomalejší životní tempo, přátelštější vztahy mezi lidmi

⁶ Mezinárodní migrace se týká migrace mezi státy.

⁷ O interní migraci hovoříme, dochází-li k migraci uvnitř státu.

⁸ Ekonomická migrace má pozitivní i negativní dopady jak na země původu, tak na země hostitelské. Mezi negativní dopady na země původu lze uvést například odliv mozků, rozdělení rodin, mezi pozitivní dopady pak snížení nezaměstnanosti, remitence (získání peněz) apod. Pro hostitelskou zemi pak

migraci, řetězovou migraci za účelem sjednocení rodin, neimigrační za účelem studia, inovační, za účelem zlepšení životních podmínek apod. U nedobrovolné migrace si všímá, že jí předchází akt nedobrovolného rozhodnutí migrovat. Aleš Franc uvádí klasifikaci, jejíž autorem je Andrea Demuth, podle níž může být nedobrovolná migrace zapříčiněna několika faktory – živelnými katastrofami nebo mezilidskými vztahy. V případě migrace jako důsledku mezilidských vztahů dále klasifikuje jako příčiny migrace porušování lidských práv či válečný konflikt, kde důvodem jsou politické, etnické, náboženské či národnostní rozpory (Aleš Franc, 2010, nečíslováno).

Podle síly příčiny člení Henig migraci dále na vnucenou a vynucenou. Vnucenou migraci vysvětluje nerovnými mocenskými vztahy mezi lidmi, kdy má někdo moc a sílu vnutit druhé straně potřebu migrovat,⁹ vznik vynucené migrace přičítá nepříznivým environmentálním ohrožením (suchu, povodním, hladomoru apod.). K problému vynucené migrace Niessen podotýká: „*není vždy jednoduché určit, co činí vynucenou migraci vynucenou. Nucenou migraci lze nicméně chápat jako vyvolanou jinak svobodnou volbou.*“ (Niessen 2000, s. 23).

Podle kritéria časovosti dělí migraci na permanentní¹⁰ a dočasnou¹¹ (Henig, 2007, s. 4).

Zvláštním typem migrace, která vykazuje současně rysy dočasnosti a trvalosti, je tzv. cirkulační migrace. Yana Leontiyeva tento typ migrace vysvětluje následovně: „*Ekonomičtí migranti mnohdy neusilují o trvalé usazení v cílovém regionu, nýbrž o uspořené finanční prostředky a z toho plynoucího zvýšení svého sociálního a ekonomického statusu po návratu do země původu. Někteří z nich se však po návratu opět setkávají s řadou ekonomických a sociálních problémů plynoucích z jejich momentální nezaměstnanosti v zemích původu, což je opět nutí k nové pracovní migraci zpět do regionů, kde již mají navázány kontakty. Cirkulační migrace se může stát určitou fází migrace trvalé, pokud dochází k vybudování intenzivnější vazby k cílové zemi migrace*“ (Leontiyeva, 2009, s.35).

ekonomická migrace znamená například příliv kvalifikovaných pracovníků, růst nabídky práce, kulturní diverzitu a obohacení a určitou kompenzaci poklesu porodnosti a stárnutí obyvatelstva.

⁹O vnucené migraci lze hovořit například v průběhu válek, kdy dochází k masovému vyhánění obyvatel. Jiným příkladem může být sociální inženýrství (například masové přesuny obyvatelstva v Číně při stavbě přehrad). Tři soutěsky bylo vystěhováno přes jeden milion lidí). (Henig, 2007, s. 4).

¹⁰ Permanentní migrace je charakteristická pobytem cizince na území hostitelského státu po dobu delší než 3 roky.

¹¹ Dočasná migrace se vyznačuje dobou pobytu cizince na území hostitelské země do 1 roku.

Migraci můžeme dále rozdělit na legální a ilegální. Z hlediska legální migrace veškerý pohyb a chování jedince probíhá podle platných právních předpisů, v případě nelegální migrace dochází k nesplnění podmínek pro vstup do země. K nelegálnímu vstupu cizinců do země Sartori poznamenává „*Existují lidé bez papírů, ačkoli by (legálně, v právním státě) existovat neměli...sociální napětí a revolty téměř nikdy nezpůsobuje ten, kdo do země vstupuje legálně, nýbrž je způsobují či jitrí ti, kteří do ní vstupují nelegálně*“ (Sartori, 2005 s. 72).

Rabušic a Burjanek (2003, s. 9) podle Weekse (1999), popisují zahraniční migraci jako „*trvalý a všudypřítomný jev, který pod vlivem socioekonomických a demografických proměn nabývá neustále nových rozměrů a podob*“. Pro zdrojové země může představovat migrace jak přínosy¹², tak i závažná rizika¹³. Podobně je tomu také v zemích, které jsou cílem migračních toků. Nově přicházející jsou pro společnost obohacením i rizikem současně. Hostitelské společnosti se musí vyrovnat s vysokým počtem osob, odlišujících se od „domácí“ populace. Zatímco „domácí“ jsou navzájem odlišní uvnitř společnosti, přistěhovalci podle Sartoriho (2005, s. 65), představují odlišnosti přicházející zvenčí. Jedná se o odlišnosti v oblasti jazyka, zvyklostí, náboženského vyznání, hodnot nebo etnika. Vhodně zvolená integrační strategie má za úkol eliminovat nežádoucí vlivy těchto změn.

1.3 Cizinci v České republice

Česká republika se po období uzavřenosti a emigračních tendencích stává od 90-tých let minulého století primárně cílovou zemí migrace. Složení cizinecké populace v naší republice doznává významných změn nejen, co se týká počtu, ale i kulturní a sociální diverzity (Rákoczyová, Trbola, 2009, s. 12,16). Až do počátku devadesátých let byly počty imigrantů poměrně nízké, jednalo se většinou o občany ze zemí východního bloku, zejména Vietnamu, přijíždějící za studiem či pracovní zkušeností. Zásadní změna společenského systému v roce 1989 a otevření hranic, vedly k větším a diverzifikovanějším migračním tokům. Rákoczyová, Trbola (2009, s.13) uvádí, že za 13 let od roku 1995 stoupl počet cizinců z počtu 160 000 na počet 440 000. V období let 2006 – 2008 na naše území nadále směřovaly vysoké počty cizinců, jejichž meziroční přírůstky dosahovaly 40 000 cizinců. Jednalo se zejména o pracovní migraci

¹² Např. v podobě investic a peněžních toků.

¹³ V důsledku emigrace může docházet ve zdrojových zemích až k úpadku místních společenství.

na méně kvalifikované či nekvalifikované pozice (Usnesení vlády ČR č. 99, 2011). Hospodářská krize v průběhu let 2008-2009 přinesla výrazné omezení možnosti pracovního uplatnění a s tím spojenou dočasnou stagnaci imigrace do republiky. Česká republika je i díky své poloze cílovou zemí zejména pro cizince z méně vyspělých východních zemí. Přibližně dvě třetiny přistěhovalců v České republice dlouhodobě představují občané z Ukrajiny, Slovenska a Vietnamu. Podobně jako v jiných evropských zemích, také v České republice směřuje podstatná část cizinců do větších měst, která skýtají lepší ekonomické příležitosti. Cílem migračních toků v České republice je především Praha, ve které žije 178 177 cizinců a na místní populaci se cizinci podílí 14%.¹⁴

Tabulka č. 1

Vývoj počtu cizinců a jejich podílu na obyvatelstvu v ČR letech 2007-2011

K datu 1.1.	2007	2008	2009	2010	2011
Celkový počet obyvatel ČR	10 381 130	10 467 542	10 467 542	10 506 813	10 532 770
Celkový počet cizinců	320 531	388 625	447 308	457 519	458 966
Podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel ČR	3,08%	3,71%	4,27%	4,35%	4,35%
Cizinci ze zemí EU	44 536	46 811	47 911	48 450	51 349
Jejich podíl na počtu obyvatel	0,43%	0,45%	0,46%	0,46%	0,49%
Cizinci ze třetích zemí	275 995	341 814	399 397	409 069	407 617
Jejich podíl na počtu obyvatel	2,65%	3,26%	3,81%	3,89%	3,86%

Zdroj: z dokumentu Počet obyvatel v obcích, Ministerstvo vnitra ČR, vlastní přepočty¹⁵

Pokud shrneme údaje uvedené v tabulce č. 1, dojdeme k následujícím údajům o cizincích na území České republiky: Na území České republiky žije téměř 460 tisíc cizinců, na celkovém počtu obyvatel se podílí 4,35%. Cizinci zemí Evropské unie se na celkovém počtu obyvatel podílí 0,49 %, cizinci třetích zemí 3,86%. Největší nárůst cizinců na území České republiky byl zaznamenán v letech 2008 a 2009, kdy se počet cizinců zvýšil oproti roku 2007 o 126 777 osob. V uvedeném období Česká republika zaznamenávala poměrně vysoké meziroční přírůstky zejména ekonomicky motivované migrace. V následujících dvou letech se růst počtu nově příchozích cizinců výrazně

¹⁴ Zdroj: http://praha.idnes.cz/v-praze-zije-1-272-690-lidi-ctrnact-procent-z-nich-jsou-cizinci-p3u-/praha-zpravy.aspx?c=A120123_104447_praha-zpravy_ab.

¹⁵Zdroj:<http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>,<http://algin.cz/2011/04/pocet-obyvatel-v-cr-2011/> - počty obyvatel v ČR

omezil. Počty nově příchozích cizinců byly ovlivněny dopady ekonomické krize a tím spojenými omezenými možnostmi pracovního uplatnění na českém trhu práce. Počet cizinců ze zemí Evropské unie se meziročně zvyšuje. Od počátku roku 2007 se jejich počet zvýšil o 6 813 osob. Vzrůstající tendence lze pozorovat i u počtu cizinců ze třetích zemí, u nichž můžeme pozorovat každoroční procentuální nárůst. Počet cizinců ze třetích zemí se v naší zemi oproti roku 2007 zvýšil o 131 622 osob. Mezi cizinci žijícími na území České republiky výrazně převládají občané třetích zemí, kteří tvoří téměř 89% z celkového počtu cizinců žijících na území České republiky, oproti 11% cizinců, ze států Evropské unie¹⁶.

Tabulka č. 2

Podíl cizinců s trvalým pobytem a ostatními typy pobytů na celkovém počtu cizinců v České republice

k 1.1.	2007	2008	2009	2010	2011
celkový počet cizinců	320 531	388 625	447 308	457 519	458 966
počet cizinců s trvalým pobytem	158 018	172 927	181 161	189 962	197 884
podíl v %	49,3	44,5	40,5	41,5	43,1
Cizinci s ostatními typy pobytů	234 069	265 374	252 144	235 339	208 327
Podíl v %	73%	68,3%	56,4%	51,5%	45,5%

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/84003FF6B6/\\$File/c01t01.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/84003FF6B6/$File/c01t01.pdf)

Z údajů je patrné, že počet cizinců s trvalým pobytem na území České republiky se meziročně zvyšuje. Od roku 2007 se počet cizinců s trvalým pobytem zvýšil o 39 866 osob. Na celkovém počtu cizinců se cizinci s trvalým pobytem podíleli v roce 2011 43,1 %. Naopak počet cizinců s ostatními typy pobytu na území České republiky, se meziročně snižuje. V roce 2011 se počet cizinců s ostatními typy pobytu na území České republiky snížil oproti roku 2007 o 25 742 osob a jejich podíl na celkovém počtu cizinců žijících v České republice se pohybuje mírně nad hranicí 45%¹⁷. Rostoucí podíl osob s trvalým pobytem ukazuje na tendenci cizinců se v České republice usazovat.

¹⁶Zdroj:<http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>,<http://algin.cz/2011/04/pocet-obyvatel-v-cr-2011/> - počty obyvatel v ČR, vlastní přepočtení

¹⁷ : Zdroj:[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/84003FF6B6/\\$File/c01t01.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/84003FF6B6/$File/c01t01.pdf), vlastní přepočtení

Tabulka č. 3

5 nejpočetnějších skupin cizinců na území ČR podle národností

	2007	2008	2009	2010	2011
Ukrajina	126 526	131 965	131 977	124 339	106 040
Slovensko	67 880	76 034	73 446	71 780	80 967
Vietnam	50 955	60 258	61 126	60 301	55 585
Ruská federace	23 303	27 178	30 395	31 941	27 321
Polsko	20 607	21 710	19 273	18 242	19 048
ostatní	102 816	121 156	117 088	118 698	117 250

Zdroj: ČSÚ, [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/840040A013/\\$File/c01t03.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/840040A013/$File/c01t03.pdf)

Skupiny cizinců z třetích zemí pobývajících v České republice se dlouhodobě nemění. Z více než tří čtvrtin je tvořena občany tří zemí, a to Ukrajiny (106 040 osob na konci roku 2011), Vietnamu (55 585) a Ruské federace (27 321 osob na konci roku 2011). S výraznějším odstupem následuje Moldavsko, USA a Mongolsko. Nejpočetnější skupinu osob ze zemí Evropské unie na území České republiky tvoří občané Slovenska a Polska¹⁸.

Tabulka č. 4

Cizinci evidovaní Úřadem práce ČR

	2007	2008	2009	2010	2011
Celkový počet cizinců evidovaných ÚP	240 242	284 551	230 709	215 367	220 912
Cizinci ze třetích zemí s platným povolením k zaměstnání	85 351	128 934	73 714	49 244	37 059
Informace cizinci z třetích zemí v postavení zaměstnanců	10 140	14 516	17 680	22 126	26 595
Informace občané EU/EHP/ESVO v postavení zaměstnanců	144 751	141 101	139 315	143 997	157 258

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/8F005D7FB9/\\$File/c05r01.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/8F005D7FB9/$File/c05r01.pdf)

Z tabulky vyplývá, že nejvíce zaměstnaných cizinců bylo evidováno Úřady práce v roce 2008. V roce 2009 se jejich počet oproti roku 2008 snížil o 53 842 osob, v roce 2010 oproti roku 2009 o 15 342 osob. Od roku 2011 se počet zaměstnaných cizinců začal opět navyšovat, oproti roku 2010 zvýšil o 5 545 osob. Počet zaměstnaných cizinců ze třetích zemí s platným povolením k zaměstnání na pozicích, které vyžadují

¹⁸ Zdroj: ČSÚ, [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/840040A013/\\$File/c01t03.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/840040A013/$File/c01t03.pdf)

minimální kvalifikaci, se meziročně prudce snižuje, což je patrné zejména v důsledku hospodářské krize od konce roku 2009. Naopak počet cizinců ze třetích zemí v postavení zaměstnanců na pozicích s potřebou vysoké kvalifikace, se od roku 2007 téměř zdvojnásobil, největší nárůst sledujeme v posledních dvou letech¹⁹.

Tabulka č. 5

Podnikatelé v České republice

k 31.12.	2007	2008	2009	2010	2011
počet podnikatelů v ČR celkem	2 054 325	2 112 424	2 173 615	2 233 474	2 293 241
počet podnikatelů – cizinců v ČR	68 775	77 158	87 753	90 983	92 607
podíl cizinců podnikatelů v % z celkového počtu podnikatelů	3,4%	3,7%	4,04%	4,08%	4,06%
Podnikatelé cizinci ze zemí EU	14 778	15 898	17 022	18 476	18 898
Jejich podíl v % z podnikajících cizinců	21,5%	20,6%	19,4%	20,3%	20,4%
Podnikatelé cizinci ze třetích zemí	53 997	61 260	70 731	72 507	73 709
Jejich podíl v % z podnikajících cizinců	78,5%	79,4%	80,6%	79,7%	79,6%

Zdroj: ČSÚ, [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/4200441250/\\$File/c05r14.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/4200441250/$File/c05r14.pdf)

Z tabulky je patrné, že počet podnikajících cizinců se meziročně zvyšuje. Jejich podíl na celkovém počtu podnikatelů v České republice se pohybuje mírně nad hranicí 4%. Z údajů dále vyplývá, že cizinci ze zemí EU se na celkovém počtu podnikajících cizinců podílí přibližně 20%. Nejpočetnější skupinu podnikajících cizinců tvoří občané třetích zemí, jejich zastoupení je v průměru 80% z podnikajících cizinců v ČR. Je patrné, že cizinci ze zemí Evropské unie jsou ve větší míře v postavení zaměstnanců (157 258) a méně podnikají (18 898) oproti cizincům ze třetích zemí, kteří ve větší míře upřednostňují samostatné podnikání (73 709) před pozicí zaměstnance (63 654).

Podle údajů Českého statistického úřadu k 31.12.2011 bylo v ČR registrováno 313 519 ekonomicky aktivních cizinců. V největší míře se na počtech zaměstnaných cizinců podílejí státní příslušníci Slovenska (106 425) a Ukrajiny (35 250). Pomyslnou třetí příčku, i když s výraznějším odstupem, obsadili občané Polska (19 718), za nimi se umístili občané Vietnamu (2 776), dále Moldavska, Mongolska a Bulharska²⁰.

¹⁹ Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/8F005D7FB9/\\$File/c05r01.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/8F005D7FB9/$File/c05r01.pdf)

²⁰ Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/8F005D7FB9/\\$File/c05r01.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/8F005D7FB9/$File/c05r01.pdf)

Shrnutí kapitoly:

Tato kapitola měla za cíl uchopit proces integrace cizinců v širších souvislostech, které ukazují propojení fenoménu migrace a integračních opatření, aktuálně reagujících na potřeby imigrantů i hostitelské země. Při volbě národní strategie integračních opatření a následné implementaci na lokální úrovni je potřeba zohledňovat příčinu migrace i zemi původu přistěhovalců, která může ovlivnit postoj imigrantů k hostitelské společnosti i postoj většinové společnosti k nově příchozím. Z těchto důvodů byl v poslední kapitole uveden přehled nejpočetnějších skupin cizinců na našem území a jejich volba ekonomického začlenění. Také viditelný trend dlouhodobého či trvalého usazování cizinců na našem území, bude mít jistě vliv na další směr národní integrační politiky. Poznat tyto souvislosti ve vztahu k tématu práce, shledávám jako důležité zejména z důvodu, že v posledních letech se „zvýšil důraz na realizaci integračních opatření v místech výskytu cizinců, spolupráci s regionální a lokální veřejnou správou a na rozšíření spektra subjektů podporujících integraci, jejich vzájemnou spolupráci a sdílení zkušeností“ (Usnesení vlády, 2011).

2 INTEGRAČNÍ POLITIKA

Integrační politiky jsou takové politiky, jejichž cílem je podpořit proces začlenění cizinců do hostitelské společnosti. Nejširším cílem těchto politik je zajištění podmínek sociální a politické soudržnosti společnosti (Horáková, 2000, s. 26). Jsou zacíleny na takové potřeby, jimiž se cizinci liší od jiných znevýhodněných skupin společnosti. Mají především pomáhat adaptaci cizinců a získávání potřebných sociálních dovedností. Představují soubor opatření, jejichž cílem je podpora procesů úspěšné sociální integrace cizinců a jako takové zahrnují nejen formální povinnosti pro cizince, ale rovněž institucionalizovanou podporu pro jejich plnění. Komplexní integrační politika by měla podle Horákové (2001, s. 10) zahrnovat zejména oblast sídelní, politické, právní, společenské a kulturní integrace. Integrační politiky navazují bezprostředně na imigrační politiky, ale v jistém smyslu jsou již jejich součástí. Státy se totiž většinou snaží nastavit své imigrační politiky tak, aby již ve fázi výběru přistěhovalců upřednostnily zájemce s „dobrým integračním potenciálem“²¹ (Baršová, Barša, 2005, s. 11).

V této kapitole se budu zabývat popisem a charakteristikou jednotlivých modelů integračních politik z hlediska přístupu jednotlivých zemí k imigraci a následné integraci a popisem vývoje integrační politiky České republiky, která tvoří základní rámec pro tvorbu integrační politiky na lokální úrovni. Vzhledem k tomu, že tato práce se mimo jiné zaměřuje i na identifikaci integrační strategie MěÚ Vsetín a s přihlédnutím ke skutečnosti, že typy či modely lokálních integračních politik vycházejí z modelů národních přístupů k integraci, vidím jako potřebné se základními modely integrační politiky zabývat. V této kapitole předkládám v souvislosti s integrační politikou v ČR krátce i její mezinárodní kontext.

2.1 Modely integračních politik: pro a proti

Každý stát má vytvořen svůj integrační systém, který se utvářel podle jeho specifických podmínek vyplývajících z délky zkušeností s imigrací, z koloniální historie nebo politiky vládnoucích stran. Imigrační a národnostně menšinové politiky se ve všech státech vyvíjí a nezůstávají konstantními, z toho lze dovodit, že integrace může mít

²¹ Například mladé, vzdělané lidi nebo dokonce dokonale znalé jazyka hostitelské země.

mnoho forem a variovat v několika podobách²². V této podkapitole rozliším a budu charakterizovat tři základní modelové typy integračních politik z hlediska přístupu jednotlivých zemí k imigraci a následné integraci: etnicko-exklusivistický model (diskriminační), asimilační a multikulturní model tzv. model kulturního pluralismu (Pořízková, 2007, s. 68).

2.1.1 Etnicko- exklusivistický model (diskriminační)

Je založen na dočasném a návratném pobytu cizinců. Cizinci jsou začleněni do určité společenské sféry (např. na trh práce), ale není jim umožněno vstoupit do ostatních oblastí – jako například do široce definovaného systému sociální péče, nemohou získat občanství, participovat na politickém životě (účastnit se voleb) apod. Právní mechanismy i praxe působí ve směru odrazení a znemožnění přístupu cizincům do mnohých sfér života, což ve svém důsledku cizince socioekonomicky znevýhodňuje. Tento model byl uplatňován např. v Německu v 90. letech a jeho cílem bylo podporovat sezónní typ migrace a vyloučit usazování cizinců (Baršová, Barša, 2005, s. 36)

2.1.2 Asimilační model

Jedním z přístupů k integraci cizinců do společnosti je asimilacionismus, neboli model asimilace. Pojem asimilace znamená „připodobňovat“ (Sartori, 2005, s. 96). Rudigerová, Spencerová (2003, s. 4, vlastní překlad) hodnotí asimilaci jako jednosměrný proces, kdy je největší břemeno nutné změny naloženo na imigranty, rozdíly ani odlišnosti se netolerují, a proto zmizí. Začátky tohoto modelu lze spatřovat od první poloviny 20. století ve Francii. Cizinci jsou do společnosti přijímáni jako stálí a rovnoprávní členové společnosti za podmínky, „že se asimilují do dominantních kulturních vzorců a učiní z příslušnosti k občanskému národu jedinou politicky a veřejně relevantní formu své kolektivní příslušnosti. Tento model se však obrací pouze na jednotlivce a nebere zřetel na etnické nebo menšinové skupiny“ (Baršová, 2005, s. 37). Řečeno jinými slovy, integrování mají tedy být jednotliví cizinci, ze kterých se přizpůsobením se dominantním kulturním vzorcům a přijetím občanství stanou rovnoprávní občané hostitelské země. Na druhé straně však za rychlé umožnění získání občanství, práv a povinností majoritní populace společnost od cizinců očekává, že se vzdají svého mateřského jazyka, svých specifických kulturních a sociálních rysů, aby mohli být

²² Ministerstvo vnitra, nedatováno

rychle asimilováni do majoritní společnosti (Šišková, ed. 2001, s.25). Podle Pavla Barši, „*asimilacionismus byl vcelku úspěšnou politikou vůči cizincům přicházejících ze zemí patřících do stejné kulturní skupiny, avšak u cizinců přicházejících ze zeměpisně i kulturně odlišných vzdálenějších oblastí, přestává politika asimilace fungovat, protože majoritní společnost je obecně více schopna přijmout mezi sebe menšinu, která se od nich tolik neodlišuje*“ (Barša, 1999, s. 220). V obecnější rovině je asimilačnímu modelu také vytýkána hierarchická segregace cizinců od majoritní společnosti, která je důsledkem toho, „*že, dosud neasimilovaní jsou považováni za kulturně nižší*“ (Barša, 1999, s. 232). Při absenci antidiskriminačních opatření nebo při jejich nízké úrovni vzniká situace, kdy si cizinci oproti očekávání „posilují etnické vědomí“. Majoritní společnost může kladením důrazu na připodobňování se, nebo asimilaci dojít k mylnému výkladu a požadovat po přistěhovalcích naprosté ztotožnění. Požadavku naprosté podobnosti však cizinci přicházející z kulturně odlišných zemí nemohou dostat²³. Tento nesoulad pak může vést k zviditelňování se nacionalistických hnutí na politické scéně, k šíření rasismu²⁴ a xenofobie²⁵. Cizinci se nepřátelskými postoji majoritní společnosti cítí ohroženi a pocit ohrožení je provokuje k „militantnímu fundamentalistickému sebe-pozorování“, což vzniklou situaci ještě více destabilizuje (Barša, 1999, s. 228). Příkladem možných problémů²⁶ při důsledné aplikaci tohoto přístupu může být situace ve Francii, kdy bouřlivé události v listopadu 2005²⁷ nesvědčí o velké úspěšnosti francouzského asimilacionismu (Baršová, Barša, 2005, s. 179). Objevují se však i názory opačné, kdy je ovšem při aplikaci tohoto přístupu požadováno svobodné rozhodnutí příslušníků menšin asimilovat se do dominantní kultury, jejich rozhodnutí je respektováno a dostanou k tomu příležitost a pomoc, aby tak mohli skutečně učinit. Barša vidí možnou cestu v dobrovolné asimilaci jen v určitých sférách, např. socio-ekonomické, kulturní a politicko-právní.(Baršová, Barša, 2005).

²³ Diskuze v případě „šátkového zákona“ ve Francii

²⁴ Návist k lidem určité rasy.

²⁵ Xenofobie z pohledu sociologického a filozofického je strach z toho, kdo přichází z ciziny či z cizího prostředí, mimo vlastní sociální útvar. Jedná se o nejníže položenou základnu problémů minorit a jejich napětí vůči většinové společnosti. Pramení z ní pronásledování cizinců. Vzrůstá tehdy, ocitají-li se sociální útvary v sociální, ekonomické či politické krizi nebo kritické či nesrozumitelné situaci – situaci velkých změn.

²⁶ Na problémy tohoto přístupu upozorňuje i Horáková (2001, s. 14)

²⁷ masové výtržnosti severoafrických výrostků ve francouzských předměstích

2.1.3 Multikulturní (pluralitní) model

Multikulturalismus jako myšlenkový a politický proud je založen na představě, že v jednom státě mohou žít ve vzájemné kooperaci jednotlivci či skupiny rozdílného původu, kultury jazyků, hodnot a náboženského vyznání. Svým vymezením je tento model pravým opakem asimilace. Předpokládá, že všichni lidé jsou si rovni a každý má právo zachovat si svou kulturu a vyznání. Zdůrazňuje pozitivní přínos soužití různých skupin pro celou společnost a stát, přitom vyzdvihuje důležitost zachování vzájemných odlišností, kterou podporuje (Bahenský, 2010, s.50). Cizincům jsou dána stejná práva ve všech společenských sférách, aniž by se očekávalo, že se vzdají svých specifik. Naopak, na specifice minorit se staví a stát všemožně intervenuje ve směru podpory jejich rozvoje (Šišková, ed. 2001, s.25). „*Cizinec je primárně chápán jako člen skupiny, a má být proto zapojován do širšího občanského celku především prostřednictvím této skupiny*“ (Baršová, 2005, s.41). Z toho vyplývá, že cílem multikulturního modelu je koexistence odlišných, navzájem si však rovných komunit v rámci širšího politického celku. Tento model se osvědčil v západních zemích jako nejrychlejší a nejméně problematickou cestou k relativně úspěšnému začlenění velkých, kulturně odlišných skupin do majoritní společnosti.

Politika multikulturalismu se zdála být úspěšnou až do konce 20. století. Situace se změnila s dospíváním druhé a třetí generace cizinců, kteří často ztratili napojení na zemi svých rodičů a zároveň se necítí být členy společenství státu, ve kterém žijí. Tito lidé často žijí v nuzných podmínkách na okraji velkých aglomerací, pro které je typická vysoká míra nezaměstnanosti a bující kriminalita. V některých muslimských komunitách navíc po 11. září 2001 nacházejí odezvu radikální názory a protizápadní postoje (islámský fundamentalismus).

V Evropě se skepse vůči multikulturalismu spojuje s pádem východního bloku, konfliktů na Balkáně a v oblastech bývalého Sovětského svazu. Největší evropský kritik multikulturalismu Sartori rozlišuje mezi multikulturalismem a pluralismem. Zatímco multikulturalismus podle něho vede od mnohosti k rozdrobenosti, pluralismus je verze multikulturalismu, která vede od mnohosti k jednotě. Propaguje větší asimilaci a přizpůsobení migrantů většinové společnosti. Tvrdí, „*že multikulturalismus zvyšuje rozdíly mezi lidmi, vede k radikalizaci menšin a jejich segregaci, při jeho uplatňování převládá oddělování, vytváří nedobrovolná sdružení na základě rasy a etnika, přičemž*

příslušnost k těmto je zavazující, zdůrazňuje příliš kulturní rozdíly na úkor toho co je podobné. Navíc je podle něj nepřijatelná situace, kdy ten, jenž přistoupí na život v určité společnosti, jí neposkytne nic na oplátku“ (Sartori, 2005, s. 39-75).

Stoupenci multikulturalismu vyzývají k rovnému nakládání a přijímání kulturních odlišností cizinců a národnostních menšin, jejich protivníci pak tvrdí, že úřední uznání a podpora multikulturalismu podkopává jednotu státu a mohla by vést k fragmentaci společnosti (Niessen, 2000, s. 20).

Multikulturní (pluralitní) model je v poslední době nejčastěji diskutovatelným modelem v evropských zemích, ubývá zastánců multikulturalismu jako udržitelného způsobu života západních společenství a přibývá kritiků (Bahenský, 2010, s. 51). Některé státy přecházejí od zohledňování skupinové odlišnosti, k důrazu na individuální občanskou integraci (Baršová, Barša, 2005, s. 172), důsledkem může být také znovuzavádění restriktivních opatření v imigrační a azylové politice jednotlivých států.

2.2 Evropský kontext integrační politiky

Imigrace je trvalým jevem ve většině vyspělých států a v důsledku různých faktorů nabývají otázky mezinárodní migrace, přistěhovalectví a tím spojené integrace cizinců v globálním světě na významu.

Většina evropských politik je v menší nebo větší míře spjata s konceptem sociálního státu, jehož hlavními hodnotami je sociální spravedlnost a solidarita (Čabanová, 2005, s. 6). Pojetí těchto hodnot a důraz na ně kladený se v jednotlivých typech sociálního státu liší. Konsenzus je mezi zastánci jednotlivých pojetí dosahován pouze v otázce nezbytnosti vytváření rovnosti příležitostí. Pojmy jako rovnost příležitostí, sociální začlenění a integrace mají od devadesátých let minulého století, kdy Evropská komise podnikla první kroky k vytvoření společného rámce imigrační a integrační politiky, pevné místo v rétorice sociálních politik evropských zemí a jsou vztahovány nejen na občany vlastního státu, ale i na imigranty, etnické menšiny a další minoritní skupiny obyvatelstva. Úkolem národních politik je implementace těchto principů do praktického života společnosti (Niessen, 2000, s. 29-38).

V roce 1999 Evropská rada na svém zasedání v Tampere potvrdila nutnost zajistit čestné a spravedlivé zacházení se státními občany třetích zemí, kteří legálně pobývají na

území členských států. Evropská rada při svém zasedání v Souluni v červnu 2003, prohlásila za nezbytné vypracovat „*ucelenou a multidimenzionální politiku integrace*“ (Baršová, Barša, 2005, s.148). Závěry ze Soluňského summitu, jsou prvním strategickým politickým dokumentem, který stanovuje jako cíl vytvoření ucelené evropské integrační politiky, zasazené do kontextu hospodářské a sociální politiky, včetně propojení na imigrační politiku. Imigrační a integrační politika se tím posunula z úrovně doprovodných opatření na úroveň autonomních politik Evropské unie (Baršová, Barša, 2005, s. 148).

V roce 2003 vytvořila Evropská unie „síť národních kontaktních bodů pro integraci“, jako stálý mechanismus pro výměnu informací o „dobré praxi“ v oblasti integrace. Přímý dopad na formulování integračních politik na národní úrovni mají i dva vydané právní akty, které vstoupily v platnost v roce 2003. Jedná se o Směrnici Rady o právu na sjednocení rodiny a Směrnici Rady o právním postavení občanů třetích zemí, kteří jsou dlouhodobými rezidenty (Baršová, Barša, 2005, s.151).

V roce 2004 schválila Rada Evropské unie v Haagu, Společné základní principy politiky integrace přistěhovalců v Evropské unii. Integrační politiky v EU jsou postaveny zejména na principu aktivního oboustranného procesu přizpůsobování přistěhovalců a obyvatelů hostitelského státu, nediskriminaci, příležitostí a umožnění přístupu k institucím ve společnosti. Za klíčovou v procesu integrace je považována úloha zaměstnanosti. Dále je vyzdvižen význam vzdělávání, jazykové výbavy a sociokulturní orientace cizince v hostitelské společnosti. Oboustranné časté setkávání přistěhovalců s občany hostitelského státu a společný dialog kultur je shledáván obohacujícím. Ve společných principech je zmíněn pojem mainstreaming, přístup, kdy při tvorbě a provádění veřejné politiky je důležité zohlednit jejich případný dopad na oblast integrace cizinců. Zmíněn je také přínos implementace integračních opatření na lokální úrovni²⁸.

Právní základ integrační politiky na evropské úrovni byl položen účinností Lisabonské smlouvy²⁹, kde se v článku 79 uvádí, že cílem společné přistěhovalecké politiky je mimo jiné spravedlivé zacházení pro státní příslušníky třetích zemí legálně pobývajících v členských státech a vymezení jejich práv. Je zde uvedena také možnost přijetí opatření

²⁸ MPSV 2005 – Koncepce, str. 2-3

²⁹ Podepsána 13. 12. 2007, ratifikována 3.11.2009, v platnosti od 1.12.2009

na podporu integračního procesu v členských státech EU.

2.3 Fáze vývoje integrační politiky v ČR

Skutečnost, že se koncem 90. let část cizinců rozhodla usadit v České republice dlouhodobě nebo trvale, postavila českou společnost před úkol řešit otázky spojené s právním postavením cizinců a vytvořit podmínky pro jejich integraci.

U vzniku integrační politiky se sešly tři rozhodující okolnosti. První okolností byla vlastní, vnitřní potřeba vlivem geopolitických změn a vývoje migrační situace včetně zájmu o vstup do Evropské unie, druhou okolností pak ochota Ministerstva vnitra začít se vůbec otázkami integrace cizinců zabývat, třetí a poslední okolností byla iniciační role Rady Evropy (Baršová, 2005, s.9).

Vývoj politiky integrace cizinců v České republice lze rozdělit do tří fází. První fáze se týkala období let 1999-2003, kdy problematika integrace cizinců přináležela do působnosti Ministerstva vnitra, druhá fáze byla zahájena převedením agendy z Ministerstva vnitra na Ministerstvo práce a sociálních věcí k datu 1. ledna 2004, třetí a poslední fáze byla zahájena dnem 1.8.2008 zpětným převodem agendy integrace cizinců z Ministerstva práce a sociálních věcí do působnosti Ministerstva vnitra České republiky.

V první fázi se integrační politika rodila na několika úrovních. Jednalo se především o formulace celkové integrační strategie, o otázku rozdělení kompetencí, podporu projektů, výzkumu a studií, sběru informací, statistických dat, financování realizace koncepce integrace cizinců, projektů a studií, zavádění dotačních programů pro posílení spolupráce s nevládními organizacemi a o snahu po přesunu odpovědnosti za realizaci integračních politik na nižší úroveň veřejné správy.

V roce 1998 bylo na Ministerstvu vnitra v rámci Odboru azylové a migrační politiky zřízeno oddělení integrace cizinců. Na základě Usnesení vlády ČR ze dne 7. Července 1999, č. 689 se integrace cizinců stává součástí vládní politiky. Bylo ustanoveno 15 základních „Zásad Koncepce integrace cizinců na území České republiky“, které se staly obecným výchozím dokumentem pro postupné budování cílené politiky vlády České republiky v oblasti integrace cizinců a pro přípravu Koncepce integrace cizinců na území republiky. V zásadách je kladen důraz na sociální aspekt integrace cizinců.

Cílovou skupinou byli dlouhodobě usazení cizinci pobývající na území republiky déle než jeden rok. Politika integrace v této fázi směřuje především k zajištění ochrany a přístupu cizinců k základním lidským právům a svobodám (Zásada č. 4), má být charakterizovaná pozitivním přístupem a převzetím odpovědnosti státu za vytváření takových podmínek, které umožní spravedlivou účast cizinců na životě společnosti. (Zásada č. 6). Samotná integrace cizinců je v Zásadě č. 5 formulována jako: „*proces postupného začleňování do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva*“.

Pokynem ministra č. 3 ze dne 13. ledna 2000 byla ustanovena Komise ministra vnitra pro integraci cizinců a vztahy mezi komunitami³⁰, složená ze zástupců jednotlivých ministerstev participujících na integraci cizinců, zástupců akademické obce a nevládního sektoru, která působila na meziresortní bázi jako poradní orgán. Složení komise mělo umožnit, různý pohled na danou problematiku, vyjadřovat se k právním otázkám, k problematice zaměstnanosti, bydlení, sociálního zabezpečení, náboženství a kultury, vzdělání a dalším otázkám týkajícím se problematiky integrace cizinců (Uherek, 2002, s. 29).

V prosinci roku 2000 byla přijata Koncepce integrace cizinců na území České republiky. Jak uvádí Baršová, Barša (2005, s. 235) oproti Zásadám, jejichž ideovým východiskem se staly dokumenty Rady Evropy, se do Koncepce začaly výrazněji promítat dokumenty Evropské unie, především Závěry Evropské rady v Tampere z roku 1999.³¹

Koncepce konkretizuje opatření na podporu integrace cizinců, určuje cílovou skupinu, k níž tato opatření směřují³², formuluje možnosti, požadavky a úkoly cíleného působení příslušných ministerstev a dalších příslušných orgánů i institucí v oblasti podpory integrace cizinců na území ČR. Úkolem jednotlivých ministerstev je postupně odstranit právní, organizační a praktické překážky při integraci cizinců v rámci jejich kompetencí. Koncepce zdůrazňuje potřebu věnovat pozornost ženám z přistěhovaleckých komunit. V této souvislosti však konstatuje, že ani přes respekt k tradicím nelze vždy cizincům v oblasti tradic vyhovět, tolerovány nesmí být ani

³⁰ Činnost komise spočívala v projednávání projektů a připomínkování koncepčních materiálů ministerstev, orgánů a institucí.

³¹ Dokument požaduje přiblížování postavení legálně a dlouhodobě usazených cizinců, právnímu postavení občanů, posilování rovného přístupu, rovných příležitostí a ochrany před diskriminací.

³² Za cílovou skupinu integrace cizinců jsou Koncepcí definováni dlouhodobě usazení cizinci, žijící na území České republiky nejméně jeden rok.

postoje a chování cizinců neslučitelné s právním řádem České republiky³³ (Baršová, Barša, 2005, s. 235). Významnou charakteristiku Koncepce představuje její multidimenzionalita a úsilí o zapojení relevantních aktérů především v rámci institucí veřejného sektoru a neziskových organizací. Snahou Koncepce integrace cizinců je „uvést do souladu celý soubor otázek, ve spektru, které přináší každodennost“ (Uherek, 2002, s. 29).

Oba strategické dokumenty zpracované Ministerstvem vnitra³⁴ vyjadřují kladný postoj vládních institucí k integraci cizinců na českém území a systematický přístup k odstraňování překážek integračního procesu. Koncepce integrace cizinců je každoročně vyhodnocována a na základě usnesení vlády každoročně předkládána „Zpráva o realizaci koncepce integrace cizinců v příslušném roce a návrh dalšího postupu“ (Vavrečková, Baštýř, 2010, s.12).

Za druhou fázi tvorby integrační politiky České republiky lze považovat období převedení integrační agendy z Ministerstva vnitra do gesce Ministerstva práce a sociálních věcí. Důvod pro převod agendy vyvstal z potřeby řešit problematiku cizinců s důrazem na sociální aspekty integračního procesu a začlenění České republiky do struktur Evropské unie. V zájmu realizace svěřené kompetence došlo na Ministerstvu práce a sociálních věcí ke zřízení 26 členné Komise ministra práce a sociálních věcí pro integraci cizinců³⁵ a v jejím rámci, k ustanovení tří stálých odborných konzultačních skupin – Odborné konzultační skupiny pro statistiku a výzkum³⁶, Odborné konzultační

³³ Např. vynucené sňatky, polygamie, omezování přístupu ke vzdělávání, zdravotnictví, zákaz zaměstnávání a domácí násilí.

³⁴ Hlavní cíle Koncepce integrace cizinců 2000:

- přibližování postavení legálně a dlouhodobě usazeným cizinců právnímu postavení občanů ČR a důsledná a systematická ochrana přístupu cizinců k základním lidským právům a svobodám včetně politických, hospodářských, sociálních a kulturních práv na území ČR, posilování uplatňování principu rovného přístupu a rovné příležitosti pro cizince, a to zejména ve vztahu k jejich právnímu postavení a ochraně, zaměstnávání a podnikání, bydlení, kultuře, náboženství a jazyku, vzdělávání, zdravotní péče a účasti na veřejném a politickém životě v ČR včetně veřejné ochrany cizinců před diskriminací,
- snaha důstojným způsobem a podle možností ovlivnit a usměrnit dosavadní spontánnost a nekoordinovanost průběhu procesu integrace dlouhodobě a legálně usazených cizinců, vytvoření podmínek pro realizaci integrace a ovlivnění vztahů státních občanů a cizinců, zajištění přiměřené kontroly nad průběhem integrace a cílené intervence státu v této oblasti,
- snaha vytvořit základní organizační, koordinační, administrativní, ekonomické a metodické podmínky pro systematickou a dlouhodobou realizaci Zásad koncepce integrace cizinců zainteresovanými institucemi a pro rozvoj jejich vzájemné spolupráci ve všech oblastech a souvislostech, v praktické i výzkumné rovině.

³⁵ Komise byla složená ze zástupců participujících ministerstev, institucí a organizací včetně zástupců nevládních organizací a územní samosprávy.

³⁶ Řešila problémy související se sběrem dat a jejich vyhodnocováním.

skupiny koncepční a legislativní³⁷ a Odborné konzultační skupiny pro nestátní neziskové organizace, regiony a sociální partnery.³⁸

V závěru roku 2004 Ministerstvo práce a sociálních věcí zpracovalo vládní integrační materiál, ve kterém se zamýšlí nad neefektivitou dosavadních integračních přístupů.³⁹ Dokument se hlásí k novému evropskému trendu posílení individuální a individualizované integrace cizinců jako záměrného a uvědomělého procesu, který lze chápat „jako uzavření a naplňování smlouvy mezi cizincem a hostitelskou společností“ (Baršová, Barša, 2005, s. 236,237).

V návaznosti na nové skutečnosti přistoupilo MPSV v roce 2006 k aktualizaci Koncepce. Aktualizovaná Koncepce v mnoha směrech mění nastavení politiky vlády v oblasti integrace cizinců.⁴⁰ Jedná se zejména o reflektování nutnosti tvorby a aplikace specifických opatření směřujících k sociální integraci cizinců. Subjektem, na něhož se Koncepce zaměřuje je jednotlivec a jeho osobní úsilí. Cizinec je vnímán především jako člen společnosti, nikoliv jako příslušník určité komunity. Celý dokument vychází z rostoucího počtu trvale nebo dlouhodobě žijících cizinců na území České republiky. Klade si za cíl navrhnout opatření, která by vedla k zachování sociální soudržnosti ve společnosti a byla nápomocná k zapojení cizinců do české společnosti. Koncepce tak definuje podmínky, kdy lze hovořit o úspěšné integraci, navrhuje aktivní řešení, předpoklady a prostředky, jak toho dosáhnout.

Stanoví čtyři klíčové oblasti předpokladů úspěšné integrace cizinců – znalost českého jazyka, ekonomickou soběstačnost cizince, orientaci cizince ve společnosti a vztahy cizince s členy majoritní společnosti. Jádrem Koncepce tvoří dvě provázaná, na sebe navazující opatření. Jedná se o cílená specifická a podpůrná opatření⁴¹. Podpůrná

³⁷ Zabývala se rozvojem Koncepce integrace cizinců, stanovením cílů integrace, definicí jednotlivých pojmů, vymezením specifických cílových skupin, projednávala návrhy legislativních a praktických opatření včetně koncepčních materiálů jednotlivých ministerstev, diskutovala návrhy věcných záměrů legislativních změn, potřeby a způsobu legislativní úpravy výkonu státní správy v oblasti integrace cizinců a jejího výkonu v přenesené působnosti

³⁸ Sloužila jako diskusní fórum pro veřejný a neveřejný sektor.

³⁹ Integrační postupy považuje za příliš obecné, kritizuje např. opomíjení sociálního aspektu integrace, absenci motivačních prvků integračního úsilí, nestanovení indikátorů včetně obecnosti cílů integrační politiky a obecnosti vymezené cílové skupiny integrace, definici cílové skupiny legálně a dlouhodobě usazených cizinců považuje za značně širokou

⁴⁰ Dosud byla Koncepce realizována metodou mainstreamingu, bez přehledného vymezení priorit politiky integrace cizinců v dlouhodobějším horizontu.

⁴¹ Cílená specifická opatření vymezují hlavní faktory ovlivňující úspěch integračního procesu, regulují integrační proces, eliminují znevýhodnění vyplývající z postavení cizince. Podpůrná opatření zohledňují dopady přijímaných a stávajících opatření na integraci cizinců při tvorbě a revizi jiných politik a právních

opatření – mainstreaming⁴², zpracovaná jednotlivými resorty participujícími na integraci cizinců, vycházejí ze zásad právní jistoty, spravedlivého přístupu a narůstání práv cizinců. Poukazují na nedostatečnou právní úpravu pobytových otázek, na překážky v sociálně-ekonomické oblasti⁴³ a politické integraci cizinců.⁴⁴ Cílovou skupinu navrhovaných opatření tvoří cizinci s dlouhodobým a trvalým pobytem včetně azylantů.⁴⁵

Třetí, poslední fázi tvorby integrační politiky České republiky je období zpětného převedení integrační agendy z Ministerstva práce a sociálních věcí na Ministerstvo vnitra s platností od 1. 8. 2008. V této fázi politika integrace cizinců reaguje na změny v nárůstu cizinecké populace a hospodářskou krizi, která mimo jiné ovlivnila rozmístění cizinců v rámci jednotlivých regionů České republiky. Ztráta pracovního uplatnění vedla u cizinců ke zvýšeným přesunům v rámci České republiky. Cizinci směřovali z menších regionů do velkých měst s větší koncentrací cizinců a vyšší nabídkou pracovního uplatnění. Vedle problémů bezpečnostně-imigračních se začaly ve větší míře vyskytovat rovněž integračně-sociální problémy spojené s rizikem sociálního vyloučení některých skupin cizinců pobývajících na území České republiky. Dalším potencialem rizikem je nárůst xenofobií nálad mezi většinovou populací a s tím spojené extremistické projevy, a to zejména v oblastech s vyšším podílem cizinců nebo v oblastech, kde žijí kulturně významně odlišné skupiny cizinců.

Na změny v migrační situaci reaguje politika integrace, a to jak na úrovni státu, tak na úrovni regionální a lokální státní správy a samosprávy. Integrační politika se nově zaměřuje na monitorování a vyhodnocování situace a postavení cizinců jako podkladu pro zkvalitnění obsahu a distribuce integračních opatření. Zvyšuje důraz na realizaci integračních opatření v místech soustředění cizinců, spolupráci s regionální a lokální

úprav. Korupce, nedostatečná jazyková vybavenost, neprofesionální vystupování včetně nedostatečného podávání informací.

⁴² Integrační mainstreaming znamená zohledňování dopadů různých opatření na cizince již při plánování a tvorbě zákonů a politik různých resortů a institucí.

⁴³ Administrativní náročnost získání pracovního povolení, okamžitá ztráta k pobytu při ztrátě zaměstnání, nemožnost změnit zaměstnání před skončením platnosti povolení zaměstnání, nelegální zaměstnávání cizinců a podílet se na veřejném zdravotním pojištění pro osoby, které nejsou zaměstnány na území ČR nebo zde nemají trvalý pobyt, obtížný přístup k bydlení a nabývání nemovitostí cizinci.

⁴⁴ Neexistence volebního práva cizinců s trvalým pobytem do místních zastupitelstev, existence povolovacího řízení při vzniku organizací cizích státních příslušníků a podmínky registrace občanských sdružení.

⁴⁵ Cílená specifická opatření Koncepce integrace cizinců 2006 uvádím v příloze č. 1 této práce.

veřejnou správou, rozšíření subjektů podporující integraci, jejich vzájemnou spolupráci a sdílení zkušeností. Posiluje opatření ke zvýšení efektivity integračních opatření a rozsah informací ve vztahu k cizincům a pro cizince. Integrační opatření dosud adresována cizincům legálně žijícím na území České republiky déle než rok rozšiřuje i na nově příchozí cizince ze třetích zemí. Integrační politika se výrazně zaměřuje na integraci cizinců ve zranitelném postavení - dětí a mládeže z řad cizinců a žen cizinek. Širší záběr integrace byl umožněn také využitím nového finančního zdroje Evropské Unie - Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí 2007-2013.

V návaznosti na nárůst cizinecké populace v letech 2006-2008, ekonomický propad v roce 2009 a na základě vyhodnocení provedené Analýzy problémů v oblasti integrace cizinců zpracované Ministerstvem vnitra České republiky, vyvstala potřeba aktualizace Koncepce integrace cizinců z roku 2006, nově definovat cíle⁴⁶ a hlavní principy⁴⁷ politiky integrace cizinců. K její aktualizaci přistoupilo Ministerstvo vnitra v roce 2011. Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců – Společné soužití byla schválena Usnesením vlády České republiky ze dne 9. února 2011 č. 99⁴⁸.

V rámci ucelené informace o integrační politice v naší zemi můžeme zmínit, že v gesci Ministerstva vnitra je uskutečňován „Státní integrační program“, který je od roku 1999 určen pro azylanty⁴⁹ a v rámci programu přesídlení je organizována integrace barmských přesídlenců⁵⁰.

Integrační politika České republiky je charakteristická doposud výrazně centralizovanou podobou. Je realizovaná především ve formě přijímání různých koncepčních dokumentů zaměřených na integraci cizinců a přijímání odpovídající legislativy. Jak upozorňují Baršová, Barša (2005), česká integrační politika zůstává stále do značné míry úřední záležitostí a je jen málo otevřená veřejnému dialogu (Baršová, Barša, 2005, s. 250).

⁴⁶ Větší zapojení cizinců do společnosti, předcházení problémů soužití cizinců s majoritou, prevenci vzniku uzavřených komunit, sociálního vyloučení, zaměření se na druhou generaci cizinců a důraz na integraci v krajích a obcích.

⁴⁷ efektivita integračních opatření, jasné a uchopitelné výsledky, praktická spolupráce všech, kdo mohou přispět k úspěchu integrace, podpora rozvoje občanské společnosti a implementace nových nástrojů integrace – emergenční projekty, regionální Centra na podporu integrace cizinců.

⁴⁸ Opatření k prioritám Koncepce integrace cizinců 2011 jsou součástí přílohy č. 1 této práce.

⁴⁹ Cílové skupině jsou poskytovány zdarma kurzy českého jazyka, pomoc při hledání ubytování či asistence úřadů práce při vstupu azylanta na trh práce.

⁵⁰ V rámci programu přesídlení v letech 2008-2010 ČR přijala 81 osob z Barmy- Myanmarského svazu, ve Vsetíně bydlí jedna rodina

Zda se daří dostatečně zapojovat do tvorby a realizace integračních politik na lokální úrovni další klíčové aktéry, to bude také předmětem výzkumu této práce.

Shrnutí kapitoly:

Tato kapitola se ve své první části zabývala modely integračních politik (diskriminační, asimilační a multikulturní) z hlediska přístupu jednotlivých zemí k imigraci a následné integraci cizinců jelikož mají podobnost s integračními politikami, které jsou uplatňovány na lokálních úrovních. Opatření integrační politiky mají cizinci pomáhat v jeho sociální integraci, jejich cílem je nekonfliktní soužití cizince s majoritní populací a jeho ekonomická soběstačnost. Bylo řečeno, že integrace může mít mnoho forem a vyskytovat se v mnoha podobách, v závislosti na čase i imigrační situaci státu. V současné době můžeme hovořit o hledání nové cesty napříč těmito modely, která může být spatřována např. v dobrovolné asimilaci nebo občanské integraci jednotlivců. V souvislosti s integrační politikou České republiky, kterou se zabývám ve třetí podkapitole, byl krátce představen i její mezinárodně-evropský kontext, kterým je ovlivňována.

3 SOCIÁLNÍ INTEGRACE CIZINCŮ

V této kapitole se pokusím shrnout koncepty na podporu odstranění možných negativních důsledků migrace, které jsou součástí integračních strategií a procesů oboustranně působících směrem k odstraňování nerovností a získávání dovedností mezi migranty a většinovou společností. Zvolila jsem koncept sociální integrace, jelikož se jedná o proces včleňování, který je oboustranný a multidimenzionální, zahrnující všechny oblasti života a jeho účinky lze pro účely této práce pozorovat na lokální úrovni. Nejdříve budu definovat pojmy a následně se budu zabývat popisem procesu sociálního začleňování cizinců a charakteristikou jednotlivých dimenzí sociálního procesu.

3.1 Definice a charakteristika pojmů integrace cizinců

Co konkrétně lze rozumět pod pojmem integrace cizinců? Na tuto odpověď se pokusím pomocí odborné literatury odpovědět v této podkapitole.

Vyčerpávající definice pojmu integrace cizinců na vnitrostátní ani mezinárodní úrovni dosud neexistuje. V odborné literatuře se vyskytuje celá řada definic, mezi jejichž společné rysy patří pojetí sociální integrace jako procesu včleňování, který probíhá v řadě oblastí (multidimenzionálnost), a to jak na straně přistěhovalců, tak na straně hostitelské společnosti (oboustrannost). Integrace je tedy procesem, v němž přistěhovalci i hostitelská společnost nabývají nových rysů v důsledku vzájemné interakce. Uherek chápe integraci cizinců jako jejich „včleňování do existujícího společenského celku, který má již vytvořenou určitou strukturu, hodnoty a normy“. Podotýká však, že pojmem integrace není jednoznačně určeno, jak toto včlenění bude vypadat, jak bude závazné a co by pro tuto integraci měl udělat integrovaný subjekt a co naopak společnost, která ho integruje (Uherek, 2005, s. 3).

Pro přistěhovalce znamená integrace pojem učení se nové kultuře, nabývání práv a povinností, získávání přístupu k pozicím a sociálnímu statusu, budování osobních vztahů se členy hostitelské společnosti a vytváření pocitu přináležitosti a identifikace se společností.

Pro hostitelskou společnost integrace znamená otevření institucí a garanci rovných příležitostí pro přistěhovalce“ (Rákoczyová, Pořízková, 2009, s. 24,25).

Za důležité zde považuji zmínit i definici integrace cizinců v oficiálních dokumentech schválených vládou České republiky. Ta je v Zásadách koncepce integrace cizinců na území České republiky⁵¹ formulována jako „*proces postupného začleňování cizinců do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva. Integrace cizinců je komplexním jevem, který má své podmínky a politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní psychologické a náboženské aspekty*“.

Vzhledem k tomu, že se ve své práci zabývám strategií městského úřadu k sociální integraci cizinců, mému chápání integrace cizinců nejlépe vyhovuje definice, kterou popsal Zdeněk Uherek jako: „včleňování cizinců do existujícího společenského celku, který má již vytvořenou určitou strukturu, hodnoty a normy“ (Uherek, 2005, s. 3). Integraci vnímám jako oboustranný, dynamický a multidimenzionální proces, přičemž se budu v práci dále zabývat zejména tím, jakou roli v něm má místní municipalita. Hledat budu i další možné aktéry, kteří jsou v tomto procesu aktivní na lokální úrovni.

3.2 Úrovně sociální integrace

Proces sociální integrace bývá často charakterizován jako těžko uchopitelný, víceznačný a víceúrovňový, kdy sociální integrace probíhá souběžně jak na úrovni osobních interakcí – na úrovních mikrosociálních, tak na úrovni vztahů institucionálních i makrosociálních (Rákoczyová, Trbola, Vyhlídal, 2011 s. 23).

Na mikroúrovni se jedná o interakce mezi jednotlivci, o jejich vzájemné postoje a také o postoje k institucím uvnitř skupin. Berry (1992) z hlediska mikroúrovně (jedinec) hodnotí stupeň integrace jedince podle toho, zda imigrant udržuje vztahy s ostatními etnickými skupinami a současně si zachovává svou kulturní identitu. Na základě kombinace možných alternativ v rámci adaptační strategie pak definuje čtyři základní typy soužití: integraci, asimilaci, separaci a marginalizaci. Pokud by odpověď na obě otázky byla kladná, je jedinec integrován.⁵² Pokud si imigrant svou kulturní identitu

⁵¹ Zásady koncepce integrace cizinců na území České republiky, in: Usnesení vlády ČR č. 689 ze dne 7.7.1999.

⁵² Integrace znamená, že jedinec je začleněn do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva. (Bahenský, 2010, s. 48)

neudrží, znamená to, že je asimilován⁵³. Pokud si svou identitu kultury udržuje, ale s ostatními etnickými skupinami se nestýká, je separován.⁵⁴ V případě ztráty své kulturní identity a nenavázání vztahů s ostatními se jedná o marginalizaci.⁵⁵ (Drbohlav, 2001, s. 24).

Na mezoúrovni pak jde o rozvoj vztahů mezi skupinami a institucemi v důsledku vznikající vzájemné závislosti mezi přistěhovalci, případně skupinami přistěhovalců a domácím obyvatelstvem.

Procesy na makroúrovni pak charakterizuje spíše působení neosobních mechanismů, které není přímo spojeno s akcemi jednotlivců či skupin v lokalitě (Rákoczyová, Pořízková, 2009, s. 25 podle Asselina et. al. 2006).

3.3 Sociální integrace jako obousměrný proces

Sociální začleňování cizinců není jednoduchým procesem. Jde o dlouhodobý, obtížný proces, který není přímočarý, snadno plánovatelný ani dokonalý. Na jedné straně integračního procesu jde o příběh o ztrátě kořenů a hledání nových, touze někam patřit, uchovat si vlastní tradice, kultury a hledání nové identity. Na druhé straně jde o příběh, ve kterém se společnost snaží prosazovat snahy o přijetí cizinců. Pro obě strany je to však proces učení a vzdělávání. Proces sociální integrace tedy probíhá ve dvou základních rovinách, a to v rovině hostitelské, která je určitým způsobem uspořádanou společností a v rovině cizinců, kteří vstupují do země buď z vlastního rozhodnutí, nebo tlaku, který je donutil opustit vlastní zemi. Příčiny migrace mohou tedy ovlivnit úspěšnost integračního procesu. Jak uvádí Horáková (2001, s. 1,6), „proces integrace cizinců lze považovat za úspěšný pouze tehdy, pokud sídelní komunita je ochotna nové členy přijmout, a za předpokladu, že tak přichozí sami chtějí“. Řečeno slovy italského politologa Sartoriho: „*integrace probíhá tehdy (a výhradně tehdy), jestliže ji přijímají a považují za žádoucí ti, kteří jsou integrováni, není-li tomu tak, pak integrace neprobíhá*“ (Sartori, 2005, s.69).

⁵³ Asimilace znamená, že jedinec opustil kulturu země původu, přijal kulturu hostitelské země, přizpůsobil se a splynul s majoritní společností. (Horáková 2001, s. 7)

⁵⁴ Separace - jedinec je separován ve své původní kultuře, nepřijímá nebo mu není umožněno přijímat kulturu hostitelské země.

⁵⁵ Marginalizace je charakteristická ztrátou původní kultury a nedostatečným se přizpůsobením jedince okolní kultuře. (Horáková , 2001., s.7).

Kvalita podmínek a průběhu sociální integrace cizinců, které vypovídají o stavu řešení této problematiky, se projevuje ve dvou rovinách. Na jedné straně jsou to legislativní⁵⁶, ekonomické⁵⁷, sociální⁵⁸ a kulturní⁵⁹ podmínky majoritní společnosti, na straně druhé pak soubor chování cizineckých komunit (např. ilegální formy pobytu) jako reakce na tyto podmínky a jejich důsledek.

Pro úspěšné zvládnutí procesu integrace je ze strany vlády hostitelských zemí důležité zohlednit různost imigrantských skupin na svém území, zvolit k nim zvláštní přístup a vytvořit kvalitní podmínky. Jak podotýká Agnieszka Kusz (2005, s.2) „*možná právě absence zvláštního přístupu k migrantům v Nizozemí ve svém důsledku přispěla k radikalizování se antiimigračních nálad a zpřísnění imigrační politiky*“.

3.4 Sociální integrace jako multidimenzionální proces

Integrace jak jsme zmínili, představuje dynamický, obousměrný proces vzájemného přizpůsobování cizinců a obyvatel hostitelské země, který zasahuje do všech úrovní společenského života. Tyto úrovně je možno uchopit pomocí dimenzí integrace.⁶⁰ Mechanismy a procesy působící v rámci jednotlivých dimenzí jsou provázené a mnohdy se vzájemně podmiňují (Rákoczyová, Pořízková, 2009, s. 25). Za klíčové jsou považovány zejména participace na pracovním trhu, vzdělání a rozvoj jazykových schopností, oblast bydlení, přístup ke zdravotním a sociálním službám a začlenění v sociálním a kulturním prostředí. Barša hovoří o třech rovinách integrace - sociálně-ekonomické, občansko politické a kulturní rovině (Barša, 1999, s. 240). Esser (2000), rozděluje dílčí procesy sociální integrace do čtyř skupin, které odpovídají typologii dimenzí sociální integrace podle Bosswicka a Heckmana (2006). Jedná se o dimenze: strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační. Tohoto rozdělení bude využito i v empirické části práce, proto bude nyní více osvětleno.

⁵⁶ Legislativní podmínky vytvářejí cizinci prostor, ve kterém se může bezpečně pohybovat.

⁵⁷ Ekonomické podmínky, zejména trh práce umožňují cizinci jeho ekonomickou emancipaci.

⁵⁸ Sociální podmínky předurčují integraci cizince v oblasti bydlení, vzdělávání, pracovního výcviku a zaměstnání.

⁵⁹ Kulturní podmínky určují integraci hostitelské a cizinecké populace způsobem výchovy (Horáková 2001, 7,8).

⁶⁰ Dimenze integrace lze rovněž popsat jako úrovně, na kterých mohou příchozí získávat účast na životě přijímající společnosti. Obsahují podmínky, které musí být pro relativní úspěch integrace alespoň do určité míry všechny splněny.

3.4.1 Strukturální dimenze

Strukturální dimenze představuje získání práv a přístup ke klíčovým společenským institucím. Esser (2000) hovoří o procesu „získání pozice“ ve společnosti. Jak uvádí Rákoczyová, Trbola (2009, s. 26-29) v rámci této dimenze se pozornost zaměřuje zejména k začlenění v ekonomické oblasti, na trh práce, který je vnímán jako jeden z nejdůležitějších prvků sociální integrace. Můžeme rozlišit jak pozitivní, tak negativní účinky zaměstnání. Mezi pozitivní účinky řadíme, např. ochranu osob před chudobou, jejich nezávislost na zabezpečení státu a zejména navazování sociálních vztahů s majoritní společností. Participace na pracovním trhu může ovšem přinášet i negativa zejména v oblasti vytlačování cizinců na sekundární pracovní trh, spojené s diskriminací v oblasti výše mzdy i pracovních podmínek, nebo jejich vytlačení do pozice drobných podnikatelů což způsobuje i vysokou míru stigmatizace ze strany majoritní populace, brání navazování vztahů a úspěšnému začleňování. V současnosti existují v ČR rozdíly v přístupu cizinců na trh práce. Zatímco občané EU mají volný přístup na trh práce, občané třetích zemí zde mohou pracovat na základě pracovního povolení. Bez pracovního povolení je občanům ze třetích zemí umožněno pracovat pouze v případě získání trvalého pobytu. Tento odlišný legální status významně ovlivňuje možnosti integrace cizinců. Jelikož je začlenění cizinců do ekonomických aktivit považováno za důležitou podmínku jeho sociální integrace, bude tato oblast zkoumána na území města Vsetína v empirické části práce. V současnosti s výší příjmů souvisí také způsob bydlení přistěhovalců.

Další významnou oblastí v této dimenzi integrace je přístup ke vzdělání, který má v případě imigrantů podobu jazykových kurzů, poskytovaných řadou nevládních organizací, Centry na podporu integrace cizinců i některými jazykovými školami. Úkolem integrace je dále zajištění rovných příležitostí ve vzdělávání dětí-cizinců. Povinná školní docházka se vztahuje na všechny cizince, kteří jsou oprávněni pobývat na území ČR po dobu delší než 90 dní. Problémem je však skutečnost, že bezplatná výuka češtiny v rámci základního vzdělávání je v České republice zajištěna pouze dětem ze zemí Evropské unie, ne však dětem pocházejících ze třetích zemí. Tato skutečnost je prozatím Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy kompenzována dotacemi z prostředků na integraci a z rozvojového programu MŠMT. ČR musí zohlednit zvyšující se podíl počtu cizinců ve školách, který se v některých lokalitách

blíží úrovni 10%⁶¹. Zvládnutí jazyka je pro děti cizince, které navštěvují školu od prvního ročníku daleko snazší než pro děti starší. K integraci žáků – dětí cizinců nepříspěvá ani praxe škol, kdy zařazují žáky z důvodu jazykové bariéry až o několik vzdělávacích stupňů níže. Neznalost češtiny vytváří komunikační bariéru nejen při výuce, ale i ve vztahu školy a rodičů žáků. Oblast školství a vzdělávání sehraává pro cizince významnou roli při vytváření občanské identity, získávání potřebných sociálních kompetencí a zejména představuje významný zdroj tvorby sociálních sítí. Integrace dětí cizinců do škol je přínosem i pro majoritní populaci, kdy dochází k formování postojů a porozumění specifikům etnických minorit. Tohoto oboustranně kladného účinku nelze využít v případě etnicky segregovaného školství (Rákoczyová, Trbola, 2009, s. 26). Z těchto důvodů mne bude v empirické části práce zajímat mimo jiné i zastoupení dětí cizinců ve školách na Vsetíně a účast cizinců na vzdělávacích kurzech pořádaných Centrem na podporu integrace cizinců.

3.4.2 Kulturní dimenze

Kulturní dimenzi integrace lze charakterizovat získáním klíčových kompetencí přijímající společnosti, které umožní porozumění typickým situacím ve společnosti a volbu jednání v souladu se společenskými normami. Jde o určité přizpůsobení se jednotlivce místním hodnotám a normám. Tato kognitivně behaviorální změna přístupu jedince se nazývá kulturní integrace neboli akulturace. Podle Bosswicka a Heckmana (2006, s. 10, vlastní překlad) mohou imigranti žádat práva a tím zaujmout svou roli v nové společnosti, pokud si osvojí její základní kulturní a společenské kompetence. Dále uvádí potřebu chápat kulturní integraci jako interaktivní, vzájemný proces, který provádí změny i v hostitelské společnosti, která se musí také učit nové způsoby týkající se přistěhovalců. Kulturní integrace tedy nemá znamenat pro cizince rezignaci na svou kulturní identitu. Naopak získání kulturních kompetencí je přínosem jak pro jednotlivce, tak pro hostitelskou společnost. Horáková (2001, s. 14) charakterizuje kulturní integraci cizinců jako rozvoj vztahů mezi jednotlivými komunitami, konkrétně mezi cizinci a majoritní společností. Podstatnou podmínkou kulturní integrace společnosti je společně sdílený jazyk. Neznamená to však, že by mělo dojít k potlačení původního jazyka cizinců a k omezení možnosti jejich vzdělání v rámci veřejného školství nebo médií.

⁶¹ Usnesení vlády České republiky ze dne 9. Února 2011 č. 99, s. 12

Schopnost majoritní populace ve městě Vsetíně vnímat potřebu kulturní integrace cizinců jako oboustranně probíhající a obohacující proces a stupeň aktivní účasti v tomto procesu bude zkoumán v praktické části práce.

3.4.3 Interaktivní dimenze

Interaktivní dimenze integrace znamená přijetí a začlenění cizinců do primárních vztahů a sítí přijímající společnosti projevující se zejména na mikro-sociální úrovni. Rákoczyová, Trbola (2009, s. 32) zmiňují, že vztahy s domácí populací mohou mít blízký až intimní charakter, např. smíšená manželství. Tato dimenze zahrnuje i navazování formálních (organizace, spolky, církve) či jiných neformálních (přátelé, známí, sousedi) vztahů, které jsou považovány za významný faktor budování sociálního kapitálu potřebného pro podporu v cizí společnosti.

Tato oblast úzce souvisí s místem pobytu cizince, proto v praktické části práce nebude opomenuta.

3.4.4 Identifikační dimenze

Poslední dimenzí integrace završující celý její proces je dimenze identifikační zahrnující subjektivní pocity migrantů. Tato dimenze je úzce spojena s otázkou jejich identity, pocitem sounáležitosti s přijímající společností a jeho identifikaci se sociálními skupinami etnickými, lokálními nebo národními (Rákoczyová, Trbola, 2008, s. 32,33).

Poslední dimenze integrace nebude otázkou dalšího výzkumu v této práci, neboť se týká postojů cizinců, které nejsou obsahem této práce.

Shrnutí kapitoly:

Tato kapitola se zabývala obsahem pojmu integrace přistěhovalců. Vysvětlila jsem pojem integrace, zabývala se jeho úrovněmi i dimenzemi. Integrace byla popsána jako dynamický, obousměrný, víceúrovňový proces vzájemného přizpůsobování cizinců a obyvatel hostitelské země, jehož multidimenzionální charakter zasahuje do všech úrovní společenského života a má vést k odstraňování nerovností a získávání dovedností mezi migranty a většinovou společností. Úspěšnost procesu je podmíněna především otevřeností, tolerancí, trpělivostí a aktivní účastí na obou stranách. Proces sociální integrace byl popsán ve čtyřech dimenzích, které zahrnují všechny oblasti života

jednotlivce, důležité pro jeho sociální adaptaci. Jedná se o dimenze strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační. Toto členění bude následně využito i v empirické části práce. Při charakteristice dimenzí sociální integrace byl do textu implementován popis aktuální situace v České republice, vztahující se k životu cizinců. V textu můžeme také sledovat propojenost důležitých faktorů pro sociální integraci cizinců uváděných v literatuře v rámci dimenzí sociální integrace s prioritami uvedenými v Aktualizované Koncepci integrace cizinců- Společné soužití⁶², jako je např. znalost jazyka hostitelské země, vzdělávání, socio-kulturní orientace či participace na veřejném životě.

⁶²

Příloha práce č. 1

4 SOCIÁLNÍ INTEGRACE CIZINCŮ NA LOKÁLNÍ ÚROVNI

Poslední kapitola teoretické části uzavírá tematicky i prakticky pomyslný kruh. Zabývá se místem, ve kterém migrace začíná i končí, kam míří opatření integrační politiky a probíhá „naživo“ sociální integrace cizinců.

Uvedu v ní historický vývoj integrační politiky na lokální úrovni, který zohledňuje kontext vládní i evropské integrační strategie. Na základě již dříve uvedených typů přístupů k integraci cizinců na národních úrovních vymezím modely lokálních integračních politik a přiblížím faktory, které jejich výběr a implementaci v lokalitách ovlivňují. Identifikuji i další možné aktéry integrace a možnosti vzájemné spolupráci. V poslední podkapitole v souvislosti se zaměřením práce představím město Vsetín, uvedu statistická data o počtu a skladbě cizinců ve městě, jejich ekonomických aktivitách či zastoupení dětí ve školách. Tyto data budou následně využity v empirické části.

Město jako sídelní typ je za standardních podmínek uzpůsobeno k přijímání migračních skupin mnohem lépe než jiné sídelní typy. Často je samo produktem migrace, díky migraci nabývá současné podoby a v mnoha případech je jeho další existence či reprodukce na migraci závislá (Uherek, 2003, s. 195). Město se setkává s cizinci „tváří v tvář“, musí reagovat na jeho aktuální potřeby i reflektovat potřeby většinové společnosti. Má mít identifikovány potřebné zdroje pro uspokojování těchto potřeb a při tom zohledňovat své specifické lokální faktory a podmínky.

4.1 Historie vývoje integrační politiky České republiky na lokální úrovni

Integrační strategie jsou u nás i v evropských zemích formulovány zejména na národní úrovni. V rámci Evropské unie se rozvíjí integrační agenda na nadnárodní úrovni, ale také nabývají na významu strategie integrace tvořené na regionální či lokální úrovni, a to zejména z toho důvodu, že potřeby imigrantů stejně jako dopady jejich neúspěšné integrace se projeví na jejich území (Rákoczyová, Trbola, 2008, s. 12).

V České republice mají dosud na poli integrační politiky dominantní postavení vládní opatření, i když dlouhodobě je potřeba zapojit do realizace integrační politiky regionální a lokální vlády zdůrazňována.

Zásady koncepce integrace cizinců⁶³ na území České republiky deklarovaly, že Koncepce integrace cizinců, „je realizována prostřednictvím příslušných rezortů, orgánů státní správy a ve spolupráci s orgány územní samosprávy a sdruženími imigrantů“⁶⁴ a „nezastupitelnou úlohu v integraci cizinců mají orgány územní samosprávy“, které bude vláda v jejich činnosti finančně a organizačně podporovat.⁶⁵

Vláda České republiky aktivně podpořila vznik sítě aktérů sociální integrace cizinců v roce 2000 výzvou primátorů čtyř největších měst (Prahy, Brna, Plzně a Ostravy) nejen ke spolupráci při realizaci Koncepce integrace cizinců, ale i k vytvoření poradních orgánů pro otázky integrace cizinců. Mechanizmy vedoucí k sociální integraci cizinců na lokální úrovni zůstaly „v počátečním stádiu vývoje, municipalitám a lokálním společenstvím se jen pozvolna otevřely možnosti navrhnout vlastní přístupy k řešení problematiky sociální integrace přistěhovalců“ (Rákoczyová, ed., 2011, s.8). Vztahy mezi centrálním koordinátorem a regionálními/místními zástupci byly na formálním základě a nevedly k rozvoji účinné vertikální spolupráce.

K aktivizaci zájmu o situaci cizinců došlo na místních úrovních v roce 2008, kdy v důsledku hospodářské krize docházelo k nadměrnému propouštění zahraničních pracovníků z dělnických profesí. Tato situace byla identifikována jako potencionální zdroj sociálního napětí a problémů v postižených lokalitách a byla řešena pomocí realizace tzv. emergentních programů prováděných ve spolupráci místních vlád s Ministerstvem vnitra. Poměrně komplexní soubor integračních aktivit měl umožnit místním municipalitám flexibilně reagovat na místní problémy na základě jejich analýzy. Do projektů kromě magistrátů byly zapojeny i nestátní neziskové organizace, školy – základní, mateřské, jazykové, umělecké, nemocnice a další subjekty (Kepka, 2010, s. 9). Přínosem těchto projektů byla skutečnost, že odpovědnost za integraci v lokalitě dokázala převzít samospráva, která tak mohla flexibilně reagovat na místní problémy.

⁶³ Usnesení vlády č. 689 ze dne 7. července 1999

⁶⁴ Zásada č. 10

⁶⁵ Zásada č. 11

Další pokus o aktivizaci regionů a lokalit proběhla v roce 2009, kdy Ministerstvo vnitra iniciovalo vznik Center na podporu integrace cizinců⁶⁶. Barbora Tošnerová (2009)⁶⁷ jejich vznik objasňuje následovně: „Byl motivován především snahou nabídnout podobné služby po celém území České republiky v poměrně jasně strukturované síti center, snahou zajistit integraci cizinců na lokální úrovni a reagovat na vysoký nepoměr nestátních neziskových organizací v Praze a ve zbytku ČR “ (Tošnerová, 2009). Působení Center by mělo probíhat v úzké spolupráci s kraji, nestátními neziskovými organizacemi a dalšími aktéry integrace neboť stát si je vědom jejich nezastupitelné úlohy v procesu sociální integrace. Ve většině krajů jsou tato střediska koordinována Správou uprchlických zařízení (SUZ), která je podřízeným orgánem tohoto ministerstva. Regionální vláda se stala koordinátorem centra jen v jednom regionu (Jihomoravský krajský úřad) a dobře zavedená nevládní organizace také v jednom (Poradna pro integraci v Ústeckém kraji).

Novou výzvou současné doby, jak se zmiňují Rákoczyová, Trbola, je vertikální i horizontální koordinace aktivit zainteresovaných subjektů na podporu procesu integrace. I přes všechny tyto snahy, je však lokální podpora integrace přistěhovalců procesem závislým na politické vůli představitelů lokální moci. Obecně platí, že různí aktéři na všech úrovních správy jsou v určité míře činní v oblasti integrace cizinců, ale jejich spolupráce a koordinace je ještě nerozvinutá (Rákoczyová, Trbola, 2010a, s.33).

4.2 Lokální integrační politiky

Integrační politika má stejně jako integrace multidimenzionální charakter. V praxi představují integrační politiky kombinaci opatření směřujících do různých dimenzí sociální integrace, vedoucí k participaci cizince v institucích hostitelské společnosti. Kromě všeobecně zaměřených integračních programů směřujících především k příslušníkům majority závisí úspěch procesu integrace zejména na cíleném-specifickém přístupu k imigrantům, podle jejich potřeb aplikovaný lokálními aktéry integrace (Bosswick, Heckman, 2006, s. 10). Podle toho, k jaké dimenzi se vztahuje opatření integrační politiky, rozlišují Bosswick a Heckman (2006, s. 12). i čtyři dimenze

⁶⁶ Zmíněno i v podkapitole 5.4.

⁶⁷ <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x'=2210832>

integračních politik – strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační (Rákoczyová, Trbola, 2008, s. 10).

Z hlediska přístupu tvůrců integračních politik k cizincům a k cílům integračního procesu můžeme rozlišit tři typy národního přístupu i integraci – diskriminační, asimilační a multikulturní⁶⁸. Stejně je tomu i na lokální úrovni, kde se postoje a motivy tvůrců lokálních politik promítají do přístupu municipalit k integraci cizinců a výrazně tak ovlivňují charakteristiky lokálních integračních politik. Podle Alexandera (2007), které uvádějí ve své práci Rákoczyová, Trbola (2008, s. 12) se jedná se o tzv. nepolitický přístup, politiku dočasných pracovníků, asimilační politiku a pluralitní integrační politiku. Toto vymezení využijí i v empirické části práce pro zhodnocení typu integrační politiky uplatňované na území města Vsetín.

Nepolitický přístup je charakteristický ignorací existence potřeby integrace cizinců v lokalitách s nízkým počtem cizinců. Municipality nevytváří lokální integrační politiku a odpovědnost v oblasti integrace cizinců přesouvá na občanský sektor a vládní instituce. I při tomto přístupu však může docházet k rozvíjení neformální politiky uplatňované především pracovníky municipalit, kteří se s potřebami cizinců setkávají při výkonu své funkce.

Politika dočasných pracovníků vychází z předpokladu minimálních potřeb cizinců. Municipality svou roli považují za okrajovou, odpovědnost v oblasti integrace cizinců připisují hlavně zaměstnavatelům a národním vládám. Aktivitu vyvíjejí pouze na úrovni prevence a krátkodobých řešení problémů či uspokojování základních potřeb cizinců.

Asimilační politika je zaměřena především na individuální integraci cizinců bez ohledu na socio-kulturní odlišnosti a individuální potřeby cizinců. Opatření jsou zaměřena na podporu občanské participace, ale zároveň potlačují odlišnosti.⁶⁹ Bytová politika je zaměřena na omezení prostorové koncentrace cizinců.

Pluralitní integrační politika vychází jako asimilační politika z předpokladu trvalého usazení přistěhovalců, ale naopak se zaměřuje zejména na přijetí a podporu odlišností přistěhovalců, kterou pojímá jako pozitivní integrační faktor. Prosazuje i opatření

⁶⁸ Podrobně v podkapitole 2.1. Modely integračních politik

⁶⁹ Například kulturních odlišností.

směrem k většinové společnosti s cílem podpořit přijetí cizinců. Cizinec je vnímán jako člen skupiny a mohou být opomíjeny jeho individuální potřeby.

4.3 Faktory ovlivňující integrační politiku na lokální úrovni

Jedním ze základních charakteristik migrace je směřování migračních toků do konkrétních lokalit⁷⁰, které při formulování i implementaci konkrétní integrační strategie musí zohlednit specifické místní faktory i podmínky. Proto bývají lokální integrační strategie, jak uvádí Horáková (2000, s. 31), oproti oficiálním národním politikám „*inovativnější, realističtější a obezřetnější*“, především svým zacílením na specifické potřeby určitých skupin cizinců a vytvářením partnerství mezi cizinci a komunitami, v nichž jsou usídleni. „*Partnerství na lokální úrovni je založeno na řešení praktických pracovních problémů a konkrétních úkolů*“.

Při tvorbě lokální integrační politiky je potřeba zvládnout několik potencionálních či aktuálních třecích ploch současně. Znamená to analyzovat, předvídat a reagovat na konkrétní situace, zohledňující jak cizince, tak stranu hostitelské společnosti. Politické reprezentace v oblastech koncentrace cizinců „*se musejí vypořádat se stále rozmanitější strukturou obyvatelstva, kde rozpory motivované socioekonomickými rozdíly jsou doprovázeny také rozpory sledujícími hranice etnické a náboženské*“ (Rákoczyová, Trbola, Vyhlídal, 2011, s. 20). Jak uvádějí tito autoři dále, z analýzy lokálních imigračních či integračních politik vyplývá, že je možné na lokální úrovni identifikovat tři základní typy faktorů ovlivňující tvorbu a implementaci těchto politik.

Jedná se zejména o charakter populace cizinců: z jakého sociokulturního prostředí přišli, z jakého důvodu a za jakým účelem (typy migrace), zda považují danou lokalitu za cílovou destinaci či nikoliv, demografické faktory jako např. podíl žen a dětí, jejich podíl na počtu obyvatel v dané lokalitě a podobně. Druhým významným faktorem je to, co Michael Alexander (2007) s odkazem na Michela Foucaulta označuje jako „*neviditelné struktury vědění tvořící základ viditelných politických rozhodnutí*“. V podstatě jde o očekávání nebo předsudky, které mohou mít tvůrci politik vůči cizincům, stejně jako vliv jejich minulých zkušeností. Třetím faktorem ovlivňujícím tvorbu politik na lokální úrovni jsou politiky definované a implementované na centrální

⁷⁰ Lokalita je chápána jako prostorově ohraničená síť hierarchizovaných formálních i neformálních sociálních vazeb.

úrovni. V tomto ohledu jde zejména o režim udělování povolení k dlouhodobému pobytu či pravidla pro udělování občanství, tedy zda se lokální reprezentace pohybuje v rámci exkluzionistického, asimilacionistického či pluralistického modelu, čemuž musí lokální strategie přizpůsobit (Rákoczyová, Trbola, Vyhlídal, 2011, s. 21).

4.4 Lokální aktéři integrace cizinců a potřeba jejich koordinace

Z pohledu komplexnosti integračního procesu je nezbytné, aby integrační politika měla multidimenzionální charakter a aby do ní byli zapojeni jednotliví aktéři z různých úrovní veřejné správy, a to od evropské až po lokální. Kromě toho je pro tvorbu účinných opatření na podporu úspěšné integrace nezbytná spolupráce a koordinace jednotlivých aktivit.

Vedle místních samospráv (kraje, obce) by se do procesu sociální integrace cizinců na lokálních úrovních měly aktivně zapojit i další organizace státního, nestátního i občanského sektoru s působností v dané lokalitě, např. nestátní neziskové organizace, Úřady práce, školy, zaměstnavatelé, náboženské a církevní organizace, sportovní kluby a další nejmenovaní aktéři (Rákoczyová, Trbola, 2010b, s. 31), jelikož cizince přímo obklopují, jsou mu nejbližší a mohou přímo ovlivňovat jeho život. Zdeněk Uherek (2002, s. 4) cituje Ernesta W. Burgesse (1967), který výstižně napsal: *„Instituce obklopující imigranta jako kostel, škola a sousedská komunita jsou základními kulturními institucemi a přijetí tohoto faktu má dalekosáhlý dopad na politiku a programy v lokálních centrech“*.

Jednotliví aktéři na lokální úrovni mají sehrávat významnou roli zejména v participaci na tvorbě a realizaci opatření na podporu integrace. Disponují informacemi a kompetencemi adekvátně identifikovat specifické potřeby klientů. Část z nich se účastní procesu doručování integračních služeb. Rozsah těchto služeb a jejich účinky se do určité míry odvíjí od zvoleného přístupu lokálních vlád k řešení této problematiky. Role a význam jednotlivých aktérů sociální integrace se může v jednotlivých lokalitách výrazně lišit. Navíc tito aktéři působí v různých dimenzích tohoto procesu. Z těchto důvodů je důležité, aby vzájemně spolupracovali a koordinovali svoji činnost. Avšak jak uvádějí Rákoczyová, Trbola (2010a, s. 32), samotná partnerství reálně přispívají jen v omezené míře ke spojení sil jednotlivých aktérů a k vytvoření integrovaného přístupu při řešení lokálních problémů. Vedle spolupráce s ostatními lokálními aktéry je důležitá

rovněž spolupráce s vyššími úrovněmi veřejné správy, komunikace s odpovědnými vládními orgány a zajištění dostatečných zdrojů pro realizaci integračních politik. Úspěšná integrační politika vyžaduje jak horizontální koordinaci (mezi jednotlivými aktéry na lokální úrovni a na různých úrovních veřejné správy), tak také koordinaci vertikální (mezi jednotlivými úrovněmi veřejné správy).

4.4.1 Role lokálních vlád⁷¹:

Lokální vlády v procesu integrace cizinců sehrávají různou roli, a to od stěžejní až po zcela okrajovou. Důraz, který kladou na integrační politiku, se neprojevuje jen ve spektru, rozsahu a charakteru integračních opatření, ale i v organizační struktuře municipalit. Pokud město integrační politiku nevytváří nebo jí přisuzuje nízkou prioritu, může administrativní struktura zcela chybět. Pokud však klade na integraci cizinců v rámci integrační politiky určitý důraz, mohou být vytvořeny různé typy institucionálního zabezpečení integrace. Tato agenda může spadat do působnosti více oddělení, může být vytvořena samostatná pozice nebo specializovaný odbor zaměřený na integraci

Místní nebo regionální vlády mohou také např. zajišťovat institucionální platformu pro koordinaci a vzájemnou spolupráci relevantních partnerů, která umožní výměnu informací a rozvoj vzájemného učení (Rákoczyová, Trbola, 2008, s. 14). Dalším příkladem může být podpora multikulturních aktivit přistěhovaleckých skupin (divadlo, kino, přednášky o zemi původu), jejichž cílem má být podpora vzájemného porozumění a zpráva pro přistěhovalce, že i jejich kultura je akceptovaná. Obce také mohou zasahovat do předškolní přípravy dětí, podpory jazykového vzdělávání, angažovat se v poradenství pro cizince, či sociální práci s rodinami cizinců, např. v rámci podpory znevýhodněných skupin. Také jakákoliv finanční podpora tohoto procesu na lokální úrovni má velký význam (Bosswick, Heckman, 2006, s. 8,11,15, vlastní překlad). Mezikulturní otevřenost a rozmanitost lokální instituce se může také projevovat v etnické různorodosti zaměstnanců či interkulturními kompetencemi zaměstnanců, které jsou důležité pro přístup k různým skupinám osob (Bachmann, Dahnke, 2010, s. 186, vlastní překlad).

⁷¹ Obecní a městské úřady, magistráty- na lokální úrovni, krajské úřady na regionální úrovni

4.4.2 Role nestátních neziskových organizací

Nestátní neziskové organizace sehrávají významnou a v určitých oblastech veřejných služeb nezastupitelnou roli v procesu sociální integrace cizinců, zejména v rámci lokálních společností. Jejich rolí je zejména poskytovat- doručovat služby na podporu tohoto procesu, přičemž vycházejí z přímé reflexe skutečných potřeb cizinců. Také prostřednictvím svých aktivit, programů a projektů často působí jako mediátoři vzájemných interakcí mezi jednotlivými zástupci cizinců a majoritní populací. Neziskové organizace jsou zpravidla více orientovány na komplexnější uspokojování potřeb cizinců, než je tomu v případě institucí veřejné správy, jejichž pravomoci v oblasti asistence při integraci cizinců jsou legislativně omezeny a taxativně vymezeny. Svými aktivitami často zaplňují mezeru ve výkonu veřejné služby. Vláda podporuje vznik, činnost a rozvoj těchto organizací, vytváří podmínky pro jejich aktivní účast při integraci cizinců a spolupodílí se na jejich financování (dotace resortů) Prostředky na činnost jsou také získávány z Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí⁷², fondů Evropské unie a na území kde působí, se na jejich financování spolupodílí samosprávy či místní dárci.

S ohledem na charakter svých služeb jsou schopny monitorovat potřeby potencionálních klientů a efektivněji tak nastavit službu na jejich uspokojení (Trbola, Rákoczyová, 2011, s. 36). Při přímém zohlednění odlišností a individualit každého jednotlivého cizince mu mohou službu „ušít na míru“.

Nestátní neziskové organizace jsou vyhledávány Centry na podporu integrace cizinců (dále jen CPIC)⁷³ jako partneři pro realizaci jejich cílů a aktivit na lokální úrovni.

4.4.3 Role Centra na podporu integrace cizinců

Centra jsou zřízena v krajských městech ČR a jejich „prodlouženou rukou“ jsou Kontaktní místa, která jsou zřizována zejména v bývalých okresních městech⁷⁴. Úkolem Center je podpořit proces integrace cizinců ze třetích zemí zvyšováním jejich schopností, dovedností a znalostí potřebných pro život v České republice. Cílem této činnosti je úspěšné začlenění cizinců do české společnosti, jejich osamostatnění spojené

⁷² Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí na období 2007-2013.

⁷³ Zmíněno i v podkapitole 4.1.

⁷⁴ Ve Vsetíně je Kontaktní centrum zřízeno od roku 2009

s vlastní odpovědností. „Cizinci se ve společnosti naučí orientovat, porozumí řeči, znají svá práva a povinnosti, vědí na koho a s čím se obrátit a tím se omezí využívání tzv. *klientských systémů*“ (Roman Baláž, 2010). Z aktivit Center na podporu integrace cizinců, realizovaných přímo pracovníky center nebo zajištěné prostřednictvím dalších subjektů (nestátních neziskových organizací) lze uvést například, poradenství, vzdělávací kurzy, kurzy socio-kulturní orientace, preventivní činnost (vztah cizinci-majorita, platformy), analýza a monitoring situace a podpora rozvoje občanské společnosti především na regionální a lokální úrovni.

Centra jsou partnery správních orgánů a poskytují cizincům podporu v přípravě na správní řízení, případně během jeho průběhu. Aktivizují dění v kraji a obci směřující k integraci, jsou zdrojem informací jak pro cizince, tak pro osoby a instituce poskytující služby či pomoc cizincům a podporují rozvoj občanských iniciativ v regionu. Jejich snahou je také soustředit všechny aktéry v kraji ke sdílení zkušeností a ke společným aktivitám v rámci vytváření platforem.

Kontaktní místa CPIC zajišťují zejména místní dostupnost těchto služeb pro cizince na svém území. Jsou s cizinci v úzkém kontaktu, doručují jim vhodně zvolené informační materiály, informují je o aktivitách pořádaných Centrem v daném regionu, komunikují s cizinci, zjišťují jejich potřeby a operativně s nimi řeší vzniklé problematické situace. Informují cizince o dostupných zdrojích v regionu, poskytují také sociálně - právní poradenství ohledně životních událostí, sociální pomoci, zaměstnání či náležitostí pro pobyt⁷⁵.

4.5 Město Vsetín a cizinci

Město Vsetín leží uprostřed valašských kopců, v údolí Vsetínské Bečvy, v blízkosti hranic se Slovenskou republikou. Jako významné středisko průmyslu, hospodářského, kulturního, sportovního a společenského života na Valašsku je bývalým městem okresním a spadá do regionu Zlínského kraje. Oficiální webové stránky města⁷⁶ udávají, rozlohu města 5761,49 ha a počet obyvatel přibližně 27 090⁷⁷. Podle údajů Úřadu práce

⁷⁵ Baláž, R. (eds). 2010. *Metodika práce kontaktních míst Center na podporu integrace cizinců*. Praha. SUZ MV-OCPIK – interní metodický materiál

⁷⁶ www.mestovsetin.cz

⁷⁷ <http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>

dosahovala míra registrované nezaměstnanosti ve městě Vsetíně v prosinci 2011 – 9,9% a na volné pracovní místo připadalo 8 uchazečů.

Město Vsetín v souladu s ustanovením zákona č. 128/2000 Sb. vykonává agendu v přenesené působnosti (státní správu) a v samostatné působnosti pak samosprávu. Město je spravováno 21 členným Zastupitelstvem města Vsetína. Starostka města zastupuje obec navenek. Pro zabezpečení činností je vnitřně členěn na odbory a oddělení. V současné době se Městský úřad Vsetín člení na jedenáct odborů⁷⁸.

Strategické dokumenty města Vsetín mají za cíl koordinovat veřejné a soukromé aktivity v souladu s prioritami města, zajistit rozvoj hospodářské prosperity a sociální stability města.

Vrcholným strategickým dokumentem města Vsetína je „Strategický plán udržitelného rozvoje Vsetínska na roky 2011-2015“⁷⁹, který představuje základní orientaci rozvoje města do roku 2015, včetně konkrétních aktivit na dané období. Jeho součástí jsou také dlouhodobé strategické cíle, které jsou zabezpečovány samosprávou města a dalšími aktéry místního rozvoje, kteří významným způsobem ovlivňují život obyvatel města Vsetína. Město Vsetín je zapojeno v aktivitách místní „Agendy 21.“⁸⁰ Zavádí principy udržitelného rozvoje do praxe při zohlednění konkrétních místních problémů. Město má dále zpracován „Komunitní plán sociálních služeb a péče Vsetínska na období 2011 – 2013“⁸¹, „Zdravotní plán města Vsetína“⁸², a „Akční plán zdraví a rozvoje života“⁸³. Ve spolupráci s Městskou policií byl vytvořen aktuální strategický materiál pro oblast prevence kriminality „Plán prevence kriminality města Vsetína 2012-2015“⁸⁴. Pro přidělování obecních bytů byla odborem sociálních věcí zpracována „Pravidla a zásady pro přidělování bytů“⁸⁵, nyní je aktuálně v pořadníku 132 žadatelů o obecní byt.

⁷⁸ Jedná se o odbor investic a strategického rozvoje města, správních agend, vnitřní správy, finanční, sociálních věcí, školství a kultury, územního plánování - stavebního řádu a dopravy, obecní živnostenský úřad, životního prostředí, útvar interního auditu a odbor správy a údržby majetku.

⁷⁹ <http://www.spkp.cz/66-278-107-Strategicky-plan-mesta-Vsetina.aspx>

⁸⁰ mezinárodním programem rozvoje obce či regionu, který je zakotven v dokumentu OSN - Agenda 21, k jehož naplňování se zavázaly desítky států včetně České republiky

⁸¹ <http://www.spkp.cz/66-306-156-Komunitni-plan-socialnich-sluzeb-a-pece-Vsetinska.aspx>

⁸² <http://www.spkp.cz/66-308-155-Zdravotni-plan-mesta-Vsetina.aspx>

⁸³ <http://www.spkp.cz/66-309-157-Akzni-plan-zdravi-a-kvality-zivota.aspx>

⁸⁴ <http://www.mestovsetin.cz/koncepce-prevence-kriminality-ve-vsetine/ds-18842/p1=30172>

⁸⁵ <http://www.mestovsetin.cz/pravidla-a-zasady-pro-pridelovani-bytu-tiskopisy-vydavane-usekem-pridelovani-bytu/d-4020/p1=6835>

Občané města mají možnost sdělit svůj názor, připomínky, náměty na téma, která je zajímají prostřednictvím pořádání veřejného fóra s občany či na dalších akcích a kampaních, kterých se většinou účastní představitelé města.

Vsetín se může chlubit hustou sítí neziskových organizací. V oblasti sociální péče, kultury, sportu a práce s mládeží jich tady působí více než sto padesát. Toto číslo je výsledkem dotační politiky města, které jejich činnost podporuje prostřednictvím Společnosti pro komunitní práci Vsetín, vyhlašuje město program Malých grantů a Velkých grantů, z nichž jsou spolufinancovány aktivity určené pro širokou veřejnost. Rozvoj kvality služeb poskytovaných jednotlivými organizacemi a zvyšování zaměstnanosti v nich zase řeší program s názvem Podpora rozšíření a zkvalitnění aktivit NNO, který město vyhlašuje společně s Úřadem práce Vsetín. Nezapomíná se ani na Sociální granty. Seznam organizací, které působí ve městě je uvedený na internetových stránkách města⁸⁶.

První zkušenost s cizinci ze třetích zemí město získalo v období let 1974 -1977, 1980-1983, kdy v rámci mezivládních dohod přijížděli do Československa vietnamští občané, zejména učni a dělníci (Rákoczyová, Trbola, 2010a, s. 82), kteří ve Vsetíně působili zejména ve Zbrojovce Vsetín. Po roce 1990 prudce poklesla produkce vsetínské Zbrojovky, což vedlo k velkému propouštění zaměstnanců, zejména cizinců ze třetích zemí. Část Vietnamců se vrátila do své vlasti, někteří se přestěhovali do větších měst s větší možností zaměstnání a část z nich se ve Vsetíně trvale usadila. Ti, kteří se rozhodli zůstat, založili rodiny⁸⁷ a nadále zde podnikají, většinou mají již české občanství.

Podle údajů ve statistice Ministerstva vnitra Počty obyvatel v obcích⁸⁸ se počet cizinců na území města od roku 2007 téměř nemění a celkový podíl cizinců na počtu obyvatel se pohybuje mírně nad hranicí 1%. Vzhledem k tomu, že počet cizinců zejména ze zemí

⁸⁶ <http://www.mestovsetin.cz/neziskovy-sektor.asp?p1=6896>

⁸⁷ Vietnamští učni a dělníci byli muži a většinou uzavírali manželství s českými ženami

⁸⁸ a <http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>, Statistiky vytvořené z údajů vedených v evidenci obyvatel mají pouze informativní charakter. Institucí, která je oprávněna poskytovat statistické údaje ve smyslu § 18 odst. 1 písm. b) a c) zákona o statistické službě je ČSÚ

EU může být zkreslený⁸⁹ možností volného pohybu osob mezi zeměmi EU, budeme dále proto vycházet z aktuálně spočítané statistiky cizinecké policie ve Vsetíně.

Tabulka č. 6

Počet cizinců ve městě Vsetíně k datu 19.03.2012 z evidence cizinecké policie ve Vsetíně a evidence ÚP ve Vsetíně

Celkový počet cizinců ve městě Vsetíně		328	
Z toho počet cizinců ze zemí EU/EHP		167	
Z toho počet cizinců ze třetích zemí		161	
Z toho počet cizinců s trvalým pobytem		163	
Z toho počet cizinců s jiným typem pobytu		165	
Z toho cizinci do 18 let		16	
Počet vydaných povolení k zaměstnání cizincům ze třetích zemí		25	
Cizinci podle krajiny původu ve městě Vsetíně, seřazeni dle početního zastoupení			
1. Slovensko	117	15. ROU	2
2. Vietnam	56	16. Rakousko	2
3. Ukrajina	30	17. PER	2
4. Polsko	23	18. MDA	2
5. Bulharsko	13	19. Jugoslávie	2
6. Rusko	12	20. RKS	2
7. Itálie	8	21. ALB, AUS, BIH, CAN, CUB, DZA, GEO, PAK, MKD, TUN, PSE, MMR ⁹⁰ , NLD, HUN, FRA	Z každého státu je zde zastoupena 1 osoba
8. Mongolsko	7		
9. USA	7		
10. Japonsko	6		
11. Mexiko	6		
12. Anglie	6		
13. Německo	4		
14. Chorvatsko	4		
Celkem: 328			

Zdroj: Vnitřní statistiky Cizinecké policie ve Vsetíně a ÚP ČR pobočky Vsetín

Podle aktuální statistiky cizinecké policie, ze které ovšem nelze zjistit časový vývoj počtu cizinců, zjistíme, že cizinci se podílí na celkovém počtu obyvatel města přibližně

⁸⁹ Je zkreslený a jiné přesné statistiky počtu cizinců v obcích nejsou k dispozici ani na krajské pobočce ČSÚ

⁹⁰ Azylant z Barmy

1,2%. Poměr mezi cizinci ze zemí EU a občany třetích zemí je přibližně totožný, ovšem vezmeme-li v úvahu polohu města a fakt, že občané Slovenska, kteří jsou ze zemí EU početně v převaze, zde většinou nežijí, ale pouze dojíždí za prací, u cizinců, kteří zde žijí, převažují občané třetích zem, zejména z Vietnamu a Ukrajiny⁹¹.

Zaměstnání

Ačkoliv povaha dat⁹² neumožňuje určit přesnou míru zaměstnanosti ve městě Vsetíně, je zřejmé, že většina cizinců žijících ve městě je ekonomicky aktivních. Z celkového počtu 25 cizinců s platným povolením k zaměstnání ve Vsetíně udělil Úřad práce České republiky- Krajská pobočka ve Zlíně v roce 2011 pro výkon dělnických profesí 22 povolení a 3 povolení vyžadující vysokoškolské vzdělání.

Největší skupinou zaměstnaných cizinců tvořili občané Ukrajiny (13, z toho 8 žen), dále 6 občanů Mongolska, 3 občané Vietnamu a 3 občané Japonska. Tito působí jednak v dělnických profesích a jednak ve vrcholových funkcích podniků se zahraniční účastí na území města v největších firmách města TES, Indet Safety systém, Austin detonator s.r.o., Hirschmann Czech s. r. o., zejména Japonci, Američané, Rakušané.

Podle informací z CPIC Zlínského kraje k firmám, které zaměstnávají ve větším počtu cizince, patří na Vsetíně: TES Vsetín s.r.o. – výrobce elektromotorů, Slévárna Vsetín, STÍN, Vsetín – výrobce žaluzií, SVĚT OKEN, s.r.o – výrobce oken.

Po vstupu České republiky do Evropské unie došlo k volnému pohybu občanů EU v rámci našeho trhu práce. Od 1.5.2004 tito občané nepotřebují povolení k zaměstnání. Díky geografické blízkosti slovenské hranice, ve městě pracuje či studuje větší počet občanů Slovenska. Odpadá u nich jazyková bariéra, ve městě se trvale neusazují, spíše za prací a do škol dojíždějí. Nejvíce slovenských občanů působí v dělnických profesích ve stavebnictví, strojírenství a průmyslu. Dlouhodobě v menším počtu pracují ve zdravotnictví, zejména jako lékaři (9) zdravotní sestry (8), zdravotní laboranti (3) a rehabilitační pracovníci (2). Obsazování volných pracovních míst cizinci i převážně

⁹¹ Vnitřní statistiky cizinecké policie Vsetíně a ÚP ve Vsetíně

⁹² Úřad práce ČR krajská pobočka ve Vsetíně má k dispozici pouze data za okres Vsetín, jako jsou dostupné i ve veřejných statistikách, uváděná data u cizinců ze třetích zemí byla ochotnou pracovníci spočítána ručně

slovenskými občany se projevuje částečně v profesích, kde je trvalý nedostatek místní pracovní síly, z části také v nekvalifikovaných profesích⁹³.

Z dostupných statistik podnikání v České republice nelze zjistit přesný počet podnikajících cizinců ve městě Vsetíně, včetně podílu cizinců podnikatelů ze třetích zemí a zemí EU/EHP. Za obec s rozšířenou působností⁹⁴, se uvádí 128 podnikajících cizinců⁹⁵. Tradičně největší počet podnikatelů z řad cizinců tvoří občané z třetích zemí převážně Vietnamu.

⁹³ Vnitřní statistiky ÚP Vsetín

⁹⁴ Bližší statistiky pro město nejsou k dispozici na MěÚ ani Krajském úřadě, data jsou shromažďována za obec s rozšířenou působností

⁹⁵ <http://www.kr-zlinsky.cz/docDetail.aspx?docid=57594&nid=6256&doctype=ART>

Vzdělávání

Vzhledem k tomu, že jednou z priorit Koncepce integrace cizinců⁹⁶ je vzdělávání dětí cizinců, mne zajímalo početní zastoupení dětí cizinců ve školách a školách na Vsetíně.

Tabulka č. 7

Počet cizinců s uvedením státního občanství podle zastoupení ve školách na území města Vsetína

	škola	žáci cizinci	stát	trvalý pobyt	azylanti
ZŠ	Luh	1	Polsko	1	0
	Ohrada	2	Slovensko	1	0
	Rokytnice	0		0	0
	Sychrov	0		0	0
	Trávníky	2	Vietnam	2	0
	Integra	0		0	0
MŠ	Benátky	0		0	0
	Jasenka	0		0	0
	Kobzáňova	0		0	0
	Luh	0		0	0
	Na Kopečku	0		0	0
	Ohrada	0		0	0
	Rokytnice	0		0	0
	Sychrov	1	Myanmar	0	1
	Trávníky	0		0	0
	SŠ a SOU	Gymnázium - víceleté	3	Kanada, Vietnam	1 2
Střední zdravotnická škola		0		0	0
SOŠ J. Sousedíka		5	Slovensko, Vietnam, Bělorusko	5	0
SPŠ strojnická		1	Vietnam	1	0
Kostka škola		51	Slovensko	0	0

Zdroj: Údaje poskytl odbor školství a kultury MěÚ Vsetín⁹⁷ a Krajský úřad Zlínského kraje⁹⁸.

Z těchto údajů vyplývá jednak skutečnost, že statistiky se liší, ale jednak zjistíme, že na Střední škole Kostka studuje 51 dětí ze Slovenska, které zde nemají trvalý pobyt a podle dostupných informací do města dojíždějí. 12 dětí cizinců navštěvuje ve městě některý z typů škol, přičemž do mateřské školy dochází pouze dítě barmských

⁹⁶ Příloha č. 1

⁹⁷ MŠ a ZŠ

⁹⁸ SŠ a SOU, Gymnázium

azylantů. Ze zastoupení vietnamských dětí ve školských zařízeních lze usuzovat, že Vietnamci zde většinou tvoří rodiny a mají tendenci se usazovat trvaleji.

To je patrné i z jejich návštěvnosti kurzů českého jazyka pořádaných Centrem na podporu integrace cizinců a přednášce věnující se tématu školní docházky dětí⁹⁹. Podle typu pobytu zjistíme, že vyjma Slovenských dětí navštěvujících Kostku školu a dítěte azylantů z Barmy mají všechny trvalý pobyt¹⁰⁰.

Aktivity ve městě podporující multikulturní sblížení¹⁰¹

Ve městě jsou pravidelně konané sportovní, kulturní, folklorní a společenské akce s mezinárodní účastí, např. Vsetínské záření, Vsetínský Krpec, Valašská rallye, Barum rallye, ... Pořádají se přednášky či výstavy k poznání kulturního dědictví, zemí, zvyků, ... zejména ve vsetínské knihovně, která také nabízí cizojazyčnou literaturu či časopisy, dále v Komunitním a integračním centru. Občané města i pracovníci MěÚ se podílí na charitativních akcích na podporu dětí ze třetích zemí. Přímou pro cizince na území města pořádá Centrum na podporu integrace cizinců Zlínského kraje ve spolupráci s knihovnou či jinými NNO jazykové kurzy či kurzy sociokulturní orientace. Přehledný výčet akcí podporujících proces vzájemného sblížení cizinců s lokální majoritní společností uvádím v příloze č. 3, této práce. Další informace lze zjistit i z internetových stránek města Vsetín.

Základní školy ve Vsetíně jsou zapojeny v projektu Zlínského kraje realizovaného v rámci Operačního programu vzdělávání pro konkurenceschopnost. Projekt se věnoval prevenci rasismu a xenofobie¹⁰². Čtyři školy ze Vsetína, z deseti vybraných ze Zlínského kraje, získaly titul Multikulturní škola,¹⁰³ kraj je uděluje za aktivní přístup k otázce multikulturní výchovy, rovných příležitostí žáků a podpory začleňování sociálně vyloučených skupin.

Masarykovo gymnázium Vsetín, navázalo kontakt s drážďanskou školou Romain Rolland Gymnasium. Smyslem projektu je maximálně umožnit komunikaci a sblížení s německými studenty, proto všechny projektové aktivity ve škole i mimo školu jsou

⁹⁹ Příloha č. 3

¹⁰⁰ Zdroj: statistické údaje odboru školství a kultury MěÚ Vsetín a KÚ Zlínského kraje

¹⁰¹ Priority Koncepce integrace cizinců, příloha č.

¹⁰² www.kr-zlinsky.cz, sekce rozvojové projekty

¹⁰³ ŠŠ Obchodu a služeb Vsetín, ZŠ Vsetín Sychrov, ZŠ Vsetín Trávníky, ZŠ Vsetín Luh

organizovány společně. Studenti si ve svých domovech, při pobytu v zahraničí navzájem poskytují ubytování a zaplňují individuálně volný čas, tím byli do projektu zapojeni i rodiče studentů, bez jejichž ochoty a podpory, by tato akce nebyla možná.

Shrnutí:

Poslední kapitola se snažila o implementaci opatření integračních politik na lokální úrovni. Byl zmíněn historický vývoj integrační politiky na lokální úrovni, který zohledňuje kontext vládní i evropské integrační strategie. Byly vymezeny modely lokálních integračních politik a přiblíženy faktory, které jejich výběr a implementaci v lokalitách ovlivňují. Vzhledem k tomu, že municipality nejsou jediným aktérem procesu integrace na svém území a jejich aktivní přístup či role v procesu integrace je obecně spíše vnímána jako nedostatečná, identifikuji i další možné aktéry tohoto procesu a možnosti jejich vzájemné spolupráce. V závěru v souvislosti se zaměřením diplomové práce bylo představeno město Vsetín, uvedena statistická data o počtu a skladbě cizinců na území města. Rovněž byly zmíněny ekonomické aktivity cizinců, zastoupení dětí cizinců ve školách na území města i aktivity ve městě směřující k multikulturnímu sblížení majority s cizinci. S těmito daty bude dále pracováno v empirické části práce.

METODOLOGICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE VÝZKUMU

Tato kapitola se bude zabývat metodologií výzkumu. Jejím úkolem bude popsat a odůvodnit zaměření výzkumu, definovat hlavní výzkumnou otázku, vyvodit z ní dílčí výzkumné otázky a provést jejich operacionalizaci. Nakonec vysvětlím a odůvodním výzkumnou strategii a objasním použitou techniku sběru dat.

5.1 Cíl výzkumu

Tato podkapitola se bude zabývat jednak popisem zaměření a cílem výzkumu, dílčími výzkumnými otázkami a jejich operacionalizací.

Cílem mého výzkumu bylo pomocí případové studie města Vsetína nalézt odpověď na otázku, „Jakou roli v procesu integrace cizinců sehrává městský úřad?“.

Symbolickým cílem v této práci je identifikovat a porozumět lokální strategii, přístupu lokální vlády k integraci cizinců na svém území a vymežit úlohu a roli městského úřadu v procesu integrace, zda sám a případně prostřednictvím kterých orgánů vyvíjí aktivity směrem k začlenění cizinců a jejich přijetí majoritní společností. Zda je v pozici hlavního iniciátora spolupráce na horizontální i vertikální úrovni nebo je jen pasivním pozorovatelem a vykonavatelem státní agendy v přenesené působnosti. Zajímá mě také uplatňovaná strategie a koordinační role městského úřadu na území města.

Aplikační cíl spočívá v příležitosti předat získané poznatky zástupci municipality a poskytnout tak impuls pro případnou změnu strategie Městského úřadu Vsetín k integraci cizinců na svém území.

5.2 Výzkumná metoda

Zapojení samosprávných celků a dalších orgánů a organizací, včetně městského úřadu, působících na lokální úrovni do procesu integrace cizinců není vymezeno zákonem. Míra jejich zapojení a role, kterou v tomto procesu sehrávají, je tedy na jejich uvážení. Proto se snažím nalézt odpověď na otevřenou otázku: Jakou roli v procesu integrace cizinců sehrává na svém území městský úřad? K jejímu

zodpovězení považují za nejvhodnější použít kvalitativní metodu výzkumu. Kvalitativní výzkum lze vidět jako cestu z místa, kde to dobře znám a kde se dobře orientuji, do místa, o kterém vím mnohem méně a které chci teprve poznat. Obecně pojmem kvalitativní výzkum rozumíme každý výzkum, který nevychází ze statistických zhodnocení, přesněji řečeno, nepoužívá ke svým výstupům kvantifikační postupy.

Jde o výzkum, který se svou zaměřeností soustřeďuje na oblast lidských příběhů, postojů, vztahů, společenských hnutí a organizací, přičemž ke svým výstupům jako demonstrační příklad používá kvantitativních ukazatelů a jejich zhodnocení, analýza je kvalitativní. Vede nás k odhalení podstaty jevů pomocí detailních informací, které jsou šifrou k pravosti poznání (Somr, 2007 s. 43, 44).

Žižlavský uvádí, že pokud se sociální výzkumník zabývá sociálním jednáním lidí v běžném životě a jeho významem, musí tyto skutečnosti zkoumat pomocí interpretativního porozumění. Podle tohoto autora *„přesnělé výzkumné téma a výzkumné cíle nejen určují charakter výzkumného rámce, ba co víc, naznačují výzkumnou strategii.“* (Žižlavský, 2003, s. 55) Způsob, jakým jsou nastíněny výzkumné cíle, napovídá, jakou výzkumnou strategii bude vhodné zvolit. Sama metoda interpretativního porozumění přivádí k volbě kvalitativní výzkumné strategie.

K tomu samému závěru lze dospět i na základě způsobu formulování výzkumných otázek, které nezjišťují numerická data a vztah mezi předem vymezenými proměnnými na základě teoretických konceptů, avšak odkrývají význam přidělený sdělovaným informacím. Disman (2000, s. 285) popisuje kvalitativní výzkum následovně: *„Kvalitativní výzkum je nenumerické šetření a interpretace sociální reality. Cílem tu je odkrýt význam pokládany sdělovaným informacím“*. Cílem kvalitativního výzkumu tedy není testování hypotéz, jako tomu je u kvantitativního výzkumu, ale porozumění problému a jeho jednotlivým aspektům, vytváření nových hypotéz a teorií. Úkolem výzkumníka je posbírat co nejvíce dat o zkoumaném problému, v těchto datech hledat pravidelnosti a struktury, které v nich existují. O redukci dat nerozhoduje výzkumník, ale zkoumané osoby, které nám o předmětu výzkumu sdělují informace. Celá výzkumná strategie se vyznačuje nízkou reliabilitou, avšak vysokou validitou (Disman, 2000, s. 287). Hendl (2005, s.49) však upozorňuje, že získaná znalost kvalitativním výzkumem může být těžko zobecnitelná

na populaci a do jiného prostředí. Obtížně se provádí predikce, testují teorie a hypotézy, sběr dat a jejich analýza je časově náročná. Jak však uvádí dále, neexistuje jediný obecně uznávaný způsob vymezení nebo provádění kvalitativního výzkumu. Jde spíše o široké označení pro rozdílné přístupy, podstatou je však dosažení komplexního obrazu zkoumaného problému a porozumění sociálnímu jevu.

5.3 Vytvoření výzkumného vzorku

Podle Zicha (2007) tvoří výběr objektů zkoumání jednu z nejdůležitějších součástí výzkumu. Rozhodnutí o tom, které sociální objekty se stanou předmětem zkoumání, souvisí bezprostředně s předmětem výzkumu. Jelikož předmětem mého zkoumání je nejen úloha městského úřadu k integraci cizinců, lokální integrační politika, ale i v rámci institucionálního zabezpečení integrace cizinců spolupráce jednotlivých institucí participujících na integraci cizinců ve městě, zkoumanou jednotkou bude město Vsetín a Městský úřad Vsetín.

Jednotkou zjišťování jsou zástupci jednotky zkoumání. V mém případě se bude jednat o zástupce místní municipality a zástupce odboru sociálních věcí, městského úřadu. Dále pak respondent z cizinecké policie, Úřadu práce ČR a zástupkyně Kontaktního místa Centra pro podporu integrace cizinců. Jejich výběr byl proveden technikou záměrného výběru. *„Záměrný výběr nám dovoluje vybrat případ, protože ilustruje nějaký rys nebo proces, který nás zajímá a umožňuje nám vybrat málo případů – jeden, tucet“* (Žižlavský, 2003, s. 113).

Za respondenty jsem tedy zvolila starostku - zástupce místní municipality, která by měla být tvůrcem integrační politiky a vedoucí odboru sociálních věcí jako možného realizátora lokální integrační politiky. Další respondenti byli vytipováni z organizací a institucí, které se dle mého názoru mohly spolupodílet na integraci cizinců ve městě: Kontaktní místo CPIC, dále pak Úřad práce a Cizinecká policie.

5.4 Technika sběru dat

Kvalitativní data lze shromažďovat pomocí dotazování, pozorování a sběru dokumentů. (Hendl, 2005, s. 161). Klíčovou metodou sběru dat v kvalitativní výzkumné strategii je rozhovor. Rozhovor nám slouží ke zkoumání mínění, názorů

či postojů lidí. S rysy kvalitativního výzkumu ladí nestrukturovaný a polostrukturovaný rozhovor (Žižlavský, 2003, s. 118).

K získání dat potřebných pro zodpovězení hlavní výzkumné otázky použiji proto polostrukturovaný rozhovor jako vhodnou techniku pro zjišťování dat za pomoci návodu, kterou doplním studiem a analýzou dokumentů včetně webových stránek. Tato kombinace technik mi zároveň poslouží k ověření validity výpovědí respondentů. Studovány a analyzovány budou dokumenty a webové stránky vztahující se k integraci cizinců na lokální úrovni, a to především ty, které obsahují informace o existenci a činnosti specializovaných orgánů uvnitř Města Vsetína a organizací ve městě.

Polostrukturovaný rozhovor je jedna z nejrozšířenějších forem rozhovoru, která pomůže získat lepší informace o jednotlivci a která nabízí lepší porozumění. (Disman, 2000). Pro tazatele obsahuje závazné schéma, které specifikuje okruhy a témata pokládaných otázek. Obvykle je možné měnit znění otázek a pořadí jednotlivých okruhů podle situace. Jádrem rozhovoru tvoří minimum otázek a témat, které je nutné probrat. Vhodné je použít následné upřesňování a vysvětlování odpovědí. Pro rozhovor se zástupkyně municipality, městského úřadu a zástupci vybraných organizací a institucí jsem použila některých již naformulovaných otázek uvedených v práci Miroslavy Rákoczyové a Roberta Trboly: Lokální strategie integrace cizinců v ČR I, z roku 2008. Jedná se o otevřené otázky, které nechávají zcela na respondentech, jaké budou jejich odpovědi. Respondent odpovídá vlastními slovy. Výhodou otevřených otázek je, že se respondentovi ponechává volnost v odpovědi, nenapovídá se mu žádné řešení předem. Hlavní nevýhodou je právě jejich „volnost“. Ta je důvodem pro jejich obtížné zpracování. Informace z rozhovorů budou zapisovány do sběrného archu, následně přepsány do MS Wordu, a poté v práci analyzovány.

Následně jsem přistoupila k zajišťování termínu pro realizaci rozhovorů. Před každým rozhovorem jsem respondenty informovala o obsahu rozhovoru a účelu využití získaných informací. Zároveň byli seznámeni se způsobem zaznamenávání získaných informací. K tomu vyslovili ústní souhlas.

Sekretářku starostky jsem informovala o důvodech potřeby setkání se starostkou a požádala ji o stanovení termínu návštěvy. Termín schůzky byl stanoven na pátek 9. března 2012 v době od 13,00 hodin. Stanovený termín schůzky však byl ještě téhož dne pro pracovní zaneprázdnění paní starostky zrušen a nový nebyl stanoven. V odpoledních hodinách se telefonicky ozvala paní starostka sama s tím, že byla sekretářkou informována o mém požadavku realizovat s ní rozhovor na téma integrace cizinců. Sdělila, že by mému požadavku na poskytnutí rozhovoru k prováděnému výzkumu ráda vyhověla, ale vzhledem ke své pracovní vytíženosti přišla s návrhem, že na mé otázky odpoví písemně. Po konzultaci s vedoucí diplomové práce nebyla tato forma odpovědi akceptována a bylo dohodnuto, že se s paní starostkou setkáme osobně za účelem poskytnutí krátkého rozhovoru, který se uskutečnil dne 16.3.2012 v podvečerních hodinách v kanceláři starostky. Vedoucí odboru sociálních věcí Městského úřadu jsem požádala o rozhovor dne 20.3.2012 a téhož dne po skončení pracovní doby se v její kanceláři uskutečnil.

Schůzku se dvěma pracovníky kontaktního místa Centra pro integraci cizinců ve Vsetíně jsem předběžně telefonicky dojednala na 9. března. Rozhovor se uskutečnil dne 15. března 2012. Navázat kontakt se zástupcem Cizinecké policie ČR nebylo jednoduché. O zprostředkování kontaktu jsem proto požádala svou známou mluvčí Policie ČR, která mě kontakt pomohla navázat. Po telefonickém vysvětlení účelu svého požadavku, mě zástupce Cizinecké policie ČR rozhovor přislíbil. Ten se uskutečnil dne 22.3.2012, stejně jako rozhovor se zástupcem Úřadu práce ČR.

5.5 Výzkumné otázky a jejich operacionalizace

Vzhledem k tomu, že výzkum v oblasti integrace cizinců na lokální úrovni byl v minulosti prováděn, využila jsem pro účely této diplomové práce již zformulovaných dílčích otázek (dále jen DVO) uvedených v práci Miroslavy Rákoczyové a Roberta Trboly: Lokální strategie integrace cizinců v ČR I, z roku 2008. Tyto otázky mě mohou napomoci nalézt odpověď na hlavní výzkumnou otázku (dále jen HVO) této případové studie. Zjištěné informace bude tedy možno porovnat s výsledky výše zmíněného výzkumu prováděného v jiných městech ČR. Pro lepší přehlednost a podle zaměření jsem výzkum rozdělila do tří výzkumných oblastí, podle kterých bude také vyhodnocován. V této kapitole uvádím pouze

operacionalizaci hlavní výzkumné otázky do dílčích výzkumných otázek, jejich operacionalizace do otázek pro rozhovory je uvedena v příloze č. 2, této práce.

Operacionalizaci můžeme definovat podle Zicha (2004) „jako proces definování pojmů obsahující pro výzkum důležité vlastnosti sociálních jevů pro potřeby empirického šetření. Jde o převod dílčích výzkumných otázek z teoretické roviny do roviny empiricky sledovatelné“. HVO: Jakou roli v procesu integrace cizinců na svém území sehrává Městský úřad Vsetín?

Zkoumané oblasti: a) sociální integrace cizinců ve městě, b) institucionální zabezpečení integrace ve městě a c) uplatňovaný typ integrační politiky.

DVO 1: Jaké je postavení cizinců ve městě a jaké jsou jejich potřeby?

DVO 2: Jaký postoj mají zástupci městského úřadu a města k začlenění cizinců do života většinové společnosti?

DVO 3: Jak je institucionálně zabezpečena integrace cizinců v rámci organizační struktury Městského úřadu Vsetín?

DVO 4: Které instituce se podílejí na integraci cizinců ve městě Vsetíně a jak spolupracují s městským úřadem?

DVO 5: Jaká je role městského úřadu při integraci cizinců na jeho území?

DVO 5: Který typ integrační politiky je na lokální úrovni realizován?

DVO 6: Které formy sociální integrace podporuje integračními opatřeními Městský úřad Vsetín?

5.6 Zaměření výzkumu

Výzkum bude strukturován obdobně jako v práci Miroslavy Rákoczyové a Roberta Trboly: Lokální strategie integrace cizinců v ČR I, z roku 2008, neboť je zaměřen stejně jako jejich výzkumná studie na porozumění lokálních strategií integrace cizinců a zejména na úlohu, kterou v procesu integrace cizinců sehrává městský úřad.

Cílem je ukázat přístup lokální vlády k integraci cizinců žijícím na jejím území. Zajímá mě, jaký typ integrační politiky uplatňuje městský úřad a jak je integrace v lokálně specifickém kontextu zabezpečena. Snahou bude určit jaké integrační postupy v rovině deklaratorní a realizační uplatňuje lokální vláda v rámci opatření nastavených státem.

Zkoumanou oblastí bude integrace cizinců na lokální úrovni, institucionální zabezpečení a určení typu integrační politiky uplatňované a realizované Městským úřadem Vsetín.

Výzkum se bude týkat jak oblasti integrace cizinců, tak oblasti politiky integrace cizinců ve městě Vsetíně.

V oblasti integrace cizinců se zaměřím na identifikaci různých dimenzí sociální integrace, na problémy a bariéry, se kterými se cizinci ve městě Vsetíně v tomto procesu potýkají. Vycházet budu z typologie Essera (2000), která charakterizuje čtyři typy sociální integrace: strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační (Rákoczyová, Trbola, 2008, s. 16).

V oblasti integrační politiky se zaměřím na identifikaci typu a cílenosti integrační politiky na lokální úrovni, kterou doplním o určení postojů realizátora a zástupce tvůrců politiky na lokální úrovni. Zaměřím se na to, zda lze jejich postoje charakterizovat jako asimilační, multikulturní nebo exkluzivistické, když vycházím z předpokladu, že jejich postoje mohou ovlivnit výběr typu integrační politiky v lokalitě i její implementaci.

V oblasti institucionálního zabezpečení integrace cizinců se pokusím určit v rámci organizační struktury městského úřadu jednotku odpovědnou na úseku agendy integrace cizinců, identifikovat instituce na území města představující hlavní aktéry integračního procesu a jejich spolupráci s městským úřadem.

EMPIRICKÁ ČÁST

6 ANALÝZA VÝZKUMU

V analýze se postupně zaměřím na jednotlivé výzkumné oblasti. V první podkapitole se budu věnovat sociální integraci cizinců. Tuto oblast rozdělím do jednotlivých dimenzí: strukturální, kulturní a interaktivní. Identifikační dimenzí se v této práci nezabývám, neboť není zaměřena na zkoumání integrace z pohledu cizinců. V další části bude analyzováno institucionální zabezpečení integrace cizinců na lokální úrovni a poslední podkapitola se bude týkat identifikace typu integrační politiky.

6.1 Sociální integrace

Cizinci ve Vsetíně tvoří podle vyjádření starostky přirozenou součást obyvatel města. Ve městě Vsetíně žijí cizinci různých národností, byť v zastoupení jedné osoby. Respondenti se zmínili o občanech z Anglie a Ruska, zmínili občany Itálie v souvislosti s jejich podnikáním ve městě a občana Polska, Spojených států a Japonska. Ukrajinci zde také pracují a zakládají rodiny. Nejpočetnější skupinou díky geografické poloze města, smíšeným manželstvím a rodinným vazbám jsou občané slovenské národnosti a potom Vietnamci, kteří do města přišli v osmdesátých letech. V rozhovorech byla zmíněna rodina azylantů z Barmy, kteří zde bydlí, pracují a jejich dítě navštěvuje předškolní zařízení. Jejich integrace probíhá bezproblémově, jsou zařazeni do vazeb a struktur společnosti. Aktivně se účastní společenského i náboženského života ve městě.

Z rozhovorů se zástupkyněmi Kontaktního místa Centra na podporu integrace cizinců ve Vsetíně (dále jen KMCPIC) dále vyplynulo, že občané Ukrajiny a Mongolska, nemají většinou tendenci se ve městě usadit trvale, přespávají na ubytovnách *„necháme jim letáčky na ubytovnách, ale oni nereagují vlastně na žádné akce, nechtějí se včleňovat. Jsou zde na pár roků, vydělat a pryč.“* Naopak občané Vietnamu pobývají ve městě s celými rodinami a je vidět, že se snaží do společnosti začlenit *„Malé děti od dvou let hlídají převážně až do doby školní docházky místní chůvy z řad důchodkyň. Jejich matky se věnují obchodu, Vietnamci už dávají svým dětem dokonce česká jména např. Veronika... oni si zde kupují domy a byty, jejich děti jsou zde již hodně asimilované, umí perfektně česky, vyznají se, bývají jako doprovod rodičů.“* K problematice usazování cizinců ve městě se starostka vyjádřila následovně: *„usuzuji,*

že dočasná migrace se bude týkat malého procenta cizinců. Je to dané díky poloze a velikosti našeho města, které nenabízí mnoho pracovních příležitostí, nepružnosti trhu s byty, který udržuje jejich cenu poměrně vysoko.“ Velká většina slovenských občanů zde za prací a do školy dojíždí, ale část jich má tendence se postupně ve městě usazovat trvale, což lze usoudit z přílivu slovenských lékařů a zdravotních sester do nemocnice i uzavírání sňatků s českými občany. V roce 2011 bylo uzavřeno celkem 7 smíšených manželství a z toho počtu byla čtyři se slovenským občanem.

Vietnamci obecně podle zástupkyň KMCPIC *„hodně drží spolu“*, v komunitě si navzájem pomáhají, nevyhledávají pomoc u majoritní společnosti *„Oni snad ani nedokážou od nás Čechů pomoc přijímat, nezažili ji, nemají k nám důvěru, nebyli zvyklí přijímat pomoc“*. Využívají člověka z jejich komunity, který se orientuje a umí česky, toho si platí za vyřizování na úřadech. Jsou považováni za srdečné a komunikativní, ale z důvodu jazykové bariéry *„jim to s Čechy moc nejde“*. Například pracovnice kontaktního místa Centra na podporu integrace cizinců pro navázání kontaktu využívají zejména české prodavačky nebo překladatelku. Po překonání prvotní nedůvěry Vietnamci pracovnice přijímají přátelsky, poznávají je a již z daleka zdraví. Můžeme vydedukovat, že Vietnamci nejsou schopni patrně z důvodu kulturních bariér navázat první kontakt sami, ale po vstřícném přístupu ze strany majority nemají tendenci se uzavírat, ale reagují přátelsky.

Prostorově vymezená komunita cizinců ve městě nebyla identifikována. Postoje občanů města k cizincům hodnotí všichni respondenti jako bezproblémové, např. starostka uvedla *„O žádných problémech v soužití občanů města nemám žádné indicie“*. Pokud se týká udržování zvyklostí, respondenti usuzují, že vietnamské rodiny udržují své zvyklosti, ale nijak je neprezentují na veřejnosti. Ukrajinci dojíždí do pravoslavného kostela do Zlína.

Z pohledu vedoucí odboru sociálních věcí jsou cizinci vnímáni jako osoby minimálně, spíš výjimečně žádající o dávky sociální péče, nespolehající se na pomoc našeho státu. *„oni se snažili v první řadě si pomoci sami, vlastním přičiněním, a až v krajní nouzi žádali o dávky v hmotné nouzi. V současnosti s nimi nejsou spojeny žádné sociální problémy, na náš sociální systém kladou minimální nároky“*. Respondentům nejsou známy žádné poznatky, že by cizinci něco, v souvislosti s integrací, potřebovali, nebo že by je trápily nějaké neřešitelné problémy.

6.1.1 Strukturální integrace

Trh práce

Respondenti vnímají cizince na území města jako ekonomicky aktivní osoby, které jsou buď v zaměstnaneckém poměru, nebo podnikají. Ve Vsetíně bylo úřadem práce vydáno celkem 25 povolení k zaměstnání cizincům ze třetích zemí, z toho pro 3 povolení vyžadující vysokoškolské vzdělání. Obecně nejvíce občané z Vietnamu vlastní živnostenské oprávnění a podnikají. Jsou vnímáni jako skromní, vytrvalí a houževnatí tyto vlastnosti jim umožnily dostat se po několika letech prodeje na tržištích do kamenných obchodů v centru města a rozšířit spektrum své obchodní činnosti prodejem potravin ve večerkách a v oblasti služeb. Občané ze Slovenska zde pracují ve zdravotnictví, ale ve větším počtu v dělnických profesích, zejména stavebnictví. Mají jednodušší pozici na trhu práce, jelikož u nich odpadá jazyková bariéra.

Občané Ukrajiny a Mongolska sem přijíždějí bez vzdělání a pracují v nekvalifikovaných profesích, převážně ve strojírenství, stavebnictví, ve firmách zaměřených na manuální výrobu. Jejich postavení na trhu práce bez vzdělání hodnotí respondentky z KMCPIC jako složité *„všeobecně není práce pro Čechy, ne tak pro cizince. Pokud nemají vzdělání nebo neumí něco, co na pracovním trhu chybí, je to těžké. Avšak nějaké poznámky od občanů města, že by cizinci jim brali práci, jsme v terénu nezaslechly. Tu práci co dělají, by nikdo z našich dělat nechtěl, třebaš 12 hodin dřít s krumpáčem, no nevím.“* Zástupce zaměstnavatelů se zmínil i o špatné zkušenosti se zprostředkovatelskými agenturami práce, která měla vliv na přístup zaměstnavatele k zaměstnávání cizinců *„Zaměstnával jsem rusky mluvící cizinky. Snažily se vydělat co nejvíce. My jsme jim hradili stravu a ubytování a měly 60,- Kč na hodinu. Ti jejich bossi přijeli jedenkrát za měsíc a z těch 60,- Kč jim nechali pouze 20,- Kč. Řekl jsem, že tento vyloženě otrokářský systém nebudu podporovat a zaměstnávání cizinců přes agenturu jsem zrušil.“*

Respondenti identifikovali v souvislosti s pracovními pozicemi rovněž občany z Anglie a Ruska pracující ve školách jako učitelé jazyků, občany Itálie v souvislosti s jejich podnikáním ve městě a občana Polska jako kněze., občany Spojených států amerických a Japonska pracující ve vrcholovém managementu zahraničních firem a reprezentující zahraniční investory, z Ruska v oblasti sportu- ledního hokeje. Zaměstnání je

respondenty považováno i za jedno z míst, kde mohou cizinci navazovat společenské kontakty s majoritou.

Bydlení

Způsob bydlení cizinců se odvíjí od toho, odkud sem přišli a z jakých důvodů sem přišli. Souvisí tedy s příčinami migrace. Pokud se týká občanů vietnamské národnosti, ti jsou považováni již za movitější, byty nebo domy si kupují do osobního vlastnictví, v krajním případě si je pronajímají. Bydlí většinou v centru města poblíž svých obchodů. Svě nemovitosti často využívají nejen k bydlení, ale i ke svým podnikatelským aktivitám. Prostorově se nijak nevymezují. *„Zaznamenala jsem, že bydlí i v bytech nad obchody, ale v jakých podmínkách nevím, nikdy jsem v jejich domácnosti nebyla.“* Pobyt Ukrajinců a Mongolů má zejména ekonomické důvody, je považován za dočasný. Ukrajinci a Mongolci přebývají na ubytovnách v okrajové části města, v blízkosti průmyslového areálu, ve kterém jsou zaměstnáni. *„Na ubytovny chodí pouze přespat, jinak se snaží pracovat. Podřizují vše účelu, ke kterému tu přijeli“.* Kvalita bydlení není respondentům známa. Obecních bytů je ve městě málo i z důvodu strategie města je prodávat do osobního vlastnictví. Pořadník je stále přeplněn, pravidla pro přidělování bytů určují, že byt může být přidělen občanu ČR s trvalým pobytem na území města Vsetína. Splnění této podmínky se nevztahuje na pracovníky, kteří jsou státními příslušníky jiných členských států Evropské unie a jsou zaměstnáni na území města. Byt lze přidělit také osobám vybraných profesí, které jsou pro město klíčové i bez podmínky trvalého pobytu *„pokud by se jednalo o přidělení bytu cizinci, na kterém by mělo město zájem, určitě by to bylo možné“.* Na odboru sociálních věcí se ovšem s žádným požadavkem cizince ze třetích zemí o přidělení bytu dosud nesetkali, ale např. lékařům ze Slovenska v minulosti přidělovány byly. Cizinci si své potřeby ohledně bydlení řeší samostatně či prostřednictvím zaměstnavatelů.

Vzdělávání

Ze statistiky odboru školství je patrné, že na školách ve Vsetíně jsou zastoupeny děti vietnamské, slovenské, kanadské, polské a běloruské národnosti v mateřské škole je pouze dítě azylantů. Vzdelávání cizinců ve školách současně s dětmi z majoritní populace je hodnoceno pozitivně, zdá se být úspěšné a přispívá k celkové integraci dětí i celých rodin. Ranou socializaci považují respondenti za nejúspěšnější, přispívá

k rozvinutí jazykových schopností. Hlídaní vietnamských dětí českými chůvami zhodnotili jako dobrý základ pro vstup do předškolních a školských zařízení. „*Ve školách s nimi pak nejsou žádné potíže, jsou už hodně asimilované*“. Skutečnost, že vietnamští rodiče nevyužívají mateřské školy, potvrdila i statistika odboru školství. Vietnamské děti v důsledku své píle a houževnatosti dosahují výborných výsledků nejen na základní škole, ale i na středních školách. Příčina je spatřována v kulturní specifitě zejména v přístupu rodičů ke vzdělání svých dětí, což potvrdil i zájem o přednášku na téma vzdělávání dětí v ČR. Vietnamské děti jsou zastoupeny v základních i středních školách na Vsetíně. Podle vyjádření respondentů žádné potíže se vzděláváním dětí cizinců nebyly na Vsetíně zaznamenány, doučování českého jazyka probíhá např. prostřednictvím soukromých učitelů. Situaci ve vzdělávání dospělých cizinců na Vsetíně řeší Centrum na podporu integrace cizinců Zlínského kraje, který ve spolupráci s Masarykovou veřejnou knihovnou pořádá pro cizince jazykové kurzy, které jsou nejvíce navštěvovány občany Vietnamu a Ukrajiny¹⁰⁴. Za hlavní motivační faktor cizinců k výuce českého jazyka je považována zkouška A1 z českého jazyka, kterou musí cizinec úspěšně absolvovat, pokud chce získat trvalý pobyt. Dospělí cizinci už mají větší obtíže se jazyk naučit, také mají méně času z důvodu pracovního vytížení. V případě potřeby, dobře rozumět se spoléhají buďto na své děti, které umí výborně česky nebo na tlumočníka ze svých řad.

Politická participace cizinců

Volební zákon sice přiznává cizincům s trvalým pobytem pocházejícím ze zemí Evropské unie a cizincům s českým státním občanstvím účastnit se voleb do zastupitelstev měst a obcí, ale podle starostky, ze strany cizinců, nebyl projevěn zájem, „*oni se nesnaží angažovat ve veřejném životě, asi necítí potřebu, aby je někdo hájil a prosazoval jejich zájmy na radnici*.“ Na Vsetíně nemají cizinci utvořenu žádnou organizaci a nejsou dle dostupných informací zastoupeni v žádné organizaci hájící jejich zájmy nebo podílející se na politickém životě ve městě.

6.1.2 Kulturní a interaktivní integrace

Vztahy mezi domácím obyvatelstvem a cizinci ovlivňují hodnoty a postoje na obou stranách. Postoj domácího obyvatelstva charakterizovaly v rozhovoru zástupkyně

¹⁰⁴ Příloha č. 3

kontaktního místa CPIC následovně: „*Žijeme spíš vedle sebe a moc se nevnímáme, neznáme ani názor cizinců, zda by chtěli být více vtaženi do společnosti, neřeší se to, zkrátka žijeme pouze vedle sebe.* Ve městě jsou cizinci přijímáni domácím obyvatelstvem dobře, „*oni nijak nevybočují z řad, nevím o tom, že by občané měli z cizinců nějaké obavy, nevím nic ani o nějakých předsudcích vůči nim, nic takového se ke mně nedostalo,*“ řekla starostka. Omezené kulturní kontakty jsou charakteristické pouze pro Asiaty a cizince přijíždějící pouze za výdělkem, trvale usazení cizinci ze zemí EU se kontaktům s domácím obyvatelstvem v kulturní oblasti nevyhýbají, na pořádaných akcích v rámci města bývají viditelní. Anglicky a rusky mluvící matky navštěvují se svými dětmi mateřské centrum Sluníčko, ale podle zástupkyň KMCPIC „*vietnamské matky tam nevidíte*“. Specifické kulturní zvyky zejména Vietnamci zachovávají a praktikují pouze v rámci svých rodin, na veřejnosti je neprezentují. Podle vyjádření vedoucí odboru sociálních věcí, ve městě cizinci sami nepořádají žádné akce pro veřejnost či pro svoji kulturní skupinu, pouze se scházejí soukromě v rámci rodin „*to bychom snad věděli, pokud by chtěli pronajmout nějaké prostory nebo sportoviště.*“

Na území města jsou pořádány kulturní, vzdělávací i sportovní akce, které napomáhají společnému soužití s lidmi z jiných kultur. Ve městě se konají mezinárodní folklorní, kulturní či sportovní akce, které mají dlouholetou tradici. Občanský sektor je aktivní, veřejností jsou vyhledávány zejména přednášky o cizích zemích a kulturách, které jsou uskutečňovány vždy několikrát do měsíce, pro cizince jsou pořádány Centrem pro podporu integrace cizinců kurzy socio-kulturní orientace. Školy, jak bylo již zmíněno, také nezůstávají pozadu. Všechny tyto akce podporují získávání multikulturních kompetencí většinové společnosti a usnadňují přijímání osob z jiných zemí do místní společnosti¹⁰⁵.

6.1.3 Bariéry integrace cizinců

Jako klíčový faktor sociální integrace cizinců byla respondenty uváděna znalost českého jazyka. Neznalost jazyka hostitelské země jim v běžném životě způsobuje řadu problémů- komunikace s institucemi, zaměstnavateli, ve společnosti. Jazykové bariéry můžeme také vytvářet sami, svým přístupem, jak uvedly zástupkyně CPIC z praxe, kdy např. čeští manželé- rodiče manžela, sdělili snaše cizince (anglicky mluvící), aby na své děti nemluvila česky, že to dobře neumí. Respondentkami CPIC byly identifikovány

¹⁰⁵ Přehled akcí je uveden v příloze č. 3

i legislativní bariéry a problémy, které ovlivňují život usazeným cizincům a postupem času nabývají na významu, např. trvale usazení občané Vietnamu, kteří jsou zde mnoho let, mají důchodový věk, ale nemají nárok na důchod z důvodu neuzavřené bilaterální mezistátní smlouvy o sociálním zabezpečení, nesčítají se jim tedy odpracované roky z obou zemí pro nárok na důchod „oni tu pracují patnáct až dvacet let, paní je nemocná, nemůže chodit, ale musí pořád pracovat, aby se vůbec uživil.“ Další bariéra byla identifikována kulturní odlišností cizinců a jejich nesmělostí při navazování kontaktů a v neposlední řadě jde o ekonomický důvod pobývání v naší zemi, kdy cílem cizinců je pouze výdělek, nikoliv sblížení s majoritní společností. Také byla pracovníky kontaktního centra identifikována bariéra v přístupu cizinců k institucím, když se raději při vyřízení úředních záležitostí obracejí na placené prostředníky.

Dílčí zjištění:

Cizinci ve městě tvoří přirozenou součást obyvatel města, jsou respondenty vnímáni jako řádní, bezproblémoví obyvatelé. Spektrum cizinců je zde různorodé. Ve městě dosud nebyly identifikovány ani řešeny žádné problémy s cizinci. Podle zástupců KMCPIC „Žijeme vedle sebe a moc se nevnímáme, neřeší se to“. Respondenti poukazovali na malý počet cizinců v lokalitě, jejich dostatečnou integraci, ale i na jejich uzavřenost možná pramenící z obavy požádat o pomoc. Cizinci z Vietnamu jsou považováni za dlouhodoběji usazené, naopak slovenské občany respondenti považují za dojíždějící za prací. Z indicií zaměstnanosti a sňatečnosti můžeme však odvodit záměr některých se zde trvale usadit. V oblasti trhu práce jsou cizinci vnímáni jako ekonomicky aktivní osoby, nezatěžující sociální systém. Jednoduše lze říci, že pracovní migrace je ve městě spojována s dělnickými profesemi osob přicházejících k nám z východních zemí, ale respondenti byli schopni identifikovat i kvalifikované profese. Oblast podnikání je spojována zejména s občany z Vietnamu, kteří jsou hodnoceni jako slušní a obratní obchodníci, pružně reagující na poptávku na trhu. Občané Ukrajiny a Mongolska zde přijíždějí většinou pouze za výdělkem, neusazují se, což je patrné ve formě jejich bydlení i rezignaci na zapojování do společenského života. Ve městě nedochází k prostorovému vymezení cizinců. Cizinci jsou rozptýleni rovnoměrně po celém městě. Občané vietnamské národnosti obsazují převážně prostory v centru města, občané Ukrajiny a Mongolska se soustřeďují na ubytovnách, kam chodí ovšem jen přespávat. Obecní byty, kterých je málo, jsou přidělovány podle Pravidel

pro přidělování bytů, podmínkou je ve většině případů občanství ČR a trvalý pobyt na území města, výjimku mají občané EU zaměstnaní ve městě a osoby klíčových profesí i bez trvalého pobytu ve městě, občané ze třetích zemí mohou tedy získat obecní byt pouze v případě, že jsou zaměstnaní ve městě v pozicích, které jsou pro město důležité – lékaři, učitelé,...Ve městě je viditelná i druhá generace Vietnamců, jejichž děti dochází do škol a bezproblémově se integrují. Rodiče na vzdělání svých dětí kladou velký důraz. Vzdělávání dospělých cizinců je zajišťováno prostřednictvím CPIC Zlínského kraje, ve spolupráci s místními organizacemi, největší zájem o jazykové kurzy je u žadatelů o trvalý pobyt. Cizinci také navštěvují kurzy počítačové gramotnosti a z kurzů socio-kulturní orientace měla největší úspěch beseda na téma školní docházky dětí, které se účastnilo 15 cizinců¹⁰⁶. Udržování kulturních zvyklostí cizinců není na veřejnosti nijak patrné. Ze strany cizinců nebyly shledány žádné aktivity v kulturní sportovní či politické participaci na životě ve městě. Kurzy zaměřené přímo na potřeby cizinců pořádá ve městě pouze Centrum na podporu integrace cizinců. Organizace působící ve městě pořádají ze své iniciativy za podpory města Vsetína kulturní, sportovní i společenské akce, které podporují proces vzájemného přibližování cizinců majoritní společnosti- zejména se v této oblasti angažuje Masarykova veřejná knihovna, VKCI- Vzdělávací a komunitní centrum Integra, Muzeum regionu Valašsko¹⁰⁷. Těchto akcí se převážně ze strany cizinců účastní občané Evropy, kteří jsou zde trvale usazení.

Městský úřad se problematikou sociální integrace cizinců nezabývá, z důvodu, že cizinci se na městský úřad s žádostí o pomoc neobracejí. Město ani městský úřad nemá povědomí o potřebách cizinců ve městě, ani tyto informace nezjišťuje.

Jako překážky integrace byly identifikovány: jazyková bariéra, přístup majority, obavy či nesmělost cizinců, nastavení státní politiky u dlouhodobě usazených cizinců, kteří nemohou dosáhnout na dávky důchodového zabezpečení a „uzavřenost“ institucí.

¹⁰⁶ Příloha č. 3

¹⁰⁷ Příloha č. 3

6.2 Institucionální zabezpečení integrace cizinců ve městě Vsetíně

Na Městském úřadě Vsetín se podle vyjádření paní starostky „speciálně problematikou cizinců nezabývá žádný pracovník,“ zájem o integraci cizinců je v našem městě poměrně malý. V případě potřeby by nastupoval odbor sociálních věcí, v jiných záležitostech jednotlivé odbory v rámci přenesené působnosti (matrika, odbor dopravních agend, živnostenský úřad, stavební úřad). Vyplynulo to i z rozhovoru vedoucí odboru sociálních věcí *„Pokud by se něco vyskytlo, tak to mám na starosti v první řadě já, zatím se problematikou integrace cizinců nezabýváme, s cizinci jako takovými nemáme žádný problém, nikdo po nás nic nechtěl.“*

Pracovníci úřadu i jiných institucí přichází s cizinci do styku pouze jen v rámci svých pracovních povinností, ale žádné jiné aktivity ve směru k integraci nevykonávají - kulturní či vzdělávací. Kontaktní místo CPIC má zkušenost takovou, že úředníci do styku s cizinci téměř nepřicházejí a uvádí. *„My zajdeme na úřad práce, ale nepravidelně, s vedoucí dávek hmotné nouze jsem prohodila slovo, když jsem tam šla i na cizineckou policii zajdeme, ale téměř všude nám řeknou, že tam cizinci vůbec nechodí, to mi řekli i na cizinecké policii, tak nevím, kde ti cizinci jsou.“* Respondenti nepovažují žádné organizace ani instituce ve městě za významné v procesu integrace cizinců, jelikož se žádná z nich speciálně touto problematikou nezabývá *„nemáme žádné významné aktéry ve městě, v případě potřeby bychom spolupracovali určitě se Zlínským krajem- komisí pro národnostní menšiny a neziskovými organizacemi ve městě“*.

Za dlouhou dobu byla realizována pouze jedna společně koordinovaná integrační akce a to byla pomoc při začlenění rodině azylantů z Barmy, která byla ovšem iniciována a podporována Integračním azylovým střediskem z Brna. Město řešilo otázky bydlení a legislativy, občanská sdružení pomoc při začleňování do společnosti a pomoc při odstraňování jazykových bariér. Starostka zmínila Komunitní plán, ve kterém je zachycena činnost jednotlivých neziskových organizací a poskytovatelů služeb, v rámci kterých by byli schopni vyvíjet integrační aktivity.

Jako nejlépe spolupracující organizace s Centrem pro integraci cizinců byla označena městská knihovna, s městským úřadem při svých aktivitách zástupci CPIC nespolupracují *„nikdo z městského úřadu, kromě Vás, nás ve věci integrace cizinců dosud neoslovil“*. Kontaktní místo CPIC také minimálně spolupracuje s úřadem práce,

cizineckou policií a ostatními státními institucemi na území města, pouze získávají informace ke konkrétnímu problému klienta, který řeší. Ostatní respondenti taktéž uváděli, že s Městským úřadem nespolupracují, řeší vše pouze ze své pozice a s jim nadřizenými institucemi. Úřad práce sdělil, že se účastní porad ve Zlíně, které pořádá CPIC a také v rámci svých kompetencí pořádá informační schůzky pro zaměstnavatele. Policie má ustanovenu pracovní skupinu zabývající se národnostními menšinami, ale pouze v rámci vzdělávání svých zaměstnanců.

Dílčí zjištění:

Na městském úřadě se speciálně problematikou cizinců nezabývá žádný odbor, oddělení ani pracovník. Cizinci v minulosti nepředstavovali a ani dnes podle vyjádření respondentů nepředstavují pro město problém, který by bylo v rámci lokality potřebné řešit. Zaměstnanci s cizinci přicházejí do styku pouze v rámci svých běžných pracovních kompetencí – agend. V případě objevení se problému, by jej měla na starosti vedoucí odboru sociálních věcí, která by také koordinovala další aktivity s ostatními institucemi. Dosud s žádnou spoluprací a koordinací integračních aktivit nemá město zkušenost, vyjma spolupráce při integraci rodiny z Barmy, kterou ovšem město neiniciovalo. Orgány státní správy s nestátními organizacemi v této oblasti nespolupracují ani nevyvíjí žádné aktivity ke spolupráci. Spolupráce státních institucí je zaměřena spíše vertikálně v rámci svěřených agend, žádné další aktivity např. přednáškovou činností mimo pracovní náplň nevykonávají. Zástupci cizinců ani Kontaktního místa CPIC nejsou zastoupeni v žádné pracovní skupině, která by ve městě mohla hájit zájmy cizinců. Z rozhovorů s respondenty vyplynula absence jakýchkoliv cílených aktivit Městského úřadu ve směru k cizincům a jakékoliv cílené spolupráce v této oblasti. Jedinou identifikovanou organizací, která cíleně pořádá akce a kurzy podporující integraci cizinců je Centrum na podporu integrace cizinců Zlínského kraje, které spolupracuje s neziskovými organizacemi ve městě.

6.3 Integrovaná politika města Vsetína

V rozhovoru na téma týkající se strategie začleňování cizinců paní starostka uvedla, *„město nemá žádnou strategii přímo zaměřenou na integraci cizinců, máme tzv. Komunitní plán, kde je zachycena činnost jednotlivých neziskových organizací a poskytovatelů služeb v sociální oblasti, které by mohly být případně v integraci cizinců využity. V případě potřeby bychom se řídili krajskými a vládními dokumenty.“*

V rámci strategických dokumentů není o integraci cizinců žádná zmínka. Mluví se obecně o občanech žijících na území města bez konkrétních specifikací. Zpracovaný Komunitní plán se zabývá opatřeními směřujícími k určitým skupinám obyvatel, které potřebují specifický přístup, jedná se o osoby se zdravotním postižením, seniory, ohrožené skupiny, rodinu i etnické menšiny. V rámci těchto skupin nebyla nalezena žádná zmínka o cizincích, i když se to z názvu jedné skupiny přímo nabízí. Ovšem skupina zaměřená na etnické menšiny se zabývá výhradně romskou populací na Vsetíně a řeší její problémy. Skupina zabývající se ohroženými skupinami se taktéž problematikou cizinců nezabývá. I zástupci Kontaktního místa CPIC sdělili, že je ani nenapadlo se v rámci komunitního plánování zmínit o problematice integrace cizinců a snažit se tak svou účastí v některé skupině zvýšit povědomí o cizincích ve městě. Ve městě není prováděna žádná systematická práce s cizinci, řeší se pouze vyvstálé problémy individuálního charakteru a podle slov starostky *„s tím málem co přijde, si s pomocí sociálního odboru, Charity, Mateřského centra, spoluprací s MŠ a ŽŠ dovedeme poradit.“*

V rámci tohoto okruhu byl zkoumán i postoj k integraci cizinců zástupce města a městského úřadu, protože jejich přístup k integraci i cizincům může ovlivnit jak tvorbu integrační politiky, tak její implementaci. Z odpovědí respondentů vyplynulo, že cizinci, pokud ve městě chtějí žít, by se měli snažit splynout s domácím obyvatelstvem, nesnažit se výrazně odlišovat. Své zvyky, hodnoty a kulturu by si měli ponechat v rámci svého rodinného života a komunity. Respondenti nevidí důvod pro aktivity v rámci integračního procesu, nepovažují jej za prioritní, s problémy cizinců se neseťkávají. Starostka uvedla: *„Já jsem se, ale samotnou problematikou integrace cizinců nikdy hlouběji nezabývala a ani jsem o ní nijak zvlášť nepřemýšlela.“* Vnímají cizince jako ostatní občany města a nepovažují za důležité činit v jejich integraci jakékoliv zvláštní kroky, neshledávají důvod jakéhokoliv specifického přístupu

k přistěhovalcům. Městský úřad by se tedy integrací cizinců zabýval jen v případě, že by byl nucen řešit nějaký vzniklý problém.

Dílčí závěr:

Město Vsetín přistupuje k integraci volnou přirozenou cestou, nemá žádnou speciální strategii, dokument, odbor či oddělení ani zaměstnance, který by byl zaměřen pouze na problematiku cizinců. O cizincích jako cílové skupině se nezmiňuje v žádných dokumentech ani komunitních plánech. Neprovádí, žádné cílené aktivity směrem k začlenění cizinců a cizince bere jako přirozenou součást majoritní populace, která nepotřebuje žádné zvláštní, výjimečné opatření či ochranu zájmů.

6.4 Shrnutí výsledku výzkumu

Výzkumem zaměřeným na město Vsetín bylo zjištěno, že se v lokalitě nachází velké národnostní spektrum cizinců, které nelze zařadit do jedné kulturní skupiny. Cizinci se podílí na celkovém počtu obyvatel města asi 1,2%, nejpočetnější skupinou cizinců jsou občané Slovenska. Toto zastoupení vyplývá z lokálních specifik města: velikost města, geografická poloha, málo pracovních příležitostí – nejsou zde větší průmyslové podniky a je zde vysoká cena bytů. Mezi cizinci jsou zastoupeny osoby, jejichž záměrem je trvalé usazení ve městě, ale setkáváme se i s cizinci, kteří zde pobývají dočasně pouze z ekonomických důvodů. Cizinci nejsou ve městě prostorově vymezeni v komunitách, své kulturní zvyklosti a odlišnosti na veřejnosti neprezentují. V kontaktu s majoritním obyvatelstvem jsou aktivní zejména občané západních zemí a trvale usídlení cizinci, Asiaté jsou zdrženlivější a společenské akce na území města nevyhledávají. V lokalitě jsou cizinci vnímáni pozitivně, nepůsobí žádné problémy a nejsou příčinou neshod s majoritní populací. Místní organizace s podporou města i školy se svými programy snaží působit na majoritní populaci směrem k porozumění a toleranci. Přistěhovalci jsou vnímáni jako součást majoritní společnosti, bez potřeby speciálního přístupu. To pramení zejména z toho, že nejsou zdrojem sociálních problémů a své záležitosti a problémy si řeší v rámci své komunity a svých sociálních vazeb, nespolehnají se na pomoc státních ani lokálních institucí a organizací. Státní a lokální instituce se s cizinci setkávají jen minimálně. V oblasti bydlení jsou cizinci odkázáni na pronájem či zakoupení bytu, město upravuje možnost přístupu cizinců k obecnímu bytu, pouze v případě, že by ve městě pracovali na pozicích nezbytných

služeb, u občanů EU postačuje jejich zaměstnání ve městě. Cizinci nejsou v lokalitě sdruženi v žádných spolcích ani organizacích, sami se neangažují. Město ani městský úřad nemá povědomí o jejich potřebách, cizinci své potřeby nijak neprezentují a zástupci města je žádným způsobem nezjišťují.

Na městském úřadě není určen žádný odbor, oddělení ani pracovník, který by se speciálně zabýval problematikou cizinců ve městě a spolupracoval při tom s ostatními orgány a organizacemi na lokální úrovni. V případě řešení problému by jej měla na starosti vedoucí odboru sociálních věcí. V rámci svých přenesených kompetencí se městský úřad řídí komplexním legislativním rámcem státní politiky, v samosprávě nemá speciálně upraveny žádné dokumenty, které by se otázkou integrace cizinců zabývaly. Obecně řeší městský úřad a státní instituce především strukturální integraci (zaměstnanost, legislativa, bydlení, vzdělávání dětí, kulturní) a neziskové organizace poskytují cizincům potřebné konkrétní služby (doprovod, poradenství, překladatelé, kurzy). Ve městě absentují jakékoliv cílené aktivity ve směru k cizincům a není rozvinutá žádná cílená spolupráce v této oblasti mezi orgány a institucemi působícími ve městě. Aktivity směrem k cizinecké populaci vyvíjí pouze Centrum na podporu integrace cizinců, spolupracující s některými organizacemi ve městě. Městský úřad mezi ostatními institucemi a organizacemi ve městě nezaujímá žádné zvláštní postavení v rámci implementace integračních strategií. Jeho role je pouze v rovině plnění úkolů v rámci přenesené působnosti. V rovině samosprávy, žádnou iniciativu nevyvíjí, spíše pasivně čeká na oslovení.

Pokud se týká cílenosti, ve městě je uplatňována všeobecná integrační politika, zaměřená obecně na integraci a směřující především k příslušníkům majority na rozvoj mezikulturních vztahů a tolerance. Zapomíná se, že integrace je obousměrný dynamický proces mezi cizinci a majoritní společností, který má vliv na kvalitu života obou skupin a zpětná vazba od cizinců není zjišťována. Vůči cizincům není uplatňován žádný speciální cílený postup. Tento přístup vyplývá také z postojů zástupce municipality a zástupce městského úřadu, kteří cizince nevnímají jako skupinu osob, na kterou by měla být zacílena speciální opatření, ale za důležitou považují zejména individuální integraci jednotlivců. Vnímají tuto skupinu obyvatel jako málo početnou a jelikož nemají povědomí o jejich potřebách, jako bezproblémovou a integrovanou přirozenou cestou. Můžeme říci, že ve městě je uplatňován nepolitický přístup k integraci cizinců.

Jejich individuální problémy, pokud by se vyskytly, by byly řešeny v rámci všeobecné politiky cílené na vymezené kategorie osob majoritní populace např. seniory, zdravotně postižené a to s pomocí neziskových organizací.

Tím, že cizinci ve městě neprezentují veřejně své potřeby, nenutí tvůrce ani realizátory lokálních politik k aktivitě v oblasti integrace cizinců. I když výzkum ukázal, že vstřícnost a první krok majoritní populace mohou být důležité či přímo nezbytné pro vznik důvěry cizinců k institucím a navázání komunikačního vztahu s majoritní společností.

Další skutečností, která z výzkumu vyplynula, byl minimální kontakt pracovníků veřejné správy i místní samosprávy s cizinci, což může být způsobeno jednak využíváním prostředníků pro vyřizování úředních záležitostí, ale také to značí bariéru v přístupu cizinců k institucím a nedostatečné schopnosti úředníků s cizinci komunikovat. Tato skutečnost může být eliminována vzděláváním pracovníků na pozicích, kde přicházejí do styku s cizinci, v oblasti interkulturní komunikace.

Také se nabízí možnost využití sociálního pracovníka odboru sociálních věcí, jako mediátora vztahu mezi institucemi a cizinci ve městě, který by inicioval aktivity v rámci integrace, monitoroval situaci přistěhovalců a zjišťoval jejich potřeby. Odbouraly by se tak bariéry přístupu cizinců k veřejným institucím, což je považováno za jeden z faktorů úspěšné integrace. Sociální pracovník by se mohl stát prostředníkem mezi institucemi veřejné správy na horizontální i vertikální úrovni, tak i spolupracovníkem neziskových organizací. Tímto způsobem by došlo k eliminaci klientského systému, napomohlo by se orientaci cizince ve společnosti a zároveň by se zpřístupnily informace o cizinecké populaci v lokalitě zástupcům místní municipality.

Další výzvou pro město může být zařazení problematiky integrace cizinců do oblasti plánování komunitních služeb, zejména z důvodu vhodnosti zahájení diskuze o tomto tématu. Veřejná diskuze může zajistit prevenci negativních projevů migrace v lokalitě a zvýšit povědomí o potřebách cizinců (nelze totiž předpokládat, že nemají žádné problémy, jen jsou před majoritní populací skryty, zčásti nezájmem místní společnosti a částečně kulturními specifiky cizinců). Nečekat až se objeví problém, jako u romské populace, ale ve spolupráci se všemi aktéry veřejného života v lokalitě se společně snažit, aby se žádný neobjevil.

Pokud výsledky výzkumu porovnáme s výzkumem, který prováděli v roce 2008 Miroslava Rákoczyová a Robert Trbola mezi několika městskými úřady v České republice, můžeme zhodnotit, že od té doby nedošlo k žádnému posunu ve vnímání integračních opatření místními municipalitami, jako potřebných či hodných zřetele. Výsledky výzkumu se téměř shodují ve všech zkoumaných oblastech s městy, ve kterých byla menší koncentrace cizinců. Institucionální struktura v rámci městského úřadu zůstává nerozvinutá a nedostatek informací o potřebách a problémech cizinců způsobuje jeho pasivitu. Nadále přetrvává všeobecný přístup k integraci zaměřený zejména k majoritní společnosti na kulturní obohacení, spoléhání se na přirozený proces integrace a služby nestátních neziskových organizací.

ZÁVĚR

V dnešním globalizovaném světě nabývá otázka migrace na významu. Místem, ve kterém migrace začíná i končí a kde se také v největší míře projevují účinky integračních opatření, jsou města a obce. Vzhledem k tomu, že cizinci tvoří integrální součást obyvatel měst a jejich přítomnost může ovlivnit život v lokalitách, měly by být v otázce úspěšnosti integračního procesu zainteresovány všechny organizace a instituce v lokalitě působící i samotní občané. Vzhledem k tomu, že jsem neměla dostatek informací o cizincích v našem městě a zastávám názor, že úspěšná integrace cizinců do společnosti nezáleží jenom na nastavení veřejných politik, ale zejména na přístupu municipalit a ostatních lokálních aktérů k samotné integraci cizinců, zajímalo mě: „Jakou roli v procesu integrace cizinců sehrává na svém území Městský úřad Vsetín?“

K zodpovězení hlavní výzkumné otázky bylo nutné v první části práce vymezit teoretická východiska, o které se získané poznatky opírají. V první kapitole, která měla za cíl uvést celou problematiku integrace cizinců do širších souvislostí, jsem definovala na základě prostudované odborné literatury základní pojmy vztahující se ke zpracovávanému tématu, popsala příčiny a typy migrace a uvedla statistická data cizinců na území České republiky. Poté jsem se věnovala charakteristice integrační politiky z hlediska přístupu jednotlivých zemí k integraci cizinců a popsala základní modelové typy integračních politik, které slouží jako východiska či rámec pro uplatňované integrační politiky na lokální úrovni. Podrobněji byl dále rozpracován pojem sociální integrace na jednotlivé úrovně a dimenze, které zahrnují všechny oblasti života jednotlivce, důležité pro jeho sociální adaptaci. Speciální pozornost jsem věnovala specifikám sociální integrace cizinců na lokální úrovni. Členění sociální integrace do jednotlivých dimenzí jsem dále využila v empirické části práce. V poslední kapitole teoretické části práce, která se zabývá lokálními specifiky sociální integrace, byl uzavřen tématický okruh zaměření práce. Vymezila jsem typy lokálních integračních politik, charakterizovala roli lokálních vlád v oblasti integrační politiky a lokálních aktérů sociální integrace cizinců. V závěrečné podkapitole jsem se zaměřila na město Vsetín, uvedla statistická data o cizincích na jeho území, počtu a skladbě cizinců ve městě, jejich ekonomických aktivitách či zastoupení dětí ve školách. Tyto data byly následně využity v empirické části.

Pro zjištění dat potřebných k zodpovězení hlavní výzkumné otázky jsem využila kvalitativní výzkumnou metodu. Jako nejvhodnější technika sběru dat byl zvolen polostrukturovaný rozhovor, který byl doplněn studiem a analýzou dokumentů a webových stránek.

Na základě realizovaného kvalitativního výzkumu jsem došla k následujícím poznatkům a zjištěním. Na území města Vsetína žije v současné době 328 cizinců. Město Vsetín nevnímá cizince na svém území jako cílovou skupinu svých opatření a přístup k nim v rámci městského úřadu omezuje zejména na výkon státní správy v přenesené působnosti. Vůči cizincům uplatňuje všeobecnou politiku cílenou na vymezené kategorie v rámci majoritní populace, tato vymezenost je patrná i z hlediska dimenzí integrace, které městský úřad podporuje.

Pokud vezmu v úvahu důraz, který je na evropské úrovni i ve vládních dokumentech kladen na aktivní zapojení a spolupráci všech aktérů procesu integrace, zejména na veřejnou regionální správu a další lokální subjekty podporující integraci, musím konstatovat, že místní municipalita, nesdílí stejný názor a tuto výzvu dosud nereflektuje.

Lze konstatovat, že v oblasti integrace cizinců nevyvíjí město Vsetín žádnou iniciativu. Městskému úřadu zůstávají problémy a potřeby cizinců ve městě z velké části neodhaleny.

Určitá „neviditelnost“ cizinců se projevuje ve dvou rovinách. Za první z nich lze považovat skutečnost, že cizinci na území města nejsou považováni a vnímáni jako zdroj sociálních problémů a není tedy vnímáno riziko jejich sociálního vyloučení a z důvodu obecně kladného přijetí majoritou není vnímána ani potřeba činit kroky pro prevenci např. xenofobních nálad. Druhou rovinu pak určuje postoj samotných cizinců, kteří veřejně neprezentují své potřeby a nerozšiřují své sociální kontakty. Tyto okolnosti jsou pak důvodem pro pasivitu městského úřadu v oblasti integrace cizinců.

Za zcela nerozvinutou lze hodnotit institucionální strukturu integrace cizinců na městském úřadě. Agenda integrace cizinců není vymezena v žádném oficiálním dokumentu a odbor sociálních věcí, který by měl v případě nutnosti tuto problematiku na starosti, se jí cíleně nezabývá.

Při začleňování cizinců do majoritní společnosti se jeví jako nejvíce problematická jazyková bariéra, nedůvěra a uzavřený postoj některých skupin cizinců a nevstřícný přístup institucí.

Výsledky diplomové práce mohou být využity odborem sociálních věcí, pro informaci vedení města a orgánů města, mohu posloužit i jiným obcím a orgánům a organizacím, kterým není otázka integrace cizinců lhostejná.

Vzhledem k tomu, že účinná integrační opatření mají vycházet z identifikace potřeb přistěhovalců a lokálních specifíků, jedním ze základních předpokladů úspěchu, je změna pasivního postoje lokální vlády, městského úřadu i dalších veřejných institucí, které jsou zapojeny do procesu sociální integrace cizinců, směrem k aktivitě a vstřícnosti. Jako vhodné se jeví otevřít diskusi na lokální úrovni o tomto tématu, přizvat zástupce cizinců či Centra na podporu integrace cizinců, které je v této oblasti aktivní např. do skupin komunitního plánování, při tvorbě a provádění veřejné politiky uplatňovat mainstreaming a zohledňovat dopady opatření i na skupiny cizinců.

Pro navázání vztahu s cizineckou populací ve městě, odstranění bariér směrem k institucím a získání informací o cizinecké populaci ve městě se mi jeví jako vhodné začlenit do pracovních kompetencí jednoho ze sociálních pracovníků na odboru sociálních věcí problematiku integrace cizinců. Tento pracovník, by mohl účinně odbourat bariéry přístupu cizinců k veřejným institucím, působit jako prostředník a koordinátor aktivit mezi institucemi na horizontální i vertikální úrovni a neziskovými organizacemi. Další možností jak aktivně působit směrem k větší otevřenosti institucí vůči cizincům, je vzdělávání zaměstnanců, kteří v rámci své agendy přichází do styku s cizinci, v interkulturní komunikaci.

Seznam literatury a pramenů

BAHENSKÝ, F. (2010). *Etnicita v historické perspektivě. Prolegomena ke vzniku, vývoji a proměně etnické kolektivní identity*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky. 118 s. ISBN 978-80-87112-47-2.

BARŠA, P. (1999). *Politická teorie multikulturalismu*. vyd. Brno: CDK. 347s. ISBN 808595947X.

BARŠOVÁ, A., BARŠA, P. (2005). *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita v Brně. Mezinárodní politologický ústav. 308 s. ISBN 8021038756.

BARŠOVÁ, A. (2005). *Integrace přistěhovačů v Evropě. Od občanské integrace k multikulturalismu a zpět?* Konference Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit 24.5.2005. [on-line]. Dostupné 13.3.2012 z http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fcef50bfa263ef/ABarsova_Integrace_pristehovalcu_v_Evropě.pdf

BOSSWICK, W., HECKMANN, F. *Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities* [on-line]. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. Dostupné 20.3.2012 z <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2006/22/en/1/ef0622en.pdf>

ČABANOVÁ, B. (2005). Sociální spravedlnost a solidarita. In *Sborník teoretických konceptů k problematice násilí na pracovišti ve zdravotnictví a v sociálních službách*. (s. 5-30) 1. vyd. Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, ISBN 80866254708.

DISMAN, M. (2000). *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum. 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

DRBOHLAV, D. (2001). Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb i pobyt (Alenky v kraji divů) In. ŠÍŠKOVÁ, T.(ed.) *Menšiny a migranti v České republice*. Praha. Portál. 184 s. ISBN 80-7178-648-9.

Evropská komise.(2005) *Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu o přistěhovalectví, integraci a zaměstnanosti*. Brusel. [on-line]. Dostupné 7.3.2012 z http://www.cizinci.cz/files/clanky/307/sdeleni_komise.pdf

FRANC, A. (2010). *Soudobé poznatky a teoretické přístupy k migraci*. [on-line]. Dostupné 14.2.2012 z <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/g/9445/SOUDOBE-POZNATKY-A-TEORETICKE-PRISTUPY-K-MIGRACI.html/> .

HENDL, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. 407 s. ISBN 80-736-7040-2.

HENIG, D. (2007). *Migrace. Přehledová studie 07/9*. Centrum aplikované antropologie a terénního výzkumu (CAAT). Katedra antropologických a historických věd FF ZČU. [on-line]. Dostupné 8.3.2012 z http://www.antropologie.org/attachments/149_149_David_Henig_Migrace.pdf

HORÁKOVÁ, M. (2000). *Srovnávací analýzy migračních politik*. Praha: VÚPSV. [on-line]. Dostupné 2.2.2012 z <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/SrovAN.pdf>

HORÁKOVÁ, M.(2001). *Integrace cizinců na trh práce v České republice. Část I*. Praha:VÚPSV. [on-line].Dostupné 2.2.2012 z <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/int1.pdf>

JANKŮ, K. (2006). Moderní migrace. Stěhování se zvláštním účelem. *Sociální studia. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity*, č.1, s 13-27. [on-line]. Dostupné 14.2.2012 z http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fcef50bfa263ef/KJanku_Modernimi_gracestehovanisezvlastnimvyznamem.pdf

KADLEČÍKOVÁ, J. (ed.). (2011). *Integrácia migrantov na lokálnej úrovni. Výskumné zistenia a odporúčania*. Bratislava: Centrum pre výskum etnicity a kultúry. 65 s. ISBN 978-809-7071-103.

KEPKA,J.(2010) Integrace cizinců v ČR- stručný přehled. In Baláž,R. (eds):*Integrace cizinců ve Zlínském kraji a její lokální specifika : Sborník z konference* (s. 7-9). Praha: Správa uprchlických zařízení MV, odbor Centra na podporu integrace cizinců [on-line].Dostupné 2.4.2012 z http://www.integracnicentra.cz/documents/Konference_2010_sbornik.pdf.

KING, R. (2008). *Atlas lidské migrace*. Praha: Mladá fronta. 192s. ISBN 978-80-204-1706-0.

KLVAŇOVÁ, R. (2007). Migranti nás nutí k přehodnocení zažitých norem chování. *Sociální práce/Sociální práce*, č. 2. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2007. s. 14-16. ISSN 1213-6204.

KUSZ, A.Z. (2005). *Nikde není oběd zadarmo: Sartoriho úvahy o multikulturismu*. [on-line]. Dostupné 9.3.2012 z http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fcef50bfa263ef/AKusz_Sartori_rece_nze_1.pdf

LEONTIYEVA, Y. (ed.). (2006). *Menšinová problematika v ČR: Komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů*.(Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové). Praha:Sociologický ústav akademie věd ČR [on-line]. Dostupné 15.2.2012 z http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files/247_SS_06_10.pdf

MATOUŠEK, O. (2008). *Slovník sociální práce*. Praha: Portál. 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0

MULLER-BACHMANN, E.,DAHNIKE, J.(2010). Integration as a two-way proces: indicators for intercultural opening of european institucion. In Muller-Bachmann,E.,DahnkeE.(eds.). *Moving Societies towards Integration*.(s. 148-187).CJD Eutin, The European Commision. . [on-line]. Dostupné 23.3.2012 z http://www.cizinci.cz/files/clanky/708/Moving_societies.pdf.

NIESSEN, J. (2000). *Rozmanitost a soudržnost: nové úkoly v oblasti integrace imigrantů a menšin*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR. 115 s. ISBN 92-871-4345-5.

- POŘÍZKOVÁ, H. (2007). Perspektivy vývoje integrace cizinců na trhu práce v České republice. *Sociální práce/Sociální práce*, č. 2. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci. ISSN 1213-6204. s. 67-77
- RABUŠIC, L., BURJANEK, A. (2003). *Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace?* VÚPSV Praha, výzkumné centrum Brno.[on-line]. Dostupné 2.2.2012 z <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/imigr.pdf>
- RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, M. (2008). *Lokální strategie integrace cizinců v ČR I.* Praha: VÚPSV, 74 s. ISBN 978-807-4160-066.
- RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R. (2009). *Sociální integrace přistěhovalců v České republice.* Praha: Slon. 310 s. ISBN 978-80-7419-023.
- RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R. (2010a). Horizontální a vertikální aspekty koordinace sociální integrace přistěhovalců. In Baláž, R. (ed.), *Aspekty integrace cizinců v regionech v ČR. Elektronický sborník vybraných příspěvků z regionálních konferencí.*(s. 29-42). Praha: Správa uprchlických zařízení MV, odbor Centra na podporu integrace cizinců.
- RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R. (2010b). *Vybrané aspekty života cizinců v České republice.* Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. 123 s. ISBN 978-807-4160-677.
- RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R., VYHLÍDAL, J. (2011). *Lokální strategie integrace cizinců v ČR II: (případová studie Brno).* Praha: VÚPSV. 68 s. ISBN 978-80-7416-089-9
- RUDIGER, A., SPENCER, S. (2003). *Social Integration of Migrants and Ethnic Minorities, Policies to Combat Diskrimination.* Brussels [on-line]. Dostupné 4.4.2012 z <http://www.oecd.org/dataoecd/15/4/15516956.pdf>
- SARTORI, G. (2005). *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci. Esej o multietnické společnosti.* 1. vyd. v čes. jaz. Překlad Karolina Křížová. Praha: Dokořan, 134 s. ISBN 80-736-3022-2.
- SOMR, M. (2007). *Základní metody výzkumu. Vybrané kapitoly z metodologie pedagogického výzkumu.* [on-line]. Dostupné 10. 2. 2012 z http://www.eamos.cz/amos/kat_ped/externi/kat_ped_62141/zakladni_metody_vyzkumu.doc
- ŠÍŠKOVÁ, T. (ed.). (2001) *Menšiny a migranti v České republice. My a oni v multikulturní společnosti 21. století.* Praha: Portál. 188 s. ISBN 80-717-8648-9.
- TOLLAROVÁ, B. (2009). Praktické problémy cizinců v ČR. [on-line]. Dostupné 6.3.2012 z <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2162534>
- TOŠNEROVÁ, B. (2009). Podoba integrace cizinců v českých krajích – Krajská integrační centra. [on-line]. Dostupné 18.2.2012 z <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2210832>

TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (2011). *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR*. Brno: Barrister, 186 s. ISBN 9788087474204

UHHEREK, Z. (2002). *Výzkumná zpráva pro Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky Oddělení pro Českou republiku*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky. Oddělení etnických studií. [on-line]. Dostupné 14.2.2012 z <http://www.mezikulturnidialog.cz/res/data/011/001343.doc>

UHHEREK, Z. (2003). Cizinecké komunity a městský prostor v České republice. *Sociologický časopis*, Vol. 39, No. 2, pp. 193–216. Praha: Sociologický ústav AV ČR. [on-line]. Dostupné 2.2.2012 z http://sreview.soc.cas.cz/uploads/8a1df88664a0ffd8a59d2c57ea16d56b855edf3e_190_25uher17.pdf

UHHEREK, Z. (2005). Integrace cizinců z hlediska emického a etického. Etnologický ústav AV ČR. [on-line]. Dostupné 6.3.2012 z http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/ZUherek_Integrace_cizincu.pdf

VAVREČKOVÁ, J., BAŠTÝŘ, I. (2010). *Metodika sledování a hodnocení integrace cizinců z třetích zemí v České republice: Příručka pro uživatele*. Praha: VÚPSV, 63 s. ISBN 978-80-7416-070-7

ŽIŽLAVSKÝ, M. (2003). *Metodologie: pro sociální politiku a sociální práci*. Brno: Masarykova univerzita. 142 s. ISBN 80-210-3110-7.

Ostatní

Ministerstvo vnitra České republiky. (Nedatováno) *Integrace imigrantů do vzdělávacího systému*. [on-line]. Dostupné 14.2.2012 z http://www.soze.cz/wp/wp-content/storage/clanek-integrace_imigrantu_do_vzdelavaciho_systemu.pdf

Ministerstvo vnitra České republiky. *Terminologický slovník*. [on-line]. Dostupné 14.2.2012 z <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

Usnesení vlády ČR ze dne 11.12.2000 č. 1266 o realizaci Zásad koncepce integrace cizinců na území České republiky a o návrhu Koncepce integrace cizinců na území České republiky.

Usnesení vlády ČR ze dne 5.1. 2005 č. 5 k Realizaci Koncepce integrace cizinců do konce roku 2004 a k jejímu dalšímu rozvoji v roce 2005. [on-line].

Usnesení vlády ČR ze dne 8.2. 2006 č. 126 ke Koncepci integrace cizinců v roce 2005. [on-line]. Dostupné 2.2.2012 z http://www.cizinci.cz/files/clanky/324/KIC_aktualizovana.pdf

Usnesení vlády ČR ze dne 7.6. 2007 č. 690 o Hlavních oblastech státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím pro rok 2007.

Usnesení vlády ČR ze dne 7.7. 2007 č. 689 Zásady koncepce integrace cizinců na území ČR.

Usnesení vlády ČR ze dne 9. února 2011 č. 99 k aktualizované Koncepti integrace cizinců na území České republiky a k návrhu dalšího postupu v roce 2011 [online]. Dostupné 6.2.2012 z http://www.cizinci.cz/files/clanky/741/Usneseni_vlady_09022011.pdf

Zásady koncepce integrace cizinců na území ČR. Dostupné 12.3.2012 z <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/azyl/integrace2/zasady/zasady.pdf>

Zákon o pobytu cizinců na území České republiky. Zákon č. 326/1999 Sb. v platném znění

Internetové zdroje

<http://www.mestovsetin.cz/>

<http://www.integracnicentra.cz/ZlinskyKraj/ZK.aspx>

<http://www.migraceonline.cz/>

<http://www.mvcr.cz/sluzby-pro-verejnost-informace-pro-cizince.aspx>

<http://www.cizinci.cz>

<http://www.msmt.cz>

<http://www.czso.cz>

<http://www.mpsv.cz>

<http://www.vlada.cz>

Abstrakt

Autorka diplomové práce: Bc. Pavlína Bártková, DiS.

Vedoucí diplomové práce: Mgr. et. Mgr. Agnieszka Zogata Kusz

Název práce: Strategie městského úřadu Vsetín k integraci cizinců

Klíčová slova: migrace, integrace, cizinci, sociální integrace cizinců

Počet slov: 23 813

Ve své diplomové práci s názvem Strategie městského úřadu Vsetín k integraci cizinců se zabývám problematikou sociální integrace cizinců na lokální úrovni. Proces integrace cizinců do většinové společnosti probíhá v místě, kde se zdržují, a ovlivňuje celý život v lokalitě. Na lokálních aktérech integrace, jejich přístupu a uplatňovaném rámci integračních opatření závisí úspěšnost celého procesu. Z těchto důvodů jsem si položila otázku: „Jakou roli v procesu integrace cizinců na svém území sehraává Městský úřad Vsetín?“ Teoretická část práce definuje a charakterizuje pojmy vztahující se k tématu migrace a integrace a zasazuje zkoumanou problematiku do širších souvislostí. V další části práce je čtenář seznámen s metodologií provedeného výzkumu. Kvalitativní výzkum byl proveden prostřednictvím rozhovorů se zástupci vybraných aktérů procesu integrace cizinců ve městě a zaměřil se na oblast sociální integrace cizinců, přístupy a opatření lokální vlády k integraci cizinců a roli, kterou v procesu integrace na svém území sehraává městský úřad. Analýzou provedeného výzkumu byla zjištěna absence aktivit v procesu integrace cizinců ze strany městského úřadu, a také odhaleny další možné bariéry tohoto procesu na území města, které mohou být překážkou toho, abychom dokázali žít spolu a ne jen vedle sebe.

Abstract

Author of the diploma thesis: Bc. Pavlína Bártková, DiS.

Head of the diploma thesis: Mgr. et. Mgr. Agnieszka Zogata Kusz

Title of the diploma thesis: Strategy of Vsetin Municipality in the Community Integration of foreigners.

Key words: migration, integration, foreigners, social integration of foreigners

Number of words: 23 813

In my diploma thesis I am dealing with the issue of social integration of foreigners on local basis. The process of foreigners' integration into the social majority influences the whole life in the area. The success of the process depends on the local agents of the integration, their approach and the framework of integration measures applied. I therefore asked the following question: "What role does municipality in Vsetín play in the integration of foreigners in its territory?" The theoretical section of the thesis defines and describes the terms and concepts related to the topic of migration and integration and puts the issue into a broader context. The next chapter defines a method of the research. The qualitative research was conducted through interviews with the representatives of the agents in the process of foreigners' integration in the town. The research focused on these issues: the social integration of foreigners, the policies and measures implemented by the local government to integrate foreigners, and the role played by the municipality in the integration process in the territory. The analysis of these issues provided the following results: first of all, the absence of activities proceeded by the municipality to enable the immigrants their integration into the social majority was traced. Several other possible barriers to the process in the town were discovered, which can be a serious obstacle that we can live together and not just side by side.

Seznam tabulek

Tabulka číslo 1	str. 16
Vývoj počtu cizinců a jejich podílu na obyvatelstvu v ČR letech 2007-2011	
Tabulka číslo 2	str. 17
Podíl cizinců s trvalým pobytem a ostatními typy pobytů na celkovém počtu cizinců v České republice	
Tabulka číslo 3	str. 18
5 nejpočetnějších skupin cizinců na území ČR podle národností	
Tabulka číslo 4	str. 18
Cizinci evidovaní Úřadem práce ČR	
Tabulka číslo 5	str. 19
Podnikatelé v České republice	
Tabulka číslo 6	str. 53
Počet cizinců ve městě Vsetíně k datu 19.03.2012 z evidence cizinecké policie ve Vsetíně a evidence ÚP ve Vsetíně	
Tabulka číslo 7	str. 56
Počet cizinců s uvedením státního občanství podle zastoupení ve školách na území města Vsetína	

Seznam příloh

Příloha číslo 1

Opatření Koncepce integrace cizinců 2006 a 2011.

Příloha číslo 2

Dílčí výzkumné otázky, jejich operacionalizace a otázky do rozhovoru.

Příloha číslo 3

Multikulturní aktivity na Vsetíně v roce 2011.

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA č. 1

Opatření Koncepce integrace cizinců 2006 a 2011

Cílená specifická opatření Koncepce integrace cizinců 2006

Koncepce konstatuje, že znalost českého jazyka je nástrojem nejen k získávání dovedností a mostem k porozumění myšlení jedinců ve společnosti, ale zároveň komunikačním prostředkem pro utváření vztahu cizinců s okolím. Nedostatečné jazykové znalosti jsou osobním handicapem cizince, mají celospolečenské dopady v podobě fragmentace společnosti a segregace celých přistěhovaleckých komunit. Vláda proto rozhodla, že určitou znalost českého jazyka bude cizinec dokládat certifikátem, který se stane součástí podmínek pro získání trvalého pobytu i státního občanství.

Za mimořádně důležitou součást úspěšné integrace považuje Koncepce ekonomickou soběstačnost cizinců. Ekonomickou soběstačnost uznává jako stav, kdy cizinec nepotřebuje být odkázán na pomoc státu, ale je schopen zabezpečovat si své potřeby vlastními příjmy plynoucími ze zaměstnání, podnikání nebo za pomoci příjmů rodinných příslušníků. Konstatuje, že pro lepší orientaci cizinců na trhu práce je nezbytně nutné zaujmout aktivnější přístup, než tomu bylo doposud. Navrhuje, aby cizincům, kteří prokázali schopnost uplatnění na trhu práce, byla přiznána větší míra právní jistoty, uznávána pracovní kvalifikace ze zemí jejich původu a v případě ztráty zaměstnání jim bylo umožněno najít si nové zaměstnání v ochranné lhůtě.¹⁰⁸

Orientace cizince ve společnosti hostitelského státu je podle Koncepce jednou z neopominutelných podmínek jeho integrace. Konstatuje, že pokud se cizinec neumí orientovat ve společnosti, nemůže se s ní identifikovat a stát se její součástí. Musí porozumět systému fungování společnosti, aby se mohl stát součástí hostitelské společnosti. Cizinci může v jeho orientaci napomoci systematické poskytování informací v jemu srozumitelném jazyce. Základní informace, je ale nutné poskytovat co nejdříve po jeho příchodu do nové země. Dále považuje Koncepce za nezbytné poskytovat cizinci v průběhu celé délky jeho pobytu sociálně právní poradenství a zajistit finanční podporu nestátním neziskovým organizacím.

Cílem Koncepce v oblasti vzájemných vztahů cizinců s majoritní společností je podpora jejich vzájemných vztahů, objektivní informování majoritní společnosti o cizincích

¹⁰⁸

60 dnů po jednom roce na pracovním trhu.

pobývajících v naší zemi, podpora multikulturní výchovy na všech typech škol včetně dospělé populace, zejména pracovníků veřejné správy na úrovni ústředních orgánů, regionální a lokální, podpora aktivit k vytvoření sociálních sítí, navázání a udržování neformálních vztahů s členy majoritní společnosti včetně zapojení orgánů územní samosprávy do procesu integrace cizinců.

Opatření k prioritám Koncepce integrace cizinců 2011

Český jazyk – děti a mládež cizinců

Za důležité považuje Koncepce u dětí cizinců jejich dobrou znalost češtiny a zapojení do volnočasových aktivit společně s dětmi majority. Nedostatečná znalost češtiny podle Koncepce limituje jejich školní prospěch, znevýhodňuje je v možnosti dalšího vzdělávání a získání zaměstnání, komplikuje samotnou výuku a komunikaci mezi rodiči žáků a školou. U mládeže - druhé generace cizinců považuje za nutné podporovat jejich aktivity při zapojování do vzdělávacího systému, iniciativu samostatně řešit své záležitosti a postavení ve společnosti. Vláda proto rozhodla v rámci rovných příležitostí ve vzdělávání zajistit legislativním opatřením bezplatnou výuku českého jazyka rovněž pro žáky cizinců ze třetích zemí včetně rozšíření statutu žáka se specifickými vzdělávacími potřebami, které má problémy s češtinou a prostřednictvím projektů v dotačních řízeních podpořit poskytování kurzů češtiny a doučování těchto dětí na základních školách.

Dospělí cizinci

U dospělých cizinců Koncepce konstatuje nedostatečnou znalost českého jazyka u nově příchozích cizinců, zahraničních pracovníků a žen v domácnosti. Podle Koncepce není dostatečně zajištěna nabídka kurzů pro pokročilé, problematická je místní a časová dostupnost probíhajících kurzů. Považuje za nutné zajistit regionální dostupnost kurzů češtiny a rozšíření nabídky o kurzy pro pokročilé a kurzy profesního jazyka.

Ekonomická soběstačnost cizinců

V oblasti ekonomické soběstačnosti cizinců musí být podle Koncepce přijata opatření, směřující k jejich informovanosti o právech a povinnostech, k zamezení jejich závislosti na zprostředkovatelích, k omezení jejich manipulovatelnosti, k odstranění bariér integrace, k uplatnění na trhu práce a k umožnění přístupu cizinců k integračním službám. Za tímto účelem Koncepce navrhuje prostřednictvím dotačních řízení a fondů Evropské unie zajistit podporu výuky základů češtiny, rozšířit nabídky kurzů češtiny

pro různé stupně pokročilosti i nad úroveň A1, podpořit kurzy češtiny poskytované Úřady práce v rámci rekvalifikace a kurzů zaměřených na výkon povolání, zajistit informovanost cizinců o povinnosti složení zkoušky pro účely trvalého pobytu, propagovat formát zkoušky, včetně zajištění školení pro učitele kurzů českého jazyka pro cizince.

Orientace cizinců ve společnosti

Koncepce konstatuje potřebu zajistit cizincům pomoc při jejich orientaci v novém prostředí. Cizinci musí být seznámeni se svými právy a povinnostmi, s místními poměry a zvyklostmi a s řešením každodenních situací. Z těchto důvodů bude orientace cizinců v hostitelské společnosti nadále zajišťována prostřednictvím krátkých, časově dostupných, srozumitelných, pro nově příchozí cizince povinných adaptačně-integračních kurzů s výukou základů češtiny a kurzů pro cizince s dlouhodobým nebo trvalým pobytem vedené v češtině. Účelem kurzů bude seznámit nově příchozí s jejich právy a povinnostmi, se zásadami demokracie, rovnosti žen a mužů, důstojnosti lidské bytosti a ochrany lidských práv. U cizinců s dlouhodobým nebo trvalým pobytem se kurzy podle Koncepce zaměří na řešení jejich aktuálních problémů, potřeb a na seznámení se se systémem institucí a úřadů v České republice.

Vzájemné vztahy cizinců a majoritní společnosti

V oblasti vzájemných vztahů si klade Koncepce za cíl podporu zapojování cizinců do kulturních, sportovních a společenských aktivit majority, zapojování nových subjektů do vzájemných kontaktů s důrazem na zranitelné skupiny a druhou generaci cizinců – děti a mládež.

PŘÍLOHA č. 2

Díličí výzkumné otázky (DVO), jejich operacionalizace a otázky do rozhovoru

Zkoumané oblasti: sociální integrace cizinců ve městě, institucionální zabezpečení integrace ve městě a uplatňovaný typ integrační politiky.

A. Oblast sociální integrace cizinců ve městě – cizinci ve městě.

DVO 1: Jaké je postavení cizinců ve městě a jaké jsou jejich potřeby?

B. Oblast institucionálního zabezpečení integrace

DVO 2: Jak je institucionálně zabezpečena integrace cizinců v rámci organizační struktury Městského úřadu Vsetín?

DVO 3: Které instituce se podílejí na integraci cizinců ve městě Vsetíně a jak spolupracují s městským úřadem?

DVO 4: Jaká je role městského úřadu při integraci cizinců na jeho území?

C. Oblast integrační politiky uplatňované Městským úřadem Vsetín, vůči cizincům žijícím na území města

DVO 5: Který typ integrační politiky je na lokální úrovni realizován?

DVO 6: Které formy sociální integrace podporuje integračními opatřeními Městský úřad Vsetín?

DVO 7: Jaký postoj mají zástupci městského úřadu a města k začlenění cizinců do života většinové společnosti? (Postoje zástupců realizátora a tvůrce politiky mohou výrazně ovlivnit tvorbu a implementaci politiky v lokalitě.)

I. Struktura rozhovoru se zástupcem municipality a pracovníkem MěÚ

A. Oblast sociální integrace cizinců ve městě – cizinci ve městě.

1. Vnímáte cizince ve vašem městě? (Jsou viditelní? Kde je potkáváte? Při jakých příležitostech?- škola, zaměstnání, kulturní, sportovní akce, smíšená manželství)
2. Můžeme hovořit o sociálních komunitách cizinců žijících ve městě? (Sdružují se a udržují původní zvyklosti?)
3. Kde cizinci bydlí? Mají tendenci k prostorové koncentraci? (je viditelná)
4. Jak vnímají cizince občané ve vašem městě? Jaké jsou jejich vzájemné vztahy? (Tolerance, problémy, kontakty, kulturní a jazyková bariéra, kriminalita?)
5. Jaký je postoj cizinců k občanům města? (pokud je vám známo)
6. Pozorujete ve vašem městě vznik a vývoj druhé generace cizinců? (jaké národnosti, rozdíly v integraci)

B. Oblast institucionálního zabezpečení integrace

1. Kdo všechno se na městském úřadě zabývá integrací cizinců?
2. Byl vytvořen nějaký orgán, který by měl speciálně na starosti agendu integrace cizinců? (O jaký orgán se jedná? Můžete mi popsat náplň jeho činnosti?)
3. Pokud ne, je činnost pracovníků z různých oddělení oblasti integrace cizinců koordinována? Jakým způsobem?
4. Kdo jsou nejvýznamnější aktéři v procesu začleňování cizinců ve vašem městě? (Můžete stručně popsat, jakým způsobem integraci cizinců ovlivňují?)
5. Spolupracuje město při vytváření opatření na podporu integrace cizinců s nějakými dalšími institucemi?
6. Spolupracuje město při vytváření a realizaci opatření na podporu integrace cizinců s nějakými dalšími organizacemi?
7. Dochází při spolupráci s těmito institucemi k nějakým problémům?
8. Jak jsou rozděleny kompetence v oblasti integrace cizinců mezi jednotlivými úrovněmi veřejné správy?
9. Jaká je role neziskových organizací a občanského sektoru?

C. Oblast integrační politiky uplatňované Městským úřad Vsetín vůči cizincům žijícím na území města

1. Má město vytvořenou strategii (koncepti) začleňování cizinců? (Je tato strategie formulována v nějakém dokumentu?)

2. Pokud ne, čím se řídí integrační politika ve městě? (Vládní dokumenty)
3. Co rozumíte pod pojmem integrace cizinců? (Co je cílem intervencí v oblasti integrace cizinců ve vašem městě?)
4. Ke kterým skupinám cizinců směřují opatření integrační politiky ve vašem městě?
5. Co považujete za nejvýznamnější pro úspěšnou integraci cizinců ve vašem městě?
6. Do jaké míry je potřeba, aby se cizinci přizpůsobili životním zvyklostem české společnosti?
7. Ve kterých oblastech a jakým způsobem se městský úřad podílí na podpoře života cizinců?
8. Sdružují se cizinci ve vašem městě v zájmových či jiných organizacích? Podporuje město nějakým způsobem vznik nebo činnost těchto organizací?
9. Vyvíjejí cizinci ve vašem městě nějaké kulturní aktivity? Napomáhá město nějakým způsobem rozvoji kulturních aktivit cizinců, mají možnosti, příležitosti?
10. S jakými bariérami se setkáváte při tvorbě a realizaci jednotlivých integračních opatření?

Struktura rozhovoru s vybranými lokálními aktéry integrace cizinců na Vsetíně

II. Rozhovor se zástupci Kontaktního místa CPIC ve Vsetíně

A. Oblast sociální integrace cizinců ve městě – cizinci ve městě.

1. Kolik cizinců v loňském roce využilo vašich služeb a které situace jim pomáháte nejvíce řešit?
2. Můžeme hovořit o sociálních komunitách cizinců žijících ve vašem městě? (Sdružují se a udržují původní zvyklosti?)
3. Kde cizinci bydlí? Mají tendenci k prostorové koncentraci? (je viditelná)
4. Jaké jsou dle vašich poznatků vztahy českých občanů s cizinci ve městě Vsetín (komunikace, tolerance, prohřešky proti občanskému soužití a legislativě).
5. Pozorujete ve vašem městě vznik a vývoj druhé generace cizinců? (jaké národnosti, rozdíl v integraci)

6. Sdružují se cizinci ve městě v zájmových či jiných organizacích a vyvíjejí nějaké kulturní, sportovní aktivity? Podporuje je v této činnosti nějaká instituce nebo organizace?
7. Myslíte si, že na území města je integraci cizinců věnovaná dostatečná pozornost? V případě, že ne: V jaké oblasti vidíte největší nedostatky?

B. Oblast institucionálního zabezpečení integrace

1. Kdo jsou nejvýznamnější aktéři v procesu začleňování cizinců ve městě? (Můžete stručně popsat, jakým způsobem integraci cizinců ovlivňují?)
2. Spolupracuje CPIC nebo přímo kontaktní místo při vytváření opatření na podporu integrace cizinců s městským úřadem nebo nějakými dalšími institucemi?
3. Spolupracujete při realizaci opatření na podporu integrace cizinců s městským úřadem nebo s nějakými jinými institucemi?
4. Dochází při spolupráci s těmito institucemi k nějakým problémům? (K jakým, existuje podle vás instituce, jejichž účast na procesu integrace cizinců ve vašem městě považujete za důležitou a spolupráce s ní vážne?)
5. Máte možnost ovlivňovat lokální integrační politiku svou účastí v některých orgánech zabývajících se integrací cizinců? (Ve kterých orgánech, komisích, skupinách? Kdo jsou další účastníci?)

C. Oblast integrační politiky uplatňované Městský úřad Vsetín vůči cizincům žijícím na území města

1. Myslíte si, že na území města je integraci cizinců věnovaná dostatečná pozornost? V případě, že ne, v jaké oblasti vidíte největší nedostatky (ve které oblasti integrace, v oblasti spolupráce aktérů,...)

III. Rozhovor se zástupci ÚP, cizinecké policie a zástupce zaměstnavatele

A. Oblast sociální integrace cizinců ve městě – cizinci ve městě.

1. Jaké jsou dle vašich poznatků vztahy českých občanů s cizinci ve městě Vsetín (komunikace, tolerance, prohřešky proti občanskému soužití a legislativě)?

B. Oblast institucionálního zabezpečení integrace

1. Kdo jsou nejvýznamnější aktéři v procesu začleňování cizinců ve městě? (Můžete stručně popsat, jakým způsobem integraci cizinců ovlivňují?)

2. Spolupracujete při realizaci opatření na podporu integrace cizinců s městským úřadem nebo s nějakými jinými institucemi?
3. Dochází při spolupráci s těmito institucemi k nějakým problémům? (K jakým, existuje podle vás instituce, jejichž účast na procesu integrace cizinců ve vašem městě považujete za důležitou a spolupráce s ní vážne?)
4. Máte možnost ovlivňovat lokální integrační politiku svou účastí v některých orgánech zabývajících se integrací cizinců? (Ve kterých orgánech, komisích, skupinách? Kdo jsou další účastníci?)

C. Oblast integrační politiky uplatňované vůči cizincům žijícím na území města

1. Myslíte si, že na území města je integraci cizinců věnovaná dostatečná pozornost? V případě, že ne, v jaké oblasti vidíte největší nedostatky (ve které oblasti integrace, v oblasti spolupráce aktérů,...)

PŘÍLOHA č. 3

Multikulturní aktivity na Vsetíně v roce 2011

Přehled kulturně vzdělávacích akcí pořádaných na Vsetíně podporující multikulturní sblížení a kurzů pro cizince napomáhající jejich sociální integraci v roce 2011

den	Název akce	Pořadatel
12.1.	Vzpomínky na Afriku	Muzeum regionu Valašsko - zámek
12.1.	Skandinávie - beseda	VKCI
26.1.	Kapská oblast Jižní Afriky	Muzeum regionu Valašsko - zámek
26.1.	Čína očima Valacha	VKCI
27.1.	Západní parky Kanady	MVK
9.2.	Za pralesy a hady Bornea	Muzeum regionu Valašsko - zámek
9.2.	Slovensko 2010	VKCI
17.2.	Tádžikistán -beseda	Josef Janků, MVK
23.2.	Nový Zéland, Aotearoa - Krajina velkého bílého oblaku	Muzeum regionu Valašsko - zámek
Od 7.3.	Zahájení kurzu češtiny pro cizince	MVK + CPIC
9.3.	Horké suché Mexiko	Muzeum regionu Valašsko- zámek
10.3.	Ruskem na sever a zase zpět	MVK
Od 23.3.	Zahájení kurzu počítačové gramotnosti pro cizince	MVK + CPIC
23.3.	Příroda Guatemaly	Muzeum regionu Valašsko- zámek
6.4.	Filipíny	Muzeum regionu Valašsko- zámek
11.4.	Škola v ČR a povinnosti rodičů - cizinců	MVK + CPIC
14.4.	Evropská dobrovolná služba	MVK
20.4.	Kamerun- beseda	Mikeš, KIC Vs
28.4.	Tanzanie a Keňa	MVK
11.5.	Himalaya Peace Home – beseda s hosty z Nepálu a Tibetu, ukázky jídla,oděvů, diapositivy + prodejní výstava fotografií na podporu DD v Kátmáandu	MVK, Cyrillos
25.5.	Z Kanady na Aljašku	Dubák, KIC
27.6.	Problematika domácího násilí, sociokurz	MVK + CPIC
1.7.	Barvy čtyř kontinentů, vernisáž fotografií	KIC
15.7.	Kuba - beseda	Manž.Kvapilové,KIC Vs
Od 3.8.	Počítačová gramotnost pro cizince - kurzy	MVK + CPIC
25.8.	Portugalsko - Madeira	MVK
31.8.	Hledání práce a kariéra - sociokurz	ELIM + CPIC
9.-10.9.	Valašské záření, vystoupení souborů z celého	DK Vs.s.r.o. Město Vs,ALCEDO,

	světa	
16.- 22.9.	Evropský týden mobility	SPKP Vs o.p.s.
21.9.	Peru – družstva fair trade	VKCI
22.9.	Indie – Radžastán a Gudžarát	MVK
26.9.	Sociokulturní kurz pro cizince Zkouška ČJ A1	MVK + CPIC
27.9.	Mongolsko- ochutnávka pohádek a typického pokrmu – představení mongolské kultury pro vsetínskou veřejnost	Rodinné a mateřské centrum Sluníčko + CPIC
12.10.	Turecko-Libanon-Sýrie	VKCI
17.10.	Mezinárodní den na odstranění chudoby	SPKP Vs o.p.s.
20.10.	Život v Rudém moři - beseda	Jana Matochová, MVK
13.10.	Černohorské ohlédnutí	Zdeněk Drga, MVK
12.10.	Turecko, Libanon, Sýrie-beseda s diapozitivy	Michal Berg, KIC Vs
3.11.	Cesty české rozvojové pomoci - Mongolsko	MVK
Od 13.11.	Dialógy-od opátstva Escaladiu v Bigorre po Červený klášter na Spiši-výstava	Muzeum regionu Valašsko, zámek Vsetín
22.11.	Dluhy, dluhová problematika - sociokurz	MVK + Poradna při finanční tísní CPIC
23.11.	Namibie	VKCI
30.11.	Paříž - beseda	Jarmila Gášková, KIC Vs
1.12.	Kypr – dvojí tvář jednoho ostrova	MVK

Použité zkratky:

MVK – Masarykova veřejná knihovna – příspěvková organizace města Vsetín

DK – Dům kultury Vsetín s.r.o. – společníkem je Město

SPKP Vsetín o.p.s. – zakladatelem je město Vsetín

VKCI o.p.s. – Vzdělávací a komunitní centrum Vsetín

CPIC – Centrum na podporu integrace cizinců ve Zlíně

Socio-kulturní a vzdělávací kurzy pro cizince

Tučně vyznačené a podbarvené kurzy, jsou socio-kulturní a vzdělávací kurzy pro cizince, které pořádá v našem městě Centrum na podporu integrace cizinců Zlínského kraje. Celkem jich v loňském roce bylo na Vsetíně uskutečněno 9.

Jeden z nich byl zaměřen na představení mongolské kultury vsetínské veřejnosti v Rodinném a mateřském centru Vsetín. Součástí dopoledne bylo nejen klasické čtení mongolských příběhů s ponaučením doplněné o ukázky fotografií, obrázků, typických mongolských předmětů, ale hlavní atrakcí byla příprava mongolské speciality zvaná

buuz (malé knedlíčky plněné mletým hovězím masem vařené v páře). Akce se účastnili rodiče s dětmi, kteří do RMC pravidelně dochází.

Účast cizinců na socio-kulturních a vzdělávacích kurzech:

Zkouška z českého jazyka A1 pro uchazeče o trvalý pobyt se zúčastnilo celkem 10 cizinců (8x Vietnam, 1x Peru, 1x Indie)

Kurzu Hledání práce a kariéra se účastnili 3 cizinci (1x Ukrajina, 1x Peru, 1x Indie)

Problematika domácího násilí II. Zajímala celkem 9 cizinců (3x Ukrajina, 2x Vietnam, 1x Indie, 1x Kosovo, 2x Barma)

Na kurz týkající se školní docházky dětí "Škola v ČR a povinnosti rodičů - cizinců" přišlo 15 cizinců (7x Vietnam, 3x Ukrajina, 2x Barma, 1 x Peru)

Kurz na téma Dluhy, dluhová problematika zajímala 4 cizince (3x Vietnam, 1x Peru)

Kurzy základní počítačové gramotnosti navštěvovali studenti z Vietnamu, Peru a Ukrajiny. V průměru 5 studentů každou lekci. Časová dotace jednoho bloku 20 hodin.

V roce 2011 byly ve Vsetíně otevřeny 2 intenzivní kurzy češtiny -pro pokročilé studenty – v průměru jej pravidelně navštěvovalo 10 studentů (9x Ukrajina, 1x Kosovo) a pro mírně pokročilé (7x Vietnam, 2x Barma, 2x Peru, 1x Indie). Kurz je dělen na bloky, kdy jeden z nich trvá 40 hodin. 3 bloky proběhly u studentů z Ukrajiny, 4 bloky u vietnamských studentů.

Další sportovní, kulturní a společenské akce na Vsetíně, na nichž se podílí či je přímo realizuje Město Vsetín, které napomáhají rozvoji multikulturních kompetencí občanů města a sblížení s ostatními kulturami a lidmi cizích národů.

Vsetínské záření – každoroční kulturně- sportovní dvou až třídní akce ve městě, vždy s účastí některého ze zahraničních interpretů – soubory, hudební skupiny, sportovní týmy.

Vsetínský Krpec – mezinárodní folklórní festival pořádaný jednou za dva roky, účastní se jej 5-8 zahraničních folklórních souborů – Slovensko, Gruzie, Maďarsko, Turecko, Polsko, Jemen.

V letech 2010 a 2011 pořádala vsetínská nezisková kulturní organizace Cyrillos, besedu spojenou s prodejní výstavou fotografií z misijně-humanitárně-poznávací cesty do Nepálu. Výtěžek z akcí byl použit na nákup školních potřeb a uniforem pro děti

v dětském domově Himalaya Peace Home v Káthmandú, který poskytuje lásku a péči více než dvaceti tibetským dětem, jehož chod je plně sponzorován z ČR. V prosinci loňského roku byl za stejným účelem uskutečněn i prodej nástěnného kalendáře s fotografiemi lidí a přírody Nepálu.

Sportovní soutěže s mezinárodní účastí: Valašská rallye, Barum rallye, Valašský klobúk a mnoho dalších

Besedy na zámku, v Komunitním a integračním centru, Masarykově veřejné knihovně, v neziskových organizacích

Zaměstnanci Města se zapojili do **mezinárodní adopce** na dálku a přispívají každoročně na školní potřeby chlapce z rozvojové země.

Město Vsetín udržuje **partnerství** se dvěma Slovenskými **městy**: Stará Lubovňa a Trenčianské Teplice, dále s městem Bytom v Polsku, Mödling v Rakousku a Chorvatským Vrgoracem. Cílem partnerských dohod je prohloubení a upevňování společných vztahů, zachování společných aktivit v různých oborech a směřování k poznání kulturního dědictví a zvyků občanů měst.